

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

**ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ Η ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ
ΚΕΡΔΩΝ**

της

ΔΑΝΑΗΣ ΤΟΠΑΛΒΑΓΓΕΛΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΛΑΔΑΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

Ευχαριστίες

Μέσα από αυτά τα λίγα λόγια, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και τις ευχαριστίες μου σε όλους τους καθηγητές αλλά και τους συμφοιτητές μου, που ήταν συνοδοιπόροι σε αυτό το ταξίδι γνώσεων και εμπειριών των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Η βοήθεια και η καθοδήγηση των καθηγητών ήταν καθοριστική για την πορεία των σπουδών μου στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών της εφαρμοσμένης λογιστικής και ελεγκτικής. Πιο συγκεκριμένα όμως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Ανέστη Λαδά για την καθοδήγηση και την αρωγή του στην επιτυχή ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης, οφείλω να πω και ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου, γιατί χωρίς την υποστήριξη τους στον οικονομικό και ηθικό τομέα δεν θα είχα καταφέρει να πραγματοποιήσω τους στόχους και τα όνειρα μου, και να λάβω τα απαραίτητα εφόδια που απαιτούνται για τις δύσκολες συνθήκες αγοράς εργασίας, στις οποίες καλούμαστε να αγωνιστούμε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία διαπραγματεύεται το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών ή αλλιώς του «earnings management», όπως είναι γνωστό στην διεθνή βιβλιογραφία. Η χειραγώγηση των κερδών είναι ένα ιδιαίτερα διαδεδομένο φαινόμενο, το οποίο έχει προκαλέσει κλονισμό της εμπιστοσύνης των διεθνών αγορών ως προς την αξιοπιστία των πληροφοριών που παρέχονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

Το σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από έντονους ρυθμούς ανάπτυξης και μεταβλητότητας, γεγονός το οποίο έχει δημιουργήσει τεράστιο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων. Η οικονομική κρίση, οι συνεχώς αυξανόμενες υποχρεώσεις και οι υψηλές απαιτήσεις της κεφαλαιαγοράς έχουν οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε χρήση πρακτικών που συμβάλλουν στην παρουσίαση μίας καλής εικόνας της οικονομικής τους θέσης, χωρίς ωστόσο να ανταποκρίνεται σε αυτήν που είναι πραγματικά. Οι επιχειρήσεις κάνουν χρήση συγκεκριμένων μεθόδων, που αν και δεν παραβαίνουν τις λογιστικές αρχές και τους κανονισμούς, είναι παράνομες από κάθε άποψη ηθικής καθώς παραπλανούν το επενδυτικό κοινό.

Στην παρούσα εργασία περιγράφεται το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών, γίνεται διαχωρισμός από τα φαινόμενα διάπραξης απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, παρουσιάζονται τα κίνητρα, οι μέθοδοι και οι τεχνικές καθώς και οι συνέπειες του φαινομένου αυτού.

Όσον αφορά τα κίνητρα, επισημαίνεται πως ποικίλλουν και μπορεί να σχετίζονται με τις απαιτήσεις της κεφαλαιαγοράς ή με άλλες πιέσεις από το εξωτερικό περιβάλλον, από απαιτήσεις που δημιουργούνται από την ίδια την επιχείρηση και το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας της, αλλά και από προσωπικές φιλοδοξίες των ανωτάτων στελεχών της. Οι στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για την αλλοίωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων εξαρτώνται από τους εκάστοτε στόχους των διοικητικών στελεχών. Η εκτεταμένη χρήση τέτοιου είδους πρακτικών δεν είναι εύκολο να παραμείνει κρυφή για πολύ καιρό, συνεπώς όταν η αλήθεια αποκαλύπτεται οι επιπτώσεις της χειραγώγησης των κερδών είναι ολέθριες.

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα διεθνών και εγχώριων εταιρειών οι οποίες ακολουθούσαν παραπλανητικές και παράνομες πρακτικές και όταν υπέκυψαν στην αντίληψη των ελεγκτικών μηχανισμών, κατέρρευσαν προκαλώντας αναταραχή στις χρηματαγορές. Στην

εργασία αυτή, αναλύονται δύο περιπτώσεις τέτοιων εταιρειών, της εταιρείας παροχής φυσικού αερίου Enron και της ασφαλιστικής εταιρείας Ασπίς Πρόνοια.

Στόχος μέσα από την μελέτη των προαναφερθέντων περιπτώσεων, είναι η ανάδειξη των τεχνικών χειραγώγησης των κερδών αλλά και των πρακτικών διάπραξης απάτης που εφαρμόστηκαν, σε σύγκριση με το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την αναγνώριση και την αποτίμηση των εσόδων των οικονομικών οντοτήτων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	1
1.2 Σκοπός της Διπλωματικής	2
1.3 Δομή και Περιεχόμενο	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	4
2.1 Εισαγωγή	4
2.2 Εννοιολογική Προσέγγιση του Θέματος	4
2.3 Η Απάτη στις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις	6
2.4 Τα Κίνητρα της Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων.....	8
2.5 Οι Τεχνικές της Χειραγώγησης των Κερδών και οι Συνέπειες τους.....	10
2.6 Συμπέρασμα	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ	15
3.1 Εισαγωγή	15
3.2 Αναγνώριση Εσόδων με Βάση τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς-ΔΠΧΑ	16
3.2.1 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο-ΔΛΠ Αριθμός 18: «Έσοδα»	16
3.2.2 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο-ΔΛΠ Αριθμός 11: «Συμβάσεις Κατασκευής Έργων» .	22
3.2.3 Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς-ΔΠΧΑ Αριθμός 15: «Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες»	28
3.3 Αναγνώριση Εσόδων Σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα- ΕΛΠ- Νόμος 4308/2014	34
3.4 Διαφορές μεταξύ Διεθνών και Εθνικών Λογιστικών Προτύπων.....	36
3.5 Συμπέρασμα	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	39
4.1 Εισαγωγή	39

4.2 Οι Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις των Επιχειρήσεων	39
4.3 Η Εννοιολογική Προσέγγιση της Δημιουργικής Λογιστικής.....	42
4.4 Ο Ορισμός της Απάτης.....	43
4.5 Η Διάκριση της Δημιουργικής Λογιστικής και της Απάτης	44
4.6 Οι Συνέπειες της Δημιουργικής Λογιστικής	45
4.7 Συμπέρασμα	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ.....	47
5.1 Εισαγωγή	47
5.2 Η Έννοια της Χειραγώγησης των Κερδών	47
5.3 Κίνητρα Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων	49
5.4 Μορφές Στρέβλωσης των Οικονομικών Καταστάσεων	51
5.5 Στρατηγικές Χειραγώγησης των Κερδών.....	52
5.6 Άλλες Τεχνικές Διαχείρισης των Κερδών	54
5.7 Συμπέρασμα	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	62
6.1 Εισαγωγή	62
6.2 Το Διεθνές Λογιστικό Σκάνδαλο της Εταιρείας Enron	62
6.2.1 Η Εταιρεία Enron	62
6.2.2 Η Πτώση της Εταιρείας	64
6.2.3 Οι Εταιρείες Ειδικού Σκοπού - SPEs.....	65
6.2.4 Μακροπρόθεσμα Συμβόλαια Προϊόντων Ενέργειας	68
6.2.5 Η Ελεγκτική Εταιρεία Arthur Andersen	68
6.2.6 Συμπέρασμα	70
6.3 Η Ελληνική Περίπτωση Λογιστικής Απάτης: Η Εταιρεία «Ασπίς Πρόνοια».....	71
6.3.1 Η Εταιρεία Ασπίς Πρόνοια	71
6.3.2 Τα Γεγονότα της Κατάρρευσης του Ομίλου Ασπίς	72
6.3.3 Η Έκθεση Ελέγχου της Baker Tilly Hellas	74
6.3.4 Εξελίξεις Μετά την Ανάκληση της Άδειας Λειτουργίας	76
6.3.5 Συμπέρασμα	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ... 78

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	82
Ελληνική Βιβλιογραφία	82
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	83
Ηλεκτρονικές Πηγές.....	86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Η χειραγώγηση των κερδών, και κατ' επέκταση η παραποίηση των στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων στα πλαίσια της δημιουργικής λογιστικής, αποτελεί μείζον ζήτημα των διεθνών χρηματαγορών. Με το πέρασμα των ετών, η λογιστική επιστήμη εξελίχθηκε και τελειοποιήθηκε επιτυγχάνοντας ακόμη και επιτυχή φαινόμενα χειραγώγησης κερδών, μέσω του υποτομέα της χρηματοοικονομικής λογιστικής και συγκεκριμένα της δημιουργικής λογιστικής.

Ο όρος δημιουργική λογιστική σχετίζεται με λογιστικούς χειρισμούς που αντενδείκνυται στα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς και στοχεύουν στην παραπληροφόρηση των τρίτων αναφορικά με την οικονομική πορεία μίας οικονομικής οντότητας. Στον αντίποδα, ως δημιουργική λογιστική λογίζεται η παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων με την επιλογή του κατάλληλου τρόπου, σύμφωνα με την κρίση των διοικούντων, αποτρέποντας την παραβίαση των λογιστικών προτύπων και κανόνων.

Το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών θεωρείται ένα από τα πιο κρίσιμα ζητήματα ηθικής του χρηματοοικονομικού τομέα, κυρίως μετά την αποκάλυψη των μεγάλων εταιρικών σκανδάλων που κλόνισαν τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και την Ευρώπη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα σκάνδαλα των εταιρειών Enron, WorldCom και Parmalat η κατάρρευση των οποίων επέφερε τεράστιες οικονομικές απώλειες σε κάθε εμπλεκόμενο μέλος της αγοράς, ξεκινώντας από τους επενδυτές, τους εργαζόμενους και φθάνοντας στους οικονομικούς αναλυτές και τους Δημόσιους φορείς.

Πέρα από τις διεθνείς περιπτώσεις εταιρικών σκανδάλων, υπήρξαν και ελληνικές επιχειρήσεις που έκαναν χρήση πρακτικών χειραγώγησης κερδών και εξαπατούσαν το επενδυτικό κοινό. Τα σημαντικότερα οικονομικά σκάνδαλα που πραγματοποιήθηκαν στην χώρα μας ήταν τα σκάνδαλα της Ασπίς Πρόνοια, της Τράπεζας Κρήτης, της ETBA Finance και της Ipirotiki Software.

1.2 Σκοπός της Διπλωματικής

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση του φαινομένου της χειραγώγησης των κερδών και της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ως αποτέλεσμα της εφαρμογής της δημιουργικής λογιστικής. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η χειραγώγηση των κερδών, τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και οι βασικότερες μέθοδοι που μπορούν να εφαρμοστούν.

Επιπλέον, στόχος της διπλωματικής είναι η παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την αναγνώριση των εσόδων. Τα έσοδα είναι το σημαντικότερο μέγεθος κατά την αξιολόγηση της οικονομικής αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας μίας οικονομικής οντότητας. Συνεπώς, τα έσοδα είναι το μέγεθος που επιλέγεται όταν οι διοικήσεις των επιχειρήσεων προσφεύγουν στην αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων, προκειμένου να παρουσιάσουν μία εικόνα της επιχείρησης που να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες της χρηματαγοράς, αλλά είναι διαφορετική από την ισχύουσα πραγματικότητα.

Μελετώντας κάποια από τα κυριότερα εταιρικά σκάνδαλα, γίνεται μία προσπάθεια για την αναζήτηση των πρακτικών χειραγώγησης των κερδών που βρήκαν εφαρμογή σε αυτές τις επιχειρήσεις, προκειμένου να καλύψουν υπάρχοντα προβλήματα ή να βελτιώσουν τα αποτελέσματά τους.

1.3 Δομή και Περιεχόμενο

Στο κεφάλαιο 2, παρουσιάζεται ενδεικτικά η επισκόπηση της βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας. Στο σημείο αυτό γίνεται αναφορά σε σημαντικά άρθρα και βιβλία που πραγματεύονται το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών, τον ορισμό, τα κίνητρα, τις μεθόδους και τις συνέπειες του φαινομένου.

Στο κεφάλαιο 3, παρουσιάζεται το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις αρχές αναγνώρισης και αποτίμησης των εσόδων, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς και τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.

Στο κεφάλαιο 4, αναλύονται οι έννοιες της δημιουργικής λογιστικής και της απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, η μεταξύ τους σχέση και οι συνέπειες του φαινομένου της δημιουργικής λογιστικής. Επίσης, γίνεται και μία σύντομη αναφορά στις αρχές σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων.

Στο κεφάλαιο 5, εξετάζεται το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών και της στρέβλωσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, τα κίνητρα που οδηγούν σε χειραγώγηση καθώς και κάποιες από τις πιο γνωστές τεχνικές χειραγώγησης των κερδών που υπάρχουν.

Στο κεφάλαιο 6, παρατίθενται δύο από τα μεγαλύτερα διεθνή και εγχώρια εταιρικά σκάνδαλα που συνέβησαν, το σκάνδαλο της εταιρείας Enron και το σκάνδαλο της εταιρείας Ασπίς Πρόνοια αντίστοιχα.

Τέλος, στο κεφάλαιο 7, συνοψίζονται τα συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας σχετικά με την αναγνώριση των εσόδων και τη χειραγώγηση των κερδών, καθώς και οι συνέπειες που ακολουθούν αυτή αλλά και τους άμεσα σχετιζόμενους με την χειραγώγηση των κερδών και την απάτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιείται μια σύντομη αναφορά σε σημαντικές επιστημονικές μελέτες, οι οποίες εστιάζουν στο θέμα της χειραγώγησης των κερδών, και κατ' επέκταση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Για την χειραγώγηση των κερδών ή αλλιώς για την δημιουργική λογιστική έχουν δοθεί κατά καιρούς διαφορετικοί ορισμοί και έχουν γίνει προσπάθειες να ερμηνευθούν τα κίνητρα που οδηγούν σε χρήση τέτοιων μεθόδων. Αναφορά γίνεται στο θέμα της απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, τη σχέση μεταξύ απάτης και χειραγώγησης των κερδών, τις επιπτώσεις που επιφέρει καθώς και την αναγκαιότητα για την αντιμετώπιση του θέματος.

2.2 Εννοιολογική Προσέγγιση του Θέματος

Η χειραγώγηση των κερδών είναι γνωστή διεθνώς με τον όρο «earnings management» ή διαφορετικά με τον όρο «creative accounting», δηλαδή δημιουργική λογιστική. Πιο συγκεκριμένα, η χειραγώγηση των κερδών είναι μία βασική τεχνική της δημιουργικής λογιστικής που βασίζεται στην επινοητικότητα και την ευελιξία κατά την σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Για την δημιουργική λογιστική έχουν δοθεί κατά καιρούς πολλοί ορισμοί διαφορετικής προσέγγισης, σε μία προσπάθεια να γίνει κατανοητή η έννοια της. Ο Griffiths (1986) ήταν ο πρώτος που ασχολήθηκε με το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής, χαρακτηρίζοντας το ως «το μεγαλύτερο κόλπο μετά τον Δούρειο Ίππο». Η αντίληψη του σχετικά με την δημιουργική λογιστική ήταν ότι επρόκειτο για μία ιδανική εξαπάτηση που βασίζεται σε λογιστικά βιβλία, παραπονημένα από μικρό έως και μέγιστο βαθμό, είναι απόλυτα νόμιμη, και για αυτό το λόγο άλλωστε ονομάζεται δημιουργική.

Εν μέρει αντίθετος με την νομιμότητα της δημιουργικής λογιστικής, ο Naser (1993), υποστήριξε ότι η δημιουργική λογιστική αποτελεί κατάχρηση των λογιστικών μεθόδων και

ταυτόχρονα χρήση των λογιστικών χειρισμών σε επίπεδο επιχείρησης, και σκοπό έχει να επηρεάσει την χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης και να παρέχει στους χρήστες παραποιημένες πληροφορίες σχετικά με την απόδοση της. Ο Naser υποστήριξε ότι η δημιουργική λογιστική περιλαμβάνει πράξεις εντός των ισχυόντων νόμων και κανονισμών , αλλά κατά μία πιο αυστηρή θεώρηση, πράξεις εναντίον του πνεύματος των λογιστικών προτύπων, συνεπώς δεν είναι μία απολύτως νόμιμη τεχνική.

Σύμφωνοι σε αυτό, οι Isai & Hij (2015) , σε μία προσπάθεια να διαχωρίσουν την παρατυπία της απάτης από τη δημιουργική λογιστική, όρισαν πως η δημιουργική λογιστική δεν αποτελεί παράνομη πράξη ως προς το λογιστικό πλαίσιο , ωστόσο είναι μια δόλια πράξη από άποψη ηθικής, διότι μεταβάλλει την ισχύουσα οικονομική πραγματικότητα της επιχείρησης.

Ο Grosanu (2013) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η δημιουργική λογιστική είναι μία πρακτική που προέκυψε ως αποτέλεσμα της εκμετάλλευσης των αδυναμιών του λογιστικού πλαισίου . Για κάθε συνθήκη μπορούν να προκύψουν διαφορετικοί τρόποι αντιμετώπισης της , όταν οι οδηγίες και οι κανονισμοί είναι σε πολλές περιπτώσεις ελλιπείς και αόριστοι. Συνεπώς, για την εύρεση λύσης, υπάρχει η δυνατότητα επιλογής της πλέον κατάλληλης, που μπορεί να οδηγήσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα, μέσω μίας εξαιρετικά εφευρετικής διαδικασίας.

Σε παρόμοιο πνεύμα κινήθηκαν και οι Amat, Blake & Dowds (1999) οι οποίοι αναγνώρισαν ότι ο όρος δημιουργική λογιστική μπορεί να οριστεί με πολλούς τρόπους. Ουσιαστικά, πρόκειται για μία διαδικασία με την οποία οι λογιστές χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους σχετικά με τους λογιστικούς κανόνες και χειρισμούς, για να χειραγωγήσουν τα στοιχεία που αναφέρονται στους λογαριασμούς μίας επιχείρησης, κατά τον τρόπο που αυτοί επιθυμούν.

Η δημιουργική λογιστική και η χειραγωγή των κερδών είναι δύο έννοιες που ταυτίζονται, όπως υποστήριξαν και οι Amat & Gowthroe (2004). Η βασική έκφραση της δημιουργικής λογιστικής αποτελεί η διαχείριση της κατάστασης των αποτελεσμάτων χρήσης, δηλαδή των κερδών.

Προκειμένου να ορίσουν την έννοια της χειραγωγής των κερδών, οι Ronen & Yaari (2008) εξέτασαν τρεις εναλλακτικούς ορισμούς, τους οποίους χαρακτήρισαν τους ως λευκός , γκρι και μαύρος ορισμός. Σύμφωνα με τον λευκό ορισμό, η χειραγωγή των κερδών είναι μία διαδικασία που βασίζεται στην ευελιξία επιλογής της λογιστικής αντιμετώπισης και ενισχύει τη διαφάνεια των εκθέσεων. Από την άλλη μεριά, ο γκρι ορισμός αναφέρεται σε διαχείριση των λογιστικών στοιχείων εντός των ορίων συμμόρφωσης, όπου όμως η επιλογή της λύσης που

θα επιλεγθεί είναι αυτή που είτε μεγιστοποιεί τις δυνατότητες της χειραγώγησης είτε είναι η οικονομικά αποτελεσματικότερη. Αντίθετα, ο μαύρος ορισμός της χειραγώγησης των κερδών επιβεβαιώνει ξεκάθαρα την ύπαρξη απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, αφού αφορά διαδικασίες που περιλαμβάνουν πρακτικές παραπλάνησης, με ψευδής δηλώσεις και με υπονόμηση της διαφάνειας.

Ο ορισμός που περιγράφει καλύτερα την χειραγώγηση των κερδών δόθηκε από τους Healy & Wahlen (1999). Οι Healy & Wahlen (1999) υποστήριξαν ότι η χειραγώγηση των κερδών πραγματοποιείται όταν οι διαχειριστές κάνουν χρήση της εκτίμησης τους στις χρηματοοικονομικές αναφορές και στην διάρθρωση των συναλλαγών για να μεταβάλλουν τις οικονομικές εκθέσεις. Σκοπός τους είναι να παραπλανήσουν τους ενδιαφερόμενους φορείς σχετικά με τις οικονομικές επιδόσεις της εταιρείας και να επηρεάσουν τα συμπεράσματα που προκύπτουν από προαναφερθέντα λογιστικά δεδομένα.

2.3 Η Απάτη στις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις

Τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις. Σε αυτό έχουν συμβάλει η αύξηση του κλίματος ανταγωνισμού, η αναγκαιότητα των επιχειρήσεων να ανταπεξέλθουν σε ένα οικονομικό περιβάλλον που εξελίσσεται και η επιθυμία των διοικήσεων των επιχειρήσεων να αποκτούν δύναμη και να αυξάνουν τα κέρδη τους.

Οι οικονομικοί αναλυτές χρησιμοποιούν τα χρηματοοικονομικά δεδομένα προκειμένου να αξιολογήσουν τις αποδόσεις των επιχειρήσεων και να κάνουν εκτιμήσεις για το μέλλον. Επιπλέον, οι επενδυτές βασίζονται σε αυτές τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες για να πάρουν τις επενδυτικές τους αποφάσεις. Συνεπώς, οι διοικήσεις των επιχειρήσεων πολλές φορές προβαίνουν σε τεχνικές χειραγώγησης κερδών για να παρουσιάσουν μια καλύτερη εικόνα της οικονομικής τους κατάστασης από την πραγματική. Έτσι, καλύπτουν απώλειες κεφαλαίων και παρουσιάζουν υψηλότερα κέρδη για να διατηρήσουν σταθερή την αξία της επιχείρησής τους.

Η δημιουργική λογιστική και κατ' επέκταση η χειραγώγηση των κερδών σαν έννοιες έχουν το ίδιο σημασιολογικό υπόβαθρο με την έννοια της απάτης, γεγονός που αποδεικνύει την άμεση αλληλεξάρτησή τους.

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται από το Αμερικανικό Ινστιτούτο Πιστοποιημένων Δημόσιων Λογιστών (American Institute of Certified Public Accountants –AICPA) , οι παραπονημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι «εσκεμμένες ανακρίβειες ή παραλείψεις ποσών ή γνωστοποιήσεων σε οικονομικές καταστάσεις που σκοπό έχουν την παραπλάνηση των χρηστών αυτών των καταστάσεων».

Με βάση το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240 «Οι ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με την απάτη στο πλαίσιο ενός ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων» , απάτη είναι «μία σκόπιμη πράξη που διαπράττεται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα από τη διοίκηση , πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για την διακυβέρνηση , υπαλλήλους ή άλλα μέρη , πράξεις που συνεπάγονται χρήση δόλου για την απόκτηση ενός παράνομου πλεονεκτήματος».

Οι Lendez & Korevec (1999) υποστήριξαν ότι η απάτη ή αλλιώς η παραποίηση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα που χρήζει αντιμετώπισης γιατί μακροχρόνια μπορεί να οδηγήσει στην υπονόμευση της αξιοπιστίας της ίδιας της εταιρείας.

Οι Albrecht et al. (2008), στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν και να εξηγήσουν το φαινόμενο της απάτης, μελέτησαν τα κοινά στοιχεία που εντοπίζονται σε όλες τις περιπτώσεις ύπαρξης απάτης. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν τρία κοινά στοιχεία σε όλες τις περιπτώσεις απάτης, και αυτά είναι η πίεση, η ευκαιρία και η εκλογίκευση της διάπραξης της απάτης ως αποδεκτή και σύμφωνη με τον προσωπικό κώδικα δεοντολογίας . Αυτά τα στοιχεία τα ονόμασαν «Το τρίγωνο της Απάτης».

Σχετικά με την πρώτη συνθήκη , έχει διαπιστωθεί πολλές φορές ότι οι περιπτώσεις λογιστικής απάτης είχαν ως βασική αιτία την οικονομική δυσκολία, προκαλώντας πίεση, που με την σειρά της οδηγούσε το δράστη στην ανάληψη σημαντικών κινδύνων για την επίτευξη ορθών οικονομικών αποτελεσμάτων. Όσον αφορά τις ευκαιρίες, αυτές οφείλονται σε παράγοντες που έχουν σχέση με την άγνοια των στελεχών ως προς τους επιχειρησιακούς κανόνες, με την ανεπάρκεια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, με τον αναποτελεσματικό ελεγκτικό μηχανισμό και με τις λανθασμένες πρακτικές ατιμωρησίας. Η τρίτη συνθήκη αφορά την εκλογίκευση της πράξης και προκύπτει από την έλλειψη προσωπικής ακεραιότητας και ηθικών αξιών των υπαλλήλων που διαπράττουν απάτες.

Οι Λουμιώτης & Τζίφας (2012) κατηγοριοποίησαν τα κίνητρα για τη διάπραξη απάτης με παρόμοιο τρόπο. Πρώτα, όρισαν την πίεση που οδηγεί τους εμπλεκόμενους να διαπράξουν απάτη, έπειτα την ευκαιρία για τη διάπραξη της εξαιτίας της αδυναμίας των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας ή λόγω πλεονεκτήματος της θέσης του διοικούντος που διαπράττει την

απάτη, και τέλος σε εκλογίκευση της πράξης και σε συνδυασμό με την έλλειψη ηθικών αξιών του ατόμου.

Μια έρευνα από τους Kassem & Higson (2012), οι οποίοι μελέτησαν την αποτελεσματικότητα του τριγώνου της απάτης σύμφωνα με το υπόδειγμα του Gresse, ήρθε να προσθέσει μία διαφορετική προσέγγιση για τα κίνητρα της απάτης. Το συμπέρασμα ήταν ότι για να γίνει εύκολα κατανοητό το φαινόμενο της απάτης θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε αυτό ένα σύνολο από παράγοντες που οδηγούν σε απάτη. Εκτός από τα κίνητρα, την πίεση, τις ευκαιρίες και την εκλογίκευση θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο η ακεραιότητα χαρακτήρα όσο και η ικανότητα του ατόμου που διαπράττει απάτη.

2.4 Τα Κίνητρα της Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων

Σύμφωνα με τον Jones (2010) οι οικονομικές κρίσεις των τελευταίων ετών και η αβεβαιότητα που έχουν επιφέρει οδήγησαν τις επιχειρήσεις σε πρακτικές χειραγώγησης κερδών. Ο Belkaoui (2003) στη μελέτη του διαχώρισε τις έννοιες της δημιουργικής λογιστικής και της απάτης, χωρίς όμως να αποδεχτεί ότι η χρήση δημιουργικής λογιστικής μπορεί να χαρακτηριστεί ηθική.

Ως προς τους βασικούς λόγους που οδηγούν σε παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, αναφέρεται ότι κυρίως πρόκειται για την προσωπική ευημερία και για τον πλουτισμό των εταιρειών και δευτερευόντως για την επιθυμία εξυπηρέτησης προσωπικών συμφερόντων των διοικούντων.

Οι Healy & Wahlen (1999) ανέφεραν πως η διαχείριση των κερδών συμβαίνει για να υπάρξει μία ευνοϊκή χρηματοοικονομική πληροφόρηση για τις εταιρείες που θα επηρεάσει θετικά την αντίληψη της αγοράς, του χρηματιστηρίου και των επενδυτών. Επίσης, εξασφαλίζει τη δυνατότητα συμμόρφωσης με τους κανόνες δανεισμού, την μη παράβαση των συνθηκών των συμφωνιών δανειοδότησης και την αποφυγή ρυθμιστικών παρεμβάσεων σε περιπτώσεις αρνητικών οικονομικών εξελίξεων.

Ο Naser (1992) παρουσιάζοντας τα αποτελέσματα μίας έρευνας ελεγκτών σχετικά με την συχνότητα της χρήσης συστημάτων δημιουργικής λογιστικής, κατέληξε στο συμπέρασμα πως η χρήση της δημιουργικής λογιστικής είναι ένα εξαιρετικά διαδεδομένο φαινόμενο. Μάλιστα, είναι φανερό πως η δημιουργική λογιστική αναπτύσσεται στην προσπάθεια συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις μιας καλής εικόνας για την χρηματοοικονομική κατάσταση

της επιχείρησης καθώς και για τις απαιτήσεις δανεισμού. Η μείωση της φορολογίας και ο έλεγχος για τα μερίσματα θεωρήθηκαν κίνητρα επίσης, όμως η πίεση από τους μεγάλους θεσμικούς επενδυτές σε αυτή την έρευνα δεν υποστηρίχθηκε ιδιαίτερα.

Σύμφωνα με τους Burgstahler & Didev (1997), οι επιχειρήσεις επιθυμούν να διατηρούν ένα πρότυπο αυξανόμενων κερδών ή μία συνεπή κερδοφορία και για το λόγο αυτό διαχειρίζονται τα κέρδη τους ώστε να αποφύγουν τυχόν μειώσεις ή απώλειες κερδών. Τα σταθερά κέρδη είναι ένδειξη σταθερής τιμής μετοχών και σταθερής αξίας της επιχείρησης. Σημαντικό ρόλο μάλιστα διαδραματίζει η συνέπεια των κερδών, σύμφωνα με τον Kasznik (1999), τα οποία οι επιχειρήσεις παρουσιάζουν καθώς και των αντίστοιχων προβλέψεων από προγενέστερα έτη, εξαιτίας του φόβου για την απώλεια φήμης και τις αντιδράσεις των επενδυτών.

Οι Deschow et al. (1996) επιβεβαίωσαν πως είναι πολύ σημαντικοί οι λόγοι αυτοί για την άσκηση χειραγώγησης των λογαριασμών, αφού η παρουσίαση μίας θετικής εικόνας της επιχείρησης οδηγεί στην προσέλκυση εξωτερικής χρηματοδότησης και με χαμηλό κόστος.

Παράλληλα, με βάση τους Hillison et al. (1999) απάτη αφορούν ακόμα και οι υπεξαίρεσεις σε περιουσιακά στοιχεία, αφού είναι καταχρήσεις και περιέχουν δόλο, συνεπώς σε αυτές οδηγούνται οι διευθύνοντες προκειμένου να ασκούν χειραγώγηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Από την άλλη πλευρά, αυτή των προσωπικών φιλοδοξιών, οι Albrecht et al. (2008) μελετώντας το φαινόμενο της απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις διαπίστωσαν ότι οι πιέσεις και οι ευκαιρίες οδηγούν σε δόλιες ενέργειες, προκειμένου οι εταιρίες να παρουσιάζουν μια οικονομική κατάσταση πολύ καλύτερη από την ισχύουσα πραγματικότητα. Μάλιστα, υποστήριξαν πως τα άτομα που διαπράττουν τέτοιες ενέργειες έχουν προσωπικές φιλοδοξίες και επιθυμούν να ευνοηθούν, είτε αυξάνοντας τις απολαβές τους ή αποκτώντας το σεβασμό των υπολοίπων μέσω της προβολής μίας ανέντιμης εικόνας.

Μάλιστα, σύμφωνα με τους Ali & Zhang (2015), η υπερεκτίμηση των κερδών παρατηρείται ότι είναι περισσότερο έντονη κατά τα πρώτα χρόνια υπηρεσίας των διευθυντών από ότι στα μεταγενέστερα χρόνια της θητείας τους. Οι νέοι διευθύνοντες επιθυμούν να επηρεάσουν την αντίληψη της αγοράς για τις ικανότητες τους κατά την έναρξη της θητείας τους, όταν η φήμη τους δεν έχει διαμορφωθεί και υπάρχει αβεβαιότητα και να αποκτήσουν το κύρος και την ανέλιξη που επιθυμούν.

Από μία διαφορετική σκοπιά, οι Strong & Meyer (1987) αναφέρουν πως οι γενικοί διευθυντές κατά την αρχική φάση της θητείας τους προχωρούν σε τεχνικές χειραγώγησης που

περιλαμβάνουν αλλαγές σε δαπάνες και απώλειες. Στόχος είναι η προβολή μιας αρνητικής εικόνας για τις ικανότητες των προκατόχων τους, ώστε στα επόμενα χρόνια η μεταβολή των οικονομικών αποτελεσμάτων να αποδοθεί στις ικανότητες τους και να ενισχύσουν με αυτό τον τρόπο το προφίλ τους.

Οι Leuz et al. (2003) μελετώντας την διαχείριση των κερδών, αναφέρθηκαν στα κίνητρα που οδηγούν σε τέτοιου είδους τεχνικές και συσχετίζονται με τη σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ εσωτερικών μελών και εξωτερικών χρηστών της επιχείρησης. Τα διευθυντικά στελέχη και οι ιδιοκτήτες αποκρύπτουν τα προσωπικά τους οφέλη, για να αποφύγουν πιθανές κυρώσεις και πειθαρχικά μέτρα σε περίπτωση αποκάλυψής τους. Ο Healy (1985) απέδειξε πως τα στελέχη μέσω λογιστικών διαδικασιών χειραγώγησης των κερδών επωφελούνται από την εικόνα που παρουσιάζουν τα κέρδη μέσω επιβράβευσης μπόνους.

Ο Zemankova (2015) στην έρευνα του για τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις, εστίασε την προσοχή του στις μικρές και στις πολύ μικρές επιχειρήσεις θεωρώντας πως αυτές έχουν σημαντική επιρροή στην οικονομία ενός κράτους. Είναι λάθος, κατά την άποψη του, που η σημαντικότητά τους αμφισβητείται και προσοχή δίνεται μόνο στις μεγάλες οικονομικές οντότητες.

Η δημιουργική λογιστική εντοπίζεται ακόμα και σε επίπεδο δημοσιονομικών προϋπολογισμών. Σύμφωνα με την έρευνα του Reischmann (2016) που βασίστηκε σε στοιχεία από 27 χώρες του Οικονομικού Οργανισμού Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Organization for Economic Co-operation and Development- OECD) κατά την περίοδο 1970-2011, προέκυψε το συμπέρασμα πως τα εκλογικά κίνητρα οδηγούν τους εμπλεκόμενους στη χρήση δημιουργικής λογιστικής με στόχο την κάλυψη απωλειών του ισολογισμού και την απόκρυψη του δανεισμού. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η Milesi- Ferretti (2002) για τις κυβερνήσεις που επιθυμούν να επανεκλεγούν και για να το πετύχουν πρέπει να επιδείξουν μία πολύ καλή εικόνα.

2.5 Οι Τεχνικές της Χειραγώγησης των Κερδών και οι Συνέπειες τους

Σύμφωνα με τις Balaciu & Vladu (2010), η πραγματική αιτία για τη χρήση της δημιουργικής λογιστικής είναι η σύγκρουση των συμφερόντων μεταξύ των εσωτερικών και των εξωτερικών

χρηστών της επιχείρησης . Τέτοια συμφέροντα, για παράδειγμα, αφορούν το ύψος των κερδών , την διανομή των μερισμάτων, το επίπεδο των μισθών , το ποσό των φόρων που καλείται να αποδώσει η επιχείρηση και άλλα.

Πολλές απάτες και παραποιήσεις χρηματοοικονομικών καταστάσεων συνέβησαν και αποκαλύφθηκαν σε εταιρείες σε όλο τον κόσμο, φέρνοντας στο προσκήνιο τον κλονισμό της εμπιστοσύνης μεγάλης μερίδας των επενδυτών. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην αναθεώρηση πολλών κανόνων και λογιστικών αρχών , τα οποία ήταν προϊόν ηθελημένης παρέμβασης των ανωτέρων στελεχών των επιχειρήσεων, με σκοπό την παρουσίαση πλασματικών οικονομικών καταστάσεων.

Μία από τις πιο γνωστές απάτες των τελευταίων ετών που συγκλόνισε τον επιχειρηματικό κόσμο είναι το οικονομικό σκάνδαλο της ενεργειακής εταιρείας Enron το 2001 και της ελεγκτικής της εταιρείας Arthur Andersen που είχαν ως αποτέλεσμα το ξέσπασμα κρίσης εμπιστοσύνης για τις φημισμένες επιχειρήσεις αλλά και για το ελεγκτικό επάγγελμα .

Σύμφωνα με τους Leuz et al. (2003), αποδείχτηκε πως το φαινόμενο της διαχείρισης των κερδών φαίνεται να εμφανίζεται περισσότερο σε οικονομίες που η προστασία των επενδυτών και των μετόχων είναι ασθενής και η χρηματιστηριακή αγορά δεν είναι τόσο ανεπτυγμένη. Οι εμπλεκόμενοι κάνουν χρήση της διακριτικής ευχέρειας σε λογιστικές μεθόδους και μέσω των λογαριασμών δεδουλευμένων εσόδων και των λειτουργικών ταμειακών ροών καταστρατηγούν τα λειτουργικά κέρδη της εταιρείας. Οι διευθύνοντες μάλιστα φροντίζουν να εκμεταλλευτούν στο έπακρο την ευελιξία των λογιστικών προτύπων επιλέγοντας προσεκτικά την κατάλληλη μέθοδο που τους εξυπηρετεί.

Οι Kirschenheiter & Melumad (2002) υποστήριξαν στο άρθρο τους ότι οι διαχειριστές για να χειραγωγήσουν τα κέρδη επιλέγουν την τεχνική της εξομάλυνσης των κερδών ή την τεχνική «Μεγάλα Λουτρά». Όταν η πληροφόρηση για την πρόβλεψη των κερδών είναι καλή τότε χρησιμοποιείται η εξομάλυνση των κερδών, γίνεται απόκρυψη των πραγματικών κερδών και όταν σε επόμενα έτη τα πραγματικά κέρδη μειωθούν τότε δημοσιοποιούνται τα προηγούμενα , ώστε να επιτυγχάνεται μία σταθερή απόδοση. Όταν όμως η πληροφόρηση για την πρόβλεψη των κερδών είναι κακή τότε επιλέγεται η πραγματοποίηση ενός μεγάλου λουτρού , πραγματοποιούνται αποσβέσεις και διαγραφές, δημοσιοποιούνται μειωμένα τρέχοντα κέρδη και δημιουργείται έτσι η προσδοκία για αύξηση των μελλοντικών κερδών. Συνήθως, η δεύτερη τεχνική εφαρμόζεται σε περιπτώσεις αναδιοργάνωσης των λειτουργιών ή του προβληματικού δανεισμού, σε μείωση και απαξίωση κεφαλαίων και σε διάθεση λειτουργιών.

Από την άλλη πλευρά, η Sellami περιέγραψε με διαφορετικό τρόπο την χειραγώγηση των κερδών. Η Sellami (2015) αναφέρθηκε στη διαχείριση των δεικτών ως μία διαδικασία που αποσκοπεί στην αλλαγή του χρόνου και του τρόπου λήψης των αποφάσεων διοίκησης σχετικά με τις δραστηριότητες που αφορούν τη λειτουργία, την επένδυση και τη χρηματοδότηση, με άμεσο αντίκτυπο στις ταμειακές ροές και συνεπώς στα κέρδη.

Όσον αφορά τις μεθόδους διαχείρισης κερδών που εφαρμόζονται κατά κόρον από τις επιχειρήσεις, οι Rahman et al. (2013), εξετάζουν τις σημαντικότερες από αυτές, όπως την τεχνική Cookie Jar Reserve, Big Bet on the Future, Use of Derivatives και άλλες.

Οι Becker et al. (1998) υποστήριξαν ότι αυτή η λογιστική ευελιξία που επιτρέπει τη στρέβλωση της οικονομικής πραγματικότητας σχετίζεται με τη χαμηλή ποιότητα ελέγχου. Μάλιστα οι Chtourou et al. (2001) εξετάζοντας κατά πόσο οι πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης επηρεάζουν την ποιότητα των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων, απέδειξαν ότι οι αποτελεσματικές ελεγκτικές επιτροπές μπορούν να περιορίσουν το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής.

Οι Agrawal et al. (1999) στο άρθρο τους αναφέρθηκαν στον John Lott ο οποίος υποστήριξε ότι «η αρχική δημοσιότητα για υποψία απάτης έχει ως αποτέλεσμα μία σημαντική απώλεια για την αγοραία αξία της επιχείρησης». Το γεγονός αυτό δείχνει ότι η χειραγώγηση των κερδών είναι φαινόμενο κρίσιμης σημασίας και έχει ολέθριες επιπτώσεις στην επαγγελματική φήμη των επιχειρήσεων και την εμπιστοσύνη του κοινού.

Στην έρευνα τους οι Kaminski et al. (2004) τόνισαν την κρισιμότητα του προβλήματος της ψευδούς χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, τόσο για τον κλάδο των επιχειρήσεων όσο και για την οικονομία γενικότερα. Στη μελέτη τους για τη χρησιμότητα των χρηματοοικονομικών δεικτών να ανιχνεύουν και να προβλέπουν την απάτη κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η αποτελεσματικότητα των δεικτών είναι περιορισμένη.

Ο Zemankova (2015) τόνισε ότι η χειραγώγηση μπορεί να επηρεάσει ακόμα και δείκτες όπως το ΑΕΠ, κάτι το οποίο θα ήταν απειλητικό για την κατανομή των πόρων και τη μακροπρόθεσμη λειτουργία της οικονομίας ενός του κράτους.

Η πιθανότητα απάτης στις οικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με τον Beasley (1996), μειώνεται όταν στο διοικητικό συμβούλιο υπερισχύουν σε αριθμό τα εξωτερικά στελέχη. Τα δεδομένα αυτά είναι σημαντικά καθώς, όπως συμπέραναν και οι Deschow et al. (1996), οι επιχειρήσεις που διαχειρίζονται τα κέρδη είναι πιο πιθανό να έχουν διοικητικά συμβούλια και διευθυντές που θα είναι ταυτόχρονα αυτοί που ασκούν τη διοίκηση, οι ιδρυτές και οι μέτοχοι.

Αυτό το επιβεβαίωσαν και οι Ali & Zhang (2015), οι οποίοι μελέτησαν το ρόλο των διευθυντών στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Στην έρευνα τους που διήρκησε από το 1992 έως το 2010, διαπίστωσαν ότι τα δεδουλευμένα έσοδα ήταν υψηλότερα και μη εύλογα ενώ οι δαπάνες και τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης σημαντικά μειωμένα, ειδικότερα κατά τα πρώτα χρόνια θητείας των διευθυντών. Αντίθετα, σε επιχειρήσεις με ανεξάρτητο διοικητικό συμβούλιο και επιτροπή ελέγχου, οι διαφορές στα υπερβάλλοντα κέρδη μεταξύ των αρχικών και των τελικών ετών παρουσίασαν μικρότερες διακυμάνσεις.

Οι Dan-Bee et al. (2013) μελέτησαν τη σύνδεση μεταξύ χειραγώγησης κερδών, διάπραξης απάτης και υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων. Χρησιμοποίησαν δεδομένα από 173 επιχειρήσεις που ανακοίνωσαν υπεξαίρεσεις περιουσιακών στοιχείων κατά την χρονική περίοδο 2006-2010 στην Κορέα. Στην μελέτη τους υποστήριξαν ότι οι διοικήσεις που κάνουν κατάχρηση στοιχείων του ενεργητικού, συνήθως δηλώνουν μείωση δεδουλευμένων εσόδων και η εκούσια στρέβλωση της οικονομικής πραγματικότητας δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί απάτη.

Οι Mustafa & Ben Youssef (2010) μελέτησαν την αποτελεσματικότητα της χρηματοοικονομικής εμπειρογνωμοσύνης στη μείωση της υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων. Στην έρευνα τους χρησιμοποίησαν ένα δείγμα από 28 κρατικές εταιρείες των ΗΠΑ που αντιμετώπισαν προβλήματα με υπεξαίρεσεις και σε 28 εταιρείες ελέγχου αντίστοιχα, κατά τα έτη 1987-1998. Κατέληξαν στο συμπέρασμα πως ο περιορισμός του φαινομένου της υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων επιτυγχάνεται όταν στην επιτροπή ελέγχου υπάρχουν ανεξάρτητα μέλη ή ακόμα καλύτερα όταν υπάρχει οικονομικός εμπειρογνώμονας.

2.6 Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η χειραγώγηση των κερδών είναι ένα θέμα κρίσιμης σημασίας και επιφέρει δυσάρεστες επιπτώσεις στον κλάδο των επιχειρήσεων. Είτε χρησιμοποιούνται τεχνικές που συμβαδίζουν με τους κανονισμούς του λογιστικού πλαισίου, είτε γίνεται κατάχρηση των νόμων ή παράβαση τους και διάπραξη απάτης, η χειραγώγηση των κερδών δεν παύει να είναι ένα φαινόμενο που διαστρεβλώνει την ισχύουσα οικονομική πραγματικότητα. Η αντιμετώπιση τέτοιων ενεργειών κρίνεται απαραίτητη και είναι μία πολύ δύσκολη διαδικασία γιατί πρόκειται για ένα φαινόμενο που συνεχώς εξελίσσεται. Επομένως, οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να επιδεικνύουν μέγιστη προσοχή στην πρόληψη και στην ανίχνευση των τεχνικών χειραγώγησης κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ

3.1 Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο έχει ως σκοπό την παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την αναγνώριση των εσόδων και τα λογιστικά πρότυπα που εφαρμόζονται από τις επιχειρήσεις με έδρα την Ελλάδα. Τα πρότυπα που εφαρμόζονται από τις ελληνικές επιχειρήσεις είναι τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς και τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα. Η εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς καθίσταται υποχρεωτική για τις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Αντίθετα, οι λοιπές επιχειρήσεις που δεν εφαρμόζουν τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, ακολουθούν τους ρυθμιστικούς κανόνες των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων. Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς θέτουν ένα ενιαίο πλαίσιο κανόνων και αρχών αναγνώρισης, επιμέτρησης, παρουσίασης και γνωστοποίησης των ουσιαστικών συναλλαγών και γεγονότων στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Το βασικό πλεονέκτημα είναι η ενίσχυση της συγκρισιμότητας μεταξύ των οικονομικών καταστάσεων που συντάσσουν οι οικονομικές οντότητες, με την οποία επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη αξιολόγηση και σύγκριση της επιχειρηματικής απόδοσης. Η διεθνής καθιέρωση των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς έναντι των εθνικών λογιστικών αρχών και κανόνων δημιουργεί προϋποθέσεις για μία ολοκληρωμένη αγορά κεφαλαίων, που διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και ενισχύει τον ανταγωνισμό.

Ως έσοδα ορίζονται οι ακαθάριστες αυξήσεις στα οικονομικά οφέλη, είτε με την μορφή εισροών και αυξήσεων των περιουσιακών στοιχείων είτε με την μορφή μειώσεων των υποχρεώσεων, που έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων, διαφορετική από αυτή που προκύπτει από τις εισφορές των συμμετεχόντων στα ίδια κεφάλαια. Στα έσοδα εμπεριέχονται και τα κέρδη, τα οποία αποτελούν κέρδη από πωλήσεις, από αμοιβές, από τόκους, από μερίσματα και από δικαιώματα και προκύπτουν κατά την πορεία των συνήθων δραστηριοτήτων μίας επιχείρησης στη διάρκεια της χρήσεως.

3.2 Αναγνώριση Εσόδων με Βάση τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς-ΔΠΧΑ

3.2.1 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο-ΔΛΠ Αριθμός 18: «Έσοδα»

Η λογιστική παρακολούθηση των εσόδων που προέρχονται από την πώληση αγαθών, την παροχή υπηρεσιών και την χρησιμοποίηση των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής οντότητας από τρίτους, πραγματοποιείται σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθμός 18 «Έσοδα», το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από την 1η Ιανουαρίου του 1995 (ΔΠΛ 18, παρ.1).

Ως αγαθά ορίζονται τα προϊόντα που είτε παράχθηκαν από την επιχείρηση με σκοπό την πώληση τους, είτε αγοράστηκαν από τρίτους για τον ίδιο σκοπό (ΔΠΛ 18, παρ.3). Οι υπηρεσίες είναι τα συμβατικά συμφωνημένα έργα που αναλαμβάνει να εκτελέσει η επιχείρηση κατά τη διάρκεια μίας προσυμφωνημένης χρονικής περιόδου, η οποία μπορεί να ξεπερνά τη διάρκεια μίας χρήσης (ΔΛΠ 18, παρ.4). Η χρησιμοποίηση των περιουσιακών στοιχείων από τρίτους δημιουργεί έσοδα που προκύπτουν από τόκους διακράτησης μετρητών, από ταμειακά ισοδύναμα και ποσά οφειλόμενα στην επιχείρηση, από δικαιώματα που απορρέουν από τη χρησιμοποίηση μακροπρόθεσμων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και από μερίσματα των διανεμομένων κερδών σε μετόχους, ανάλογα των συμμετοχών τους στο κεφάλαιο (ΔΛΠ 18, παρ.5).

Για την ύπαρξη εσόδων που προκύπτουν από συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, άμεσα συσχετιζόμενων με κατασκευαστικές συμβάσεις, δεν πραγματοποιείται λογιστική παρακολούθηση σύμφωνα με το πρότυπο αυτό. Οι κατασκευαστικές συμβάσεις αντιμετωπίζονται σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που καθορίζονται από το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθμός 11 «Συμβάσεις Κατασκευής Έργων».

Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθμός 18 «Έσοδα» δεν πραγματεύεται την αναγνώριση εσόδων που προκύπτουν από μισθωτήρια συμβόλαια, μερίσματα από επενδύσεις που παρακολουθούνται λογιστικά με την μέθοδο της καθαρής θέσης, μεταβολές στην πραγματική αξία των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού ή από την πώληση τους, από μεταβολές στην αξία άλλων κυκλοφοριακών στοιχείων, από

ασφαλιστήρια συμβόλαια ασφαλιστικών επιχειρήσεων, από εξόρυξη ορυκτών μεταλλευμάτων, από την αρχική αναγνώριση αγροτικών προϊόντων και από την αρχική αναγνώριση και τις μεταβολές στην εύλογη αξία των βιολογικών περιουσιακών στοιχείων από αγροτικές δραστηριότητες (ΔΛΠ 18, παρ.6).

Για τις παραπάνω περιπτώσεις εφαρμόζονται τα αντίστοιχα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα αριθμός 17 «Μισθώσεις», αριθμός 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες», αριθμός 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση», αριθμός 41 «Γεωργία», και Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς αριθμός 4 «Ασφαλιστήρια Συμβόλαια».

Αποτίμηση

Σύμφωνα με τις αρχές σύνταξης και παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων, τα έσοδα μίας οικονομικής οντότητας αναγνωρίζονται όταν είναι πιθανό ότι από την συναλλαγή που πραγματοποιείται θα εισρεύσουν στην οντότητα μελλοντικά οικονομικά οφέλη, καθώς και όταν είναι δυνατή η αξιόπιστη αποτίμηση τους. Το σημαντικότερο θέμα στη λογιστική των εσόδων είναι ο προσδιορισμός του χρόνου καταχώρησης του εσόδου, που επικυρώνει την οικονομική ουσία της συναλλαγής.

Τα έσοδα αποτιμώνται στην εύλογη αξία ή αλλιώς στην πραγματική αξία, δηλαδή στο ποσό για το οποίο ένα στοιχείο μπορεί να ανταλλαγεί, ή μία υποχρέωση να διακανονιστεί, μεταξύ μερών που έχουν πλήρη γνώση και συμμετέχουν με την θέληση τους σε μία αντικειμενική ανταλλαγή (ΔΛΠ 18, παρ.10). Πάντα λαμβάνονται υπόψη κάθε είδους εκπτώσεις που μπορεί να παρέχει η επιχείρηση. Επίσης, στην περίπτωση όπου ο διακανονισμός συνιστά παροχή πιστώσεως, η πραγματική αξία του ανταλλάγματος προσδιορίζεται με προεξόφληση όλων των μελλοντικών εισπράξεων, με βάση ένα τεκμαρτό επιτόκιο, το οποίο προσδιορίζεται είτε με το ισχύον επιτόκιο για παρόμοια πιστωτικά αξιόγραφα με παρόμοιο πιστωτικό κίνδυνο, είτε με το επιτόκιο που προεξοφλεί το ονομαστικό ποσό του πιστωτικού αξιόγραφου στην τρέχουσα τιμή πώλησης μετρητοίς (ΔΛΠ 18, παρ. 11). Σε αυτή την περίπτωση η πραγματική αξία μπορεί να είναι μικρότερη του ονομαστικού ποσού του ανταλλάγματος, συνεπώς καταχωρείται ως έσοδο τόκου.

Σε ορισμένες περιπτώσεις συναλλαγές αγαθών και υπηρεσιών δεν αποφέρουν έσοδα. Τέτοιες συναλλαγές αφορούν ανταλλαγές αγαθών όμοιας φύσης και χρηματοοικονομικής αξίας, όπως για παράδειγμα το λάδι και το γάλα όπου οι προμηθευτές προβαίνουν σε

ανταλλαγή προκειμένου να καλύψουν εγκαίρως την αυξημένη ζήτηση. Αυτό δεν ισχύει όταν τα αγαθά που ανταλλάσσονται είναι ανόμοια. Στην περίπτωση αυτή, το έσοδο αποτιμάται στην εύλογη αξία των αγαθών ή υπηρεσιών που πωλήθηκαν ή, αν η εύλογη αξία δεν μπορεί να προσδιοριστεί, στην εύλογη αξία των δοθέντων, με την αντίστοιχη προσαρμογή των μεταβιβαζόμενων μετρητών ή ταμειακών ισοδυνάμων όπου υπάρχουν (ΔΛΠ 18, παρ.12).

Τα έσοδα περιλαμβάνουν μόνο τις μικτές εισροές των οικονομικών ωφελειών που εισπράχθηκαν ή είναι εισπρακτέες από την επιχείρηση για δικό της λογαριασμό. Εξαιρούνται από τα έσοδα ποσά εισπρακτέα για λογαριασμό τρίτων, όπως για παράδειγμα φόροι επί των πωλήσεων, φόροι αγαθών και υπηρεσιών και Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, καθώς δεν προκαλούν αύξηση ιδίων κεφαλαίων (ΔΛΠ 18, παρ.8).

Ακόμη, σε περιπτώσεις ενιαίων συναλλαγών που τα επιμέρους συνθετικά στοιχεία είναι διαφορετικές μορφές συναλλαγών, είναι απαραίτητη η κατανόηση της ουσίας της συναλλαγής, ώστε να γίνει ορθή παρακολούθηση των επιμέρους γεγονότων (ΔΛΠ 18, παρ. 13). Για παράδειγμα, σε μία συμφωνία πώλησης και επαναγοράς σε μεταγενέστερη ημερομηνία, οι δύο συναλλαγές αντιμετωπίζονται μαζί, αναιρώντας το ουσιαστικό αποτέλεσμα της συναλλαγής. Αντίθετα, όταν η τιμή πώλησεως ενός αγαθού περιλαμβάνει ένα συγκεκριμένο ποσό για μεταγενέστερες υπηρεσίες, το ποσό αυτό εγγράφεται σε μεταβατικό λογαριασμό και λογίζεται στα έσοδα της χρήσεως στην οποία παρέχονται οι υπηρεσίες.

Έσοδα από πώληση αγαθών

Τα έσοδα από πώληση αγαθών μπορούν να λογισθούν, σύμφωνα με το ΔΠΛ 18, παρ.14, μόνο όταν πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

- Η επιχείρηση έχει μεταβιβάσει τους ουσιαστικούς κινδύνους και τις ωφέλειες από την κυριότητα των αγαθών στον αγοραστή τους.
- Η επιχείρηση έχει πάψει να αναμειγνύεται στην διαχείριση των πωληθέντων, στο βαθμό που συνήθως συσχετίζεται με την κυριότητα, ούτε διατηρεί τον πραγματικό έλεγχο πάνω στα πωληθέντα αγαθά.
- Το ποσό του εσόδου μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα.
- Πιθανολογείται ότι τα οικονομικά οφέλη θα εισρεύσουν στην επιχείρηση.
- Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν ή πρόκειται να πραγματοποιηθούν σε σχέση με την συναλλαγή μπορούν να αποτιμηθούν βάσιμα.

Η μεταβίβαση των κινδύνων και των ωφελειών της κυριότητας στις περισσότερες περιπτώσεις συμπίπτει με την μεταβίβαση του νομικού τίτλου ή της κατοχής στον αγοραστή. Υπάρχουν όμως και άλλες περιπτώσεις, στις οποίες η μεταβίβαση συμβαίνει σε διαφορετικό χρόνο. Όταν η επιχείρηση εξακολουθεί να διατηρεί τους ουσιαστικούς κινδύνους της κυριότητας, τότε το έσοδο της πώλησης δεν μπορεί να λογιστεί και η πράξη δεν συνιστά πώληση. Αυτό συμβαίνει σε περιπτώσεις όπου η επιχείρηση διατηρεί υποχρεώσεις για μη ικανοποιητική λειτουργία που δεν καλύπτεται από τους όρους εγγύησης, όταν η είσπραξη του εσόδου τελεί υπό αίρεση της πραγματοποίησης του εσόδου πώλησης από τον αγοραστή, όταν τα αγαθά αποστέλλονται με τον όρο της εγκατάστασης αλλά η εγκατάσταση η οποία αποτελεί ουσιώδες μέρος της συναλλαγής δεν έχει εκπληρωθεί ακόμα από την οικονομική οντότητα και όταν ο αγοραστής έχει το δικαίωμα να ακυρώσει την αγορά βάσει όρου που εμπεριέχεται στην συμφωνία πώλησης (ΔΛΠ 18, παρ.16).

Στην περίπτωση που η επιχείρηση διατηρεί έναν μόνο επουσιώδη κίνδυνο κυριότητας, τότε το έσοδο μπορεί να λογισθεί. Παράδειγμα αποτελεί η πολιτική επιστροφής πωλήσεων, αν ο πελάτης δεν μείνει ικανοποιημένος. Το έσοδο λογίζεται κατά τον χρόνο της πώλησης και ταυτόχρονα αναγνωρίζεται πρόβλεψη για το κόστος επιστροφών, με βάσιμη εκτίμηση του κόστους αυτού από προηγούμενες εμπειρίες (ΔΛΠ 18, παρ.17).

Κάποιες φορές είναι πιθανό να μην είναι εφικτή η αναγνώριση του εσόδου μέχρις ότου εισπραχθεί το αντάλλαγμα ή μέχρις ότου αρθεί η αβεβαιότητα της είσπραξης. Όταν αίρεται η αβεβαιότητα της είσπραξης το έσοδο μπορεί να λογισθεί. Όταν όμως ανακύπτει αμφιβολία για την εισπραξιμότητα ενός ποσού, ήδη συμπεριλαμβανομένου στα έσοδα, τότε το ανείσπρακτο ποσό ή το ποσό που η ανάκτηση του έχει πάψει να είναι πιθανή, καταχωρείται ως δαπάνη (ΔΛΠ 18,παρ.18). Δηλαδή, δεν γίνεται διόρθωση του αρχικώς αναγνωρισμένου ποσού αλλά αναγνωρίζεται έξοδο για επισφαλείς απαιτήσεις.

Όταν υπάρχουν συναλλαγές που αποτελούνται από επιμέρους συναλλαγές και περιλαμβάνουν τόσο έσοδα όσο και έξοδα τότε καταχωρούνται συγχρόνως (ΔΛΠ 18, παρ.19). Συνεπώς, τα έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των εγγυήσεων και άλλων δαπανών που πρόκειται να πραγματοποιηθούν με την αποστολή των αγαθών, αναγνωρίζονται ταυτόχρονα με το αντίστοιχο έσοδο εφόσον μπορούν να αποτιμηθούν αξιόπιστα. Σε κάθε άλλη περίπτωση, η αναγνώριση των εσόδων δεν είναι εφικτή και κάθε αντάλλαγμα που έχει εισπραχθεί από την πώληση αγαθών καταχωρείται ως υποχρέωση, ως έσοδο επομένων χρήσεων ή ως προεισπραχθέν έσοδο.

Έσοδα από παροχή υπηρεσιών

Τα έσοδα από παροχή υπηρεσιών καταχωρούνται με βάση το στάδιο ολοκλήρωσεως της συναλλαγής, κατά την ημερομηνία του Ισολογισμού, υπό την προϋπόθεση πως το αποτέλεσμα της συναλλαγής μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα. Σύμφωνα με το ΔΛΠ 18, παρ. 20, για να είναι εφικτή η αξιόπιστη εκτίμηση του αποτελέσματος θα πρέπει:

- Το ποσό του εσόδου να μπορεί να αποτιμηθεί βάσιμα.
- Τα πιθανά οφέλη που συνδέονται με την συναλλαγή πιθανολογείται πως θα εισρεύσουν στην επιχείρηση.
- Το στάδιο ολοκλήρωσης της συναλλαγής κατά την ημερομηνία του Ισολογισμού μπορεί να καθοριστεί αξιόπιστα.
- Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν για την συναλλαγή και αυτές που απαιτούνται μέχρι την ολοκλήρωση της μπορούν να αποτιμηθούν βάσιμα.

Η επιχείρηση θα πρέπει να έχει την δυνατότητα να κάνει βάσιμες εκτιμήσεις για τα έσοδα, αφού πρωτίστως έχει συμφωνήσει με τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη της συναλλαγής για την αμοιβή και το είδος των υπηρεσιών, τον τρόπο και τους όρους του διακανονισμού και τα δικαιώματα των αμφοτέρων μερών (ΔΛΠ 18, παρ.23). Για τη μέγιστη αξιόπιστη εκτίμηση, η επιχείρηση είναι καλό να διαθέτει έναν αποτελεσματικό εσωτερικό οικονομικό προγραμματισμό και ένα κατάλληλο πληροφοριακό σύστημα. Όταν ανακύπτει αβεβαιότητα για την εισπραξιμότητα ενός ποσού, ήδη συμπεριλαμβανομένου στα έσοδα, τότε το ποσό αυτό θα πρέπει να καταχωρηθεί ως δαπάνη και όχι ως διόρθωση του ποσού εσόδου που αρχικά καταχωρήθηκε.

Η καταχώρηση του εσόδου με βάση το στάδιο ολοκλήρωσεως της συναλλαγής αναφέρεται στη ποσοστιαία μέθοδο ολοκλήρωσης. Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο, τα έσοδα λογίζονται στις χρήσεις στις οποίες παρέχονται οι υπηρεσίες. Στην περίπτωση που το αποτέλεσμα της συναλλαγής δεν μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα, τότε το έσοδο αναγνωρίζεται μέχρι το βαθμό που τα αναγνωρισμένα έξοδα είναι ανακτήσιμα. Όταν δεν πιθανολογείται ότι οι δαπάνες θα ανακτηθούν τότε το έσοδο δεν αναγνωρίζεται και οι πραγματοποιημένες δαπάνες βαρύνουν τα έξοδα (ΔΛΠ 18, παρ.21-22).

Έσοδα από τόκους, δικαιώματα και μερίσματα.

Η αναγνώριση των εσόδων από τόκους, δικαιώματα και μερίσματα πραγματοποιείται όταν πιθανολογείται ότι τα οικονομικά οφέλη που συνδέονται με τη συναλλαγή θα εισρεύσουν στην επιχείρηση, και το ποσό του εσόδου μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα (ΔΛΠ 18, παρ.29).

Όσον αφορά τους τόκους, θα πρέπει να λογίζονται βάσει μίας χρονικής αναλογίας καθοριζόμενη από την πραγματική απόδοση του περιουσιακού στοιχείου. Με τον όρο πραγματική απόδοση, εννοείται το απαιτούμενο επιτόκιο για την προεξόφληση των μελλοντικών ταμειακών εισροών και την εξίσωση τους με την αρχική λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου. Το έσοδο προκύπτει ως το δεδουλευμένο μέρος τυχόν διαφορών υπό ή υπέρ το άρτιο μεταξύ της αρχικής λογιστικής αξίας και του εισπρακτέου κατά τη λήξη ποσού. Όταν μία τοκοφόρος επένδυση ενσωματώνει δεδουλευμένους τόκους ως έσοδο, αναγνωρίζεται μόνο το τμήμα των τόκων που προέκυψε μεταγενέστερα της απόκτησης, ενώ το υπόλοιπο αντιμετωπίζεται ως μείωση του κόστους επένδυσης (ΔΛΠ 18, παρ.30-32).

Τα έσοδα από δικαιώματα λογίζονται με βάση την πραγματοποίηση και την αρχή των δεδουλευμένων. Τα έσοδα από μερίσματα αναγνωρίζονται όταν οριστικοποιείται το δικαίωμα είσπραξης τους από τους μετόχους (ΔΛΠ 18, παρ.30).

Γνωστοποιήσεις

Η οικονομική οντότητα είναι υποχρεωμένη να γνωστοποιεί στις σημειώσεις των Οικονομικών Καταστάσεων τις λογιστικές μεθόδους που εφαρμόζει για την αναγνώριση των εσόδων και τις μεθόδους προσδιορισμού του σταδίου ολοκλήρωσεως των συναλλαγών που αφορούν παροχή υπηρεσιών, το ποσό κάθε σημαντικής κατηγορίας εσόδων που έχουν λογιστεί κατά τη διάρκεια της χρήσεως και το ποσό των εσόδων που προέρχεται από ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών (ΔΛΠ 18,παρ.35).

3.2.2 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο-ΔΛΠ Αριθμός 11: «Συμβάσεις Κατασκευής Έργων»

Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθμός 11 «Συμβάσεις Κατασκευής Έργων» εφαρμόζεται στις οικονομικές καταστάσεις που καλύπτουν περιόδους από την 1η Ιανουαρίου 1995 και έπειτα. Σκοπός του Προτύπου είναι ο λογιστικός χειρισμός των εσόδων και των δαπανών που έχουν σχέση με τις συμβάσεις κατασκευής έργων.

Οι συμβάσεις για την κατασκευή έργων περιλαμβάνουν συμβάσεις για την παροχή υπηρεσιών που συνδέονται άμεσα με την κατασκευή ενός περιουσιακού στοιχείου, καθώς και συμβάσεις για την καθαίρεση ή την αποκατάσταση περιουσιακών στοιχείων και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος χώρου (ΔΛΠ 11, παρ. 5). Μία σύμβαση κατασκευής έργου μπορεί επίσης να περιλαμβάνει την κατασκευή ενός πλήθους περιουσιακών στοιχείων, τα οποία είναι αλληλοσυνδεόμενα ή αλληλεξαρτώμενα στο σχεδιασμό, την λειτουργία, την τεχνολογία, την τελική χρήση και τον σκοπό τους. Παραδείγματα αποτελούν οι κατασκευές απλών έργων όπως μία γέφυρα, ένα κτίριο, ένα πλοίο, ένας αγωγός, καθώς και σύνθετα έργα όπως η κατασκευή διυλιστηρίων και άλλων πολύπλοκων τμημάτων εγκαταστάσεων ή εξοπλισμού (ΔΛΠ 11, παρ.4).

Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 11, κατά βάση, εφαρμόζεται ξεχωριστά για κάθε σύμβαση κατασκευής έργου. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις είναι αναγκαίο να γίνεται ομαδοποίηση ή διάσπαση συμβάσεων κατασκευής. Πια συγκεκριμένα, όταν μία σύμβαση περιλαμβάνει τη κατασκευή ενός πλήθους περιουσιακών στοιχείων, τα επιμέρους περιουσιακά στοιχεία πρέπει να αντιμετωπίζονται ξεχωριστά. Αυτό προϋποθέτει ότι υπάρχουν ξεχωριστές προτάσεις και κάθε περιουσιακό στοιχείο, κάθε περιουσιακό στοιχείο διαπραγματεύεται ξεχωριστά στα πλαίσια της επίτευξης της συμφωνίας της σύμβασης και τα έσοδα και οι δαπάνες μπορούν να εξατομικευτούν για κάθε στοιχείο (ΔΛΠ 11, παρ.8). Αντίστοιχα, μία ομάδα συμβάσεων με έναν ή περισσότερους πελάτες, πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία ενιαία σύμβαση κατασκευής έργου όταν οι συμβάσεις συνάφθηκαν ως ενιαίο σύνολο, είναι αλληλοσυνδεόμενες, αποτελούν μέρος ενός ενιαίου προγράμματος με ένα γενικό περιθώριο κέρδους και εκτελούνται συγχρόνως ή με μία συνεχή αλληλουχία (ΔΛΠ 11, παρ.9).

Για τις συμβάσεις κατασκευής έργων το πρότυπο ορίζει δύο έννοιες. Αυτές είναι η σύμβαση «σταθερής τιμής» και η σύμβαση «προστιθέμενης αμοιβής» (ΔΛΠ 11, παρ.3). Η

σύμβαση σταθερής τιμής είναι μία σύμβαση κατασκευής έργου σύμφωνα με την οποία ο κατασκευαστής ορίζει μια συμβατική σταθερή τιμή ή ένα σταθερό ποσοστό κατά κατασκευαζόμενη μονάδα, που είναι δυνατό να υπόκειται σε ρήτρες αναπροσαρμογής κόστους, όταν οι συνθήκες το απαιτούν. Η σύμβαση προστιθέμενης αμοιβής είναι μία σύμβαση κατασκευής έργου κατά την οποία ο κατασκευαστής εισπράττει ένα καθορισμένο κόστος, το οποίο έχει συμφωνηθεί εκ των προτέρων, και επιπλέον ένα ποσοστό πάνω στο κόστος αυτό ή μία σταθερή αμοιβή.

Το βασικό θέμα του Προτύπου είναι η ορθή κατανομή των συμβατικών εσόδων και των συμβατικών δαπανών στις λογιστικές περιόδους κατά τις οποίες το έργο εκτελείται, καθώς και ο καθορισμός για την καταχώρηση ή μη των εσόδων και των δαπανών στα αποτελέσματα της χρήσεως. Αυτό, οφείλεται στο γεγονός πως η φύση της δραστηριότητας για τις συμβάσεις κατασκευής έργων είναι τέτοια, που η διάρκεια της εκτείνεται σε διαφορετικές λογιστικές περιόδους, μέχρις ότου να εκτελεσθεί το έργο.

Συμβατικό Έσοδο

Σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθμός 11 «Συμβάσεις Κατασκευής Έργων» (ΔΛΠ 11, παρ.11), το συμβατικό έσοδο αποτελείται από :

- Το αρχικό ποσό του εσόδου που συμφωνήθηκε στη σύμβαση.
- Τις τροποποιήσεις, τις αποζημιώσεις και τα κίνητρα στο συμβατικό έργο, κατά την έκταση που πιθανολογείται ότι θα αποτελέσουν έσοδο και εφόσον μπορούν να υπολογιστούν αξιόπιστα.

Το συμβατικό έσοδο υπολογίζεται με βάση την πραγματική αξία του εισπραχθέντος ή εισπρακτέου ανταλλάγματος. Το ποσό αυτό μπορεί να αυξάνεται ή να μειώνεται από την μία χρήση στην άλλη, συνεπώς πρέπει να υπολογίζονται και εκτιμήσεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα, καθώς εξαρτώνται από την έκβαση μελλοντικών γεγονότων (ΔΛΠ 11, παρ.12).

Για παράδειγμα, το ποσό του συμβατικού εσόδου μπορεί να αυξάνεται σε μία σύμβαση κατασκευής έργου σταθερής τιμής κατά κατασκευαζόμενη μονάδα όταν αυξάνεται ο αριθμός των μονάδων. Επίσης, το ποσό του συμβατικού εσόδου μπορεί να μειώνεται ως αποτέλεσμα

ποιών που οφείλονται σε καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση της σύμβασης, και η υπαιτιότητα αφορά τον κατασκευαστή.

Όταν γίνεται αναφορά σε τροποποίηση του συμβατικού έργου, αυτό που συμβαίνει είναι ότι δίνεται εκ νέου μία οδηγία για μεταβολή στο έργο που εκτελείται με βάση την σύμβαση, όπως για παράδειγμα μία αλλαγή στη διάρκεια της σύμβασης. Συνεπώς, οι τροποποιήσεις συμπεριλαμβάνονται στο συμβατικό έσοδο όταν ο πελάτης πιθανολογείται ότι θα αποδεχτεί την τροποποίηση και το ποσό εσόδου που θα προκύψει μπορεί να υπολογισθεί βάσιμα (ΔΛΠ 11, παρ.13).

Η αποζημίωση είναι το απαιτούμενο ποσό του κατασκευαστή προς τον πελάτη ή προς άλλον τρίτο για την κάλυψη δαπανών που προκύπτουν πέρα από την αρχική συμβατική τιμή, όπως είναι για παράδειγμα η καθυστέρηση με ευθύνη του πελάτη (ΔΛΠ 11, παρ.14). Το ποσό που προκύπτει από αποζημίωση υπόκειται σε υψηλό βαθμό αβεβαιότητας και καθορίζεται από τις διαπραγματεύσεις των μερών. Συνεπώς, οι αποζημιώσεις συμπεριλαμβάνονται στο συμβατικό έσοδο, όταν οι διαπραγματεύσεις έχουν προχωρήσει και πιθανολογείται ότι ο πελάτης θα αποδεχτεί την αποζημίωση και το ποσό της μπορεί αξιόπιστα να υπολογισθεί.

Πρόσθετα ποσά πληρωτέα στον κατασκευαστή αποτελούν τα κίνητρα τα οποία προκύπτουν από την καλή εκτέλεση του έργου και την κάλυψη των προτύπων εκτελέσεως (ΔΛΠ 11, παρ.15). Για παράδειγμα, μπορεί να προκύπτουν πρόσθετες αμοιβές σε έναν κατασκευαστή λόγω της έγκαιρης ολοκλήρωσης του έργου και ως αποτέλεσμα το ποσό των κινήτρων να συμπεριληφθεί στο συμβατικό έσοδο και να αυξηθεί.

Συμβατικό Κόστος

Από την άλλη πλευρά, το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθμός 11 «Συμβάσεις Κατασκευής Έργων» (ΔΛΠ 11, παρ.16), ορίζει ότι το συμβατικό κόστος περιλαμβάνει:

- Τις δαπάνες που αφορούν άμεσα την συγκεκριμένη σύμβαση. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται τα άμεσα εργατικά, το κόστος υλικών, οι αποσβέσεις των μηχανημάτων και των εγκαταστάσεων, δαπάνες για μετακινήσεις υλικών, εξοπλισμού και μηχανημάτων, δαπάνες μισθώσεως μηχανημάτων και εξοπλισμού, δαπάνες σχεδιασμού και τεχνικής βοήθειας, κόστος εργασιών επανορθώσεως και εγγυήσεων, αποζημιώσεις τρίτων κτλ.

- Τις δαπάνες που είναι επιρριπτέες στις συμβατικές δραστηριότητες και μπορεί να επιμεριστούν στη σύμβαση κατασκευής. Τέτοιες δαπάνες είναι τα ασφάλιστρα, οι δαπάνες σχεδιασμού και τεχνικής βοήθειας που δεν συνδέονται άμεσα με την σύμβαση, τα γενικά έξοδα κατασκευών κτλ.
- Όλες τις υπόλοιπες δαπάνες που επιβαρύνουν ειδικά τον πελάτη, σύμφωνα με του όρους σύμβασης της κατασκευής, όπως τα γενικά έξοδα διοικήσεως και αναπτύξεως.

Δαπάνες που δεν μπορούν να επιρριφθούν στις συμβατικές δραστηριότητες είναι τα γενικά έξοδα διοίκησης και τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης για τα οποία δεν ορίζεται στη σύμβαση η ανάκτηση τους, τα έξοδα πωλήσεως και οι αποσβέσεις μηχανημάτων και εξοπλισμού που βρίσκονται σε αδράνεια (ΔΛΠ 11, παρ.20).

Το συμβατικό κόστος περιλαμβάνει όλες τις δαπάνες για την περίοδο από την ημερομηνία σύναψης της συμβάσεως μέχρι και την ολοκλήρωση της. Ωστόσο, οι δαπάνες για τη σύναψη μίας σύμβασης, όταν καταχωρούνται στα αποτελέσματα της χρήσεως κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν αλλά η σύμβαση δεν συνάπτεται στη ίδια χρήση, τότε δεν συμπεριλαμβάνονται στο συνολικό συμβατικό κόστος (ΔΛΠ 11, παρ. 21). Οι δαπάνες που αυξάνουν το συμβατικό κόστος είναι δυνατό να μειωθούν όταν προκύπτουν έκτακτα έσοδα που δεν καταχωρούνται στο συμβατικό έσοδο.

Καταχώρηση Συμβατικών Εσόδων και Εξόδων

Τα συμβατικά έσοδα και οι δαπάνες που συνδέονται με μία σύμβαση κατασκευής έργου καταχωρούνται στα αποτελέσματα χρήσεως, ανάλογα με το στάδιο ολοκλήρωσης της συμβατικής δραστηριότητας, κατά την ημερομηνία του Ισολογισμού, με την προϋπόθεση ότι η έκβαση της σύμβασης μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα (ΔΛΠ 11, παρ.22).

Η επιχείρηση προκειμένου να έχει την ικανότητα να προβαίνει σε βάσιμες εκτιμήσεις, πρέπει πρώτιστα να έχει συμφωνήσει στα πλαίσια της σύμβασης κατασκευής έργου τα εν δυνάμει δικαιώματα του κάθε συμβαλλόμενου μέρους, τα απαιτούμενα ανταλλάγματα, τους τρόπους και τους όρους του διακανονισμού σχετικά με το περιουσιακό στοιχείο που πρόκειται να κατασκευαστεί (ΔΛΠ 11, παρ.29).

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 11, παρ.23, το αποτέλεσμα μιας σύμβασης σταθερής τιμής μπορεί να εκτιμηθεί βάσιμα όταν:

- Το σύνολο του συμβατικού εσόδου μπορεί να υπολογισθεί αξιόπιστα.
- Τα οικονομικά οφέλη της συμβάσεως πιθανολογείται ότι θα εισρεύσουν στην επιχείρηση.
- Το συνολικό συμβατικό κόστος για την ολοκλήρωση του έργου και το στάδιο ολοκλήρωσεως κατά την ημερομηνία του Ισολογισμού μπορούν να επιμετρηθούν αξιόπιστα.
- Οι αναληφθείσες δαπάνες που θα επιρριφθούν στο έργο μπορούν να προσδιοριστούν με σαφήνεια και να επιμετρηθούν με αξιοπιστία, ώστε το πραγματικό συμβατικό κόστος που πραγματοποιείται να είναι συγκρίσιμο με προηγούμενες εκτιμήσεις.

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 11, παρ.24, το αποτέλεσμα μιας σύμβασης προστιθέμενης αμοιβής μπορεί να εκτιμηθεί βάσιμα όταν:

- Τα οικονομικά οφέλη της συμβάσεως πιθανολογείται ότι θα εισρεύσουν στην επιχείρηση.
- Οι αναληφθείσες δαπάνες που θα επιρριφθούν στο έργο μπορούν να προσδιοριστούν με σαφήνεια και να επιμετρηθούν με αξιοπιστία, και είναι ανεξάρτητο εάν οι δαπάνες αυτές αποτελούν ειδικά ανακτήσιμα έξοδα ή όχι.

Το στάδιο ολοκλήρωσεως μιας σύμβασης κατασκευής έργου αναφέρεται ως «Μέθοδος Ποσοστιαίας Ολοκλήρωσης». Σύμφωνα με την μέθοδο ποσοστιαίας ολοκλήρωσης, το συμβατικό έσοδο αντικρίζεται με το συμβατικό κόστος που έχει διενεργηθεί μέχρι το συγκεκριμένο στάδιο ολοκλήρωσης, συνεπώς το έσοδο, οι δαπάνες και το κέρδος που καταχωρούνται αναλογούν στο τμήμα του έργου που περατώθηκε (ΔΛΠ 11, παρ. 25).

Το συμβατικό έσοδο λογίζεται ως έσοδο στα αποτελέσματα των χρήσεων κατά τις οποίες το έργο εκτελείται. Το συμβατικό κόστος συνήθως βαρύνει τα αποτελέσματα των χρήσεων κατά τις οποίες εκτελείται το έργο. Στην περίπτωση αναμενόμενης ζημίας, η οποία προκύπτει όταν το σύνολο του συμβατικού κόστους υπερβαίνει το σύνολο του συμβατικού εσόδου, υπάρχει άμεση επιβάρυνση των αποτελεσμάτων. Η αναμενόμενη ζημία, δηλαδή το ποσό της υπέρβασης, λογίζεται στα έξοδα της περιόδου που συνέβη. Το ποσό της υπέρβασης προσδιορίζεται ανεξάρτητα από το στάδιο ολοκλήρωσης της συμβατικής δραστηριότητας (ΔΛΠ 11, παρ.26).

Το στάδιο ολοκλήρωσης μιας σύμβασης μπορεί να προσδιοριστεί από την αναλογία του συμβατικού κόστους μιας περιόδου σε σχέση με το συνολικό συμβατικό κόστος, με επιμετρήσεις του εκτελεσθέντος έργου και με την ολοκλήρωση ενός αυτοτελούς μέρους του συμβατικού έργου. Σε καμία περίπτωση το στάδιο ολοκλήρωσης της σύμβασης δεν καθορίζεται βάσει προκαταβολών και προπληρωμών που πραγματοποιήθηκαν στη χρήση (ΔΛΠ 11, παρ.30).

Σε περιπτώσεις που ένα συμβατικό έσοδο δεν μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα, τότε το έσοδο καταχωρείται κατά την έκταση που το πραγματοποιημένο συμβατικό κόστος μπορεί να ανακτηθεί. Αντίστοιχα, το συμβατικό κόστος βαρύνει τα αποτελέσματα της χρήσεως στην οποία πραγματοποιείται (ΔΛΠ 11, παρ.32). Το γεγονός αυτό συμβαίνει συχνά κατά την διάρκεια των πρώτων σταδίων μιας σύμβασης, όταν δεν είναι εύκολη η βάσιμη εκτίμηση του αποτελέσματος της συμβάσεως. Στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν αβεβαιότητες σε εκτιμήσεις, κανένα κέρδος δεν καταχωρείται. Ωστόσο, καταχωρούνται αναμενόμενες ζημίες όπως ορίζει το Πρότυπο, όταν αυτές πιθανολογούνται, ακόμα και αν το αποτέλεσμα μίας σύμβασης δεν μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα.

Όταν το συμβατικό έσοδο που καταχωρήθηκε στα αποτελέσματα τελικά δεν εισπραχθεί κατά ένα ποσό ή στο σύνολο του τότε το μη εισπρακτέο ποσό δεν αναπροσαρμόζεται αλλά καταχωρείται ως δαπάνη εφόσον η πιθανότητα εισπραξιμότητας του έχει παύσει (ΔΛΠ 11, παρ.28).

Όταν ένα συμβατικό έξοδο πραγματοποιηθεί αλλά αναφέρεται σε μελλοντική δραστηριότητα της σύμβασης τότε η δαπάνη καταχωρείται στο ενεργητικό ως απαίτηση από πελάτη και αναφέρεται ως συμβατικό έργο υπό εκτέλεση (ΔΛΠ 11, παρ.27). Για παράδειγμα το κόστος υλικών που παραδόθηκαν αλλά δεν ενσωματώθηκαν στο έργο αποκλείονται από τον υπολογισμό του κόστους, εκτός εάν πρόκειται για υλικά που κατασκευάστηκαν ειδικά για αυτή τη σύμβαση.

Η εφαρμογή της μεθόδου ποσοστιαίας ολοκλήρωσεως εφαρμόζεται με τρόπο σωρευτικό για κάθε λογιστική χρήση, πάνω στις τρέχουσες εκτιμήσεις των συμβατικών εσόδων και δαπανών (ΔΛΠ 11,παρ,38). Το πλεονέκτημα της μεθόδου της ποσοστιαίας ολοκλήρωσης είναι ότι παρέχει χρήσιμη πληροφόρηση για την έκταση της συμβατικής δραστηριότητας κατά την διάρκεια μιας χρήσεως αλλά και για την απόδοση της.

Στις περιπτώσεις που προκύπτουν μεταβολές στις εκτιμήσεις τότε αυτές αντιμετωπίζονται σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθμός 8 «Καθαρό κέρδος ή ζημία χρήσεως, βασικά λάθη και μεταβολές λογιστικών μεθόδων». Οι νέες εκτιμήσεις

χρησιμοποιούνται τόσο για τον προσδιορισμό των ποσών των εσόδων και των εξόδων που λογίζονται στα αποτελέσματα της χρήσεως στην οποία γίνεται η μεταβολή, όσο και στις επόμενες χρήσεις.

Γνωστοποιήσεις

Η οικονομική οντότητα υποχρεώνεται να γνωστοποιεί στις σημειώσεις των Οικονομικών Καταστάσεων το ποσό του συμβατικού εσόδου που λογίστηκε στα έσοδα χρήσεως, τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό των συμβατικών εσόδων και τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό του σταδίου ολοκλήρωσεως των συμβάσεων κατασκευής έργων. Επιπλέον, η οντότητα πρέπει να γνωστοποιεί για κάθε μία για τις υπό εκτέλεση συμβάσεις κατά την ημερομηνία του Ισολογισμού το συγκεντρωτικό ποσό των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν, των κερδών (μείον των καταχωρηθείσων ζημιών) που καταχωρήθηκαν, το ποσό των προκαταβολών που εισπράχθηκαν, το ποσό των παρακρατήσεων που πραγματοποιήθηκαν, το μεικτό ποσό που οφείλεται από τους πελάτες ως απαίτηση, το μεικτό ποσό που οφείλεται στους πελάτες ως υποχρέωση και κάθε ενδεχόμενο κέρδος ή ζημία (ΔΛΠ 11, παρ.39-45).

3.2.3 Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς-ΔΠΧΑ Αριθμός 15: «Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες»

Το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς αριθμός 15 «Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες» εκδόθηκε τον Μάιο του 2014 και πρόκειται να εφαρμοστεί υποχρεωτικά σε όλες τις επιχειρήσεις και για τις ετήσιες περιόδους που ξεκινούν την 1η Ιανουαρίου 2018 και μεταγενέστερα, χωρίς να αποτρέπεται η προγενέστερη του εφαρμογή. Μία οικονομική οντότητα μπορεί να εφαρμόσει το συγκεκριμένο πρότυπο είτε αναδρομικά για κάθε προγενέστερη περίοδο αναφοράς ή αναδρομικά με τη σωρευτική επίδραση της αρχικής εφαρμογής του προτύπου να αναγνωρίζεται κατά την ημερομηνία αρχικής εφαρμογής. Το πρότυπο ορίζει τον λογιστικό χειρισμό και την χρηματοοικονομική αναφορά για τα έσοδα που προέρχονται από συμβάσεις με πελάτες.

Το πρότυπο με την έναρξη της εφαρμογής του θα αντικαθιστά τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα αριθμοί 11 «Συμβάσεις Κατασκευής» και 18 «Έσοδα», καθώς και έναν αριθμό διερμηνειών της Επιτροπής Διερμηνειών των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΕΔΔΠΧΑ), αριθμοί 13 «Προγράμματα Πιστότητας Πελατών», 15 «Συμφωνίες Κατασκευής Ακινήτων», 18 «Μεταβιβάσεις Στοιχείων Ενεργητικού από Πελάτες», και Μόνιμη Επιτροπή Διερμηνειών (ΜΕΔ) αριθμός 31 «Έσοδα- Συναλλαγές Ανταλλαγής που αφορούν Υπηρεσίες Διαφήμισης».

Τα έσοδα αποτελούν ένα σημαντικό μέγεθος για τους χρήστες των Οικονομικών Καταστάσεων, καθώς αποτελούν σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση των ταμειακών ροών της οικονομικής οντότητας και για την εκτίμηση της χρηματοοικονομικής απόδοσης της επιχείρησης. Ο σκοπός έκδοσης του εντάσσεται στα πλαίσια σύγκλισης των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς-ΔΠΧΑ και των Προτύπων της Αμερικής (USA Generally Accepted Accounting Principles – GAAP), για την αποσαφήνιση των βασικών αρχών για την αναγνώριση και την λογιστική καταχώρηση των εσόδων και την ανάπτυξη ενός ενιαίου κοινού προτύπου για τα έσοδα, .

Το ενιαίο πρότυπο στοχεύει στην εξάλειψη των αδυναμιών και των ελλείψεων των προγενέστερων προτύπων και διερμηνειών για τα έσοδα, στον καθορισμό ενός ολοκληρωμένου και αποτελεσματικότερου ενιαίου πλαισίου για την αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν τα έσοδα, στην παροχή κατάλληλων και χρήσιμων πληροφοριών για τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων μέσω των βελτιωμένων απαιτήσεων γνωστοποίησης και στην επίτευξη της συγκρισιμότητας μεταξύ των οικονομικών οντοτήτων.

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς αριθμός 15 «Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες», σε κάθε περίπτωση αναγνώρισης εσόδου, είτε πρόκειται για πώληση αγαθού είτε για παροχή υπηρεσίας ή για ανάληψη κατασκευαστικού έργου, το έσοδο πρέπει να λογίζεται με βάση την ουσία της συμφωνίας.

Το παρόν πρότυπο δεν θα εφαρμόζεται σε συμβάσεις μίσθωσης που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου αριθμός 17 «Μισθώσεις», σε ασφαλιστικές συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Διεθνούς Προτύπου Χρηματοοικονομικής Αναφοράς αριθμός 4 «Ασφαλιστικές Συμβάσεις», σε χρηματοοικονομικά μέσα και λοιπά συμβατικά δικαιώματα ή δεσμεύσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων αριθμοί 27 «Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις» και 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς και Κοινοπραξίες» και των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς αριθμοί 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα» 10 «Ενοποιημένες

Οικονομικές Καταστάσεις» και 11 «Σχήματα υπό Κοινό Έλεγχο» και σε μη νομισματικές ανταλλαγές μεταξύ των οικονομικών οντοτήτων που δραστηριοποιούνται σε ίδιους τομείς (ΔΠΧΑ 15,παρ.5).

Το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 15 θα εφαρμόζεται μόνο για συμβάσεις που το αντισυμβαλλόμενο μέρος είναι πελάτης. Πελάτης, είναι το μέρος που έχει συνάψει μία σύμβαση με την οικονομική οντότητα για την απόκτηση αγαθών ή υπηρεσιών που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της συνήθους δραστηριότητας της, έναντι ορισμένου ανταλλάγματος (ΔΠΧΑ 15, παρ.6).

Αναγνώριση

Μία οικονομική οντότητα αναγνωρίζει έσοδα προκειμένου να απεικονίσει τη μεταβίβαση των υποσχόμενων αγαθών ή υπηρεσιών σε πελάτη της, σε ένα ποσό που αντικατοπτρίζει το αντάλλαγμα που αναμένει ότι δικαιούται. Η αναγνώριση επιβάλλεται να πραγματοποιείται σε πέντε στάδια:

- Προσδιορισμός του είδους της σύμβασης με τον πελάτη.
- Προσδιορισμός των αναλαμβανόμενων υποχρεώσεων και δεσμεύσεων που απορρέουν από τη σύμβαση με τον πελάτη.
- Καθορισμός του τιμήματος της συναλλαγής.
- Επιμερισμός του τιμήματος της συναλλαγής στις αναληφθείσες υποχρεώσεις από μέρους του πωλητή.
- Αναγνώριση εσόδου καθώς οι δεσμεύσεις της επιχείρησης ικανοποιούνται.

Η οικονομική οντότητα θα αναγνωρίζει έσοδα, καθώς θα εκπληρώνει μία δέσμευση εκτέλεσης μεταβίβασης ενός υποσχόμενου αγαθού ή υπηρεσίας. Το ποσό του εσόδου που αναγνωρίζεται είναι το ποσό εσόδου που κατανέμεται στην δέσμευση εκτέλεσης της σύμβασης που έχει εκπληρωθεί. Η δέσμευση εκτέλεσης μπορεί να εκπληρωθεί είτε μία συγκεκριμένη στιγμή, όταν πρόκειται για αγαθά, είτε με την πάροδο του χρόνου, όταν πρόκειται για υπηρεσία.

Η λογιστικοποίηση της σύμβασης πραγματοποιείται εφόσον πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις, σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 15, παρ.9 :

- Τα αντισυμβαλλόμενα μέρη να έχουν εγκρίνει τη σύμβαση και έχουν δεσμευθεί να εκτελέσουν τις αντίστοιχες δεσμεύσεις.
- Η οικονομική οντότητα μπορεί να προσδιορίσει τα δικαιώματα κάθε αντισυμβαλλόμενου αλλά και τους όρους της πληρωμής.
- Η σύμβαση έχει εμπορική μορφή.
- Είναι πιθανό ότι η οικονομική οντότητα θα εισπράξει το αντάλλαγμα που δικαιούται.

Μία σύμβαση δεν υφίσταται όταν κάθε συμβαλλόμενο μέρος της έχει μονομερές εκτελεστέο δικαίωμα να τερματίσει μία εξ' ολοκλήρου ανεκτέλεστη σύμβαση, χωρίς την αποζημίωση του άλλου μέρους. Εξ' ολοκλήρου ασυμβίβαστη σημαίνει ότι η οικονομική οντότητα δεν έχει μεταβιβάσει ακόμα τα υποσχόμενα αγαθά ή υπηρεσίες προς τον πελάτη και δεν έχει λάβει κάποιο αντάλλαγμα για αυτά (ΔΠΧΑ 15, παρ.12).

Δύο ή περισσότερες συμβάσεις μπορούν να λογιστικοποιηθούν ως ενιαία σύμβαση εφόσον συνάφθηκαν με τον ίδιο πελάτη περίπου στην ίδια χρονική στιγμή, οι συμβάσεις διαπραγματεύονται ως μία ομάδα με ένα εμπορικό στόχο ή συνιστούν ενιαία δέσμευση εκτέλεσης και το ποσό του ανταλλάγματος εξαρτάται από την τιμή της εκτέλεσης της άλλης σύμβασης (ΔΠΧΑ 15, παρ.17).

Η τροποποίηση της σύμβασης υφίσταται μόνο όταν όλα τα μέρη της σύμβασης την εγκρίνουν, ακόμη και αν δεν υπάρχει συμφωνία αναφορικά με το είδος της τροποποίησης. Για να λογιστικοποιηθεί η τροποποίηση ως μία ξεχωριστή σύμβαση, θα πρέπει το αντικείμενο της σύμβασης να διευρύνεται εξαιτίας της προσθήκης αγαθών ή υπηρεσιών που είναι διακριτά και η τιμή της να αυξάνεται κατά ένα ποσό που αντανάκλα τις αυτοτελείς τιμές πώλησης για τα πρόσθετα αγαθά ή υπηρεσίες (ΔΠΧΑ 15, παρ.18-19).

Η οικονομική οντότητα αναγνωρίζει τα έσοδα όταν ή καθώς εκπληρώνει μία δέσμευση εκτέλεσης, μεταβιβάζοντας το υποσχόμενο αγαθό ή υπηρεσία προς ένα πελάτη. Η μεταβίβαση καθορίζεται από τη στιγμή που ο πελάτης αποκτά έλεγχο του στοιχείου που απέκτησε, μπορεί να κατευθύνει την χρήση του και να λάβει οφέλη από αυτό.

Μία σύμβαση μπορεί να περιλαμβάνει τον όρο της επαναγοράς ενός στοιχείου του ενεργητικού. Υπάρχουν τρία είδη συμφωνιών επαναγοράς, η δέσμευση ή το δικαίωμα της οικονομικής οντότητας να επαναγοράσει το στοιχείο του ενεργητικού (προθεσμιακό συμβόλαιο και δικαίωμα προαίρεσης αγοράς) και η δέσμευση της οικονομικής οντότητας να το επαναγοράσει έπειτα από αίτημα του πελάτη (δικαίωμα προαίρεσης πώλησης) (ΔΠΧΑ 15, παρ.35).

Στο προθεσμιακό συμβόλαιο και στο δικαίωμα προαίρεσης αγοράς, όταν η τιμή επαναγοράς είναι μεγαλύτερη ή ίση από την αρχική τιμή πώλησης τότε η σύμβαση λογιστικοποιείται ως συμφωνία χρηματοδότησης. Όταν η τιμή επαναγοράς είναι μικρότερη από την αρχική τιμή πώλησης τότε η σύμβαση λογιστικοποιείται ως χρηματοδότηση μόνο όταν αποτελεί μέρος συμφωνίας πώλησης και επαναμίσθωσης, διαφορετικά λογιστικοποιείται απλά ως μίσθωση (Grant Thornton,2016).

Στο δικαίωμα προαίρεσης πώλησης, όταν η τιμή επαναγοράς είναι μεγαλύτερη ή ίση από την αρχική τιμή πώλησης και μεγαλύτερη από την αναμενόμενη αξία της αγοράς κατά την ημερομηνία επαναγοράς, τότε η σύμβαση λογιστικοποιείται σαν συμφωνία χρηματοδότησης, εφόσον και ο πελάτης έχει σημαντικό οικονομικό κίνητρο να εξασκήσει το δικαίωμα. Σε κάθε άλλη περίπτωση η σύμβαση λογιστικοποιείται ως πώληση με δικαίωμα επιστροφής(Grant Thornton,2016).

Αν μία δέσμευση εκτέλεσης δεν εκπληρώνεται, τότε η οικονομική οντότητα εκπληρώνει τη δέσμευση εκτέλεσης σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Για τον προσδιορισμό της κατάλληλης χρονικής στιγμής θα πρέπει να εξετάζονται οι εξής ενδείξεις (ΔΠΧΑ 15, παρ.38):

- Η οικονομική οντότητα έχει ένα άμεσο δικαίωμα στην πληρωμή για το στοιχείο ενεργητικού.
- Ο πελάτης έχει νόμιμο τίτλο επί του στοιχείου του ενεργητικού.
- Η οικονομική οντότητα έχει μεταβιβάσει την φυσική κατοχή του στοιχείου του ενεργητικού.
- Ο πελάτης κατέχει τους σημαντικούς κινδύνους και τα οφέλη της κυριότητας του στοιχείου του ενεργητικού.
- Ο πελάτης έχει αποδεχτεί το στοιχείο του ενεργητικού και κατευθύνει την χρήση του.

Επιμέτρηση

Όταν ή καθώς εκπληρώνεται μία δέσμευση εκτέλεσης, η οικονομική οντότητα αναγνωρίζει ως έσοδο το ποσό της τιμής συναλλαγής που κατανέμεται στη δέσμευση. Η τιμή συναλλαγής εξαρτάται από τη φύση, το χρονοδιάγραμμα και το ποσό του υποσχόμενου ανταλλάγματος.

Είναι δυνατό η τιμή συναλλαγής να περιλαμβάνει κάποιο μεταβλητό αντάλλαγμα που θα πρέπει να εκτιμηθεί σωστά ή να υπάρχουν περιορισμοί σε αυτό που ενδέχεται να

αναστρέψουν το ποσό των αναγνωρισμένων εσόδων. Επίσης, μπορεί να υπάρχει κάποιο σημαντικό στοιχείο χρηματοδότησης στη σύμβαση που να απαιτεί αναπροσαρμογές στο ποσό ανταλλάγματος σύμφωνα με τις επιπτώσεις της διαχρονικής αξίας του χρήματος ή να περιλαμβάνεται κάποιο μη ταμειακό αντάλλαγμα που θα πρέπει να επιμετρηθεί στην εύλογη αξία του ή να περιλαμβάνεται αντάλλαγμα πληρωτέο στον πελάτη που θα πρέπει να λογιστικοποιείται μειώνοντας τη τιμή συναλλαγής. Η τιμή συναλλαγής της δέσμευσης μπορεί να μεταβληθεί όταν προκύπτουν συνθήκες ικανές να αλλάξουν το ποσό του ανταλλάγματος (ΔΠΧΑ 15, παρ 48).

Μία οικονομική οντότητα αναγνωρίζει ως στοιχεία του ενεργητικού τα επιπρόσθετα κόστη σύναψης μίας σύμβασης, εφόσον αναμένεται ότι θα ανακτηθούν μελλοντικά. Επίσης, τα κόστη εκπλήρωσης της σύμβασης, εφόσον συσχετίζονται άμεσα με την σύμβαση και πρόκειται να ανακτηθούν, αναγνωρίζονται και λογιστικοποιούνται και αυτά. Οι αποσβέσεις και οι απομειώσεις θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ώστε να αντικατοπτρίζονται οι μεταβολές και να λογιστικοποιούνται εκ νέου οι τιμές συναλλαγής.

Γνωστοποιήσεις

Η οικονομική οντότητα θα πρέπει να γνωστοποιεί ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες για τις συμβάσεις της οικονομικής οντότητας με πελάτες, για τις σημαντικές αποφάσεις καθώς και για τις αλλαγές στις αποφάσεις όσον αφορά την εφαρμογή των απαιτήσεων του προτύπου και τα στοιχεία του ενεργητικού που αναγνωρίζονται από τα κόστη για τη σύναψη ή την εκτέλεση μίας σύμβασης με έναν πελάτη (ΔΠΧΑ 15, παρ.110). Σκοπός είναι να γνωστοποιούνται επαρκώς όλες οι πληροφορίες αναφορικά με τη φύση, το ποσό το χρόνο και την αβεβαιότητα των εσόδων και των ταμειακών ροών που απορρέουν από τις συμβάσεις με πελάτες.

3.3 Αναγνώριση Εσόδων Σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα-ΕΛΠ- Νόμος 4308/2014

Σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, πριν ψηφιστεί ο νόμος Ν.4308/14, η αναγνώριση των εσόδων ήταν άμεσα συνδεδεμένη με την ύπαρξη παραστατικού. Το παραστατικό συνεπαγόταν παροχή υπηρεσίας ή μεταβίβαση κυριότητας αγαθού, και η ύπαρξη του επαρκούσε ώστε να αναγνωρισθεί και να καταχωρηθεί το έσοδο, ανεξαρτήτως του χρόνου εξόφλησης του.

Μετά την ψήφιση του Ν.4308/14 τον Νοέμβριου του 2014, η ουσία μίας συναλλαγής τέθηκε πάνω από το νομικό της τύπο, με αποτέλεσμα τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα να συγκλίνουν με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς όσον αφορά την λογιστική παρακολούθηση των εσόδων. Συνεπώς, οι νέες λογιστικές πρακτικές παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά με τις διεθνείς πρακτικές, πράγμα το οποίο συμβάλλει στη διευκόλυνση της συγκρισιμότητας τόσο για τις ελληνικές επιχειρήσεις που είναι ενταγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών με αυτές που δεν είναι, όσο και για τις εξωχώριες οικονομικές οντότητες σε σχέση με τις εθνικές. Τα έσοδα αναγνωρίζονται μόνο όταν έχουν μεταβιβασθεί όλοι οι κίνδυνοι και τα οικονομικά οφέλη που συνδέονται με το αγαθό ή την υπηρεσία της συναλλαγής, και εφόσον φυσικά είναι δυνατή η αξιόπιστη αποτίμηση του ποσού του σχετικού εσόδου.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Άρθρο 25 του Ν.4308/14, τα έσοδα αναγνωρίζονται εντός της περιόδου στην οποία καθίστανται δουλευμένα. Τα έσοδα που προκύπτουν από πώληση αγαθών αναγνωρίζονται όταν:

- Μεταβιβάζονται στον αγοραστή οι ουσιαστικοί κίνδυνοι και τα οφέλη που συνδέονται με την κυριότητά τους.
- Τα αγαθά γίνονται αποδεκτά από τον αγοραστή.
- Τα οικονομικά οφέλη από τη συναλλαγή μπορούν να επιμετρηθούν αξιόπιστα και θεωρείται σφόδρα πιθανή η εισροή τους στην οντότητα.

Τα έσοδα που προκύπτουν από την παροχή υπηρεσιών και από τα κατασκευαστικά συμβόλαια αναγνωρίζονται με βάση την μέθοδο του ποσοστού ολοκλήρωσης. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει πιθανότητα να εισρεύσει το οικονομικό όφελος της συναλλαγής στην επιχείρηση. Εναλλακτικά, μπορεί να εφαρμόζεται η μέθοδος της ολοκληρωμένης

σύμβασης, όταν δεν επηρεάζονται σημαντικά τα μεγέθη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Τα έσοδα που προέρχονται από τη χρήση περιουσιακών στοιχείων της οντότητας από τρίτους αναγνωρίζονται ως εξής:

- Οι τόκοι αναγνωρίζονται βάσει χρονικής αναλογίας με τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου ή με τη σταθερή μέθοδο.
- Τα μερίσματα ή παρόμοιας φύσης εισοδήματα από τη συμμετοχή στην καθαρή θέση άλλων οντοτήτων, αναγνωρίζονται όταν εγκρίνονται από το αρμόδιο όργανο που αποφασίζει τη διανομή τους.
- Τα δικαιώματα αναγνωρίζονται βάσει των σχετικών συμβατικών όρων.

Τα έσοδα επιμετρούνται σε ποσά καθαρά από κάθε επιστροφή, έκπτωση ή φόρο επί των πωλήσεων και αναγνωρίζονται διακεκριμένα από τα σχετικά έξοδα. Όταν συμφωνίες για αγορά ή πώληση περιλαμβάνουν όρους για αναβολή της πληρωμής, είναι πιθανόν το σχετικό ποσό να ενσωματώνει τόκο. Το αντίστοιχο έσοδο ή κόστος επιμετράται στο αποσβέσιμο κόστος, με τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου ή τη σταθερή μέθοδο, αντί της επιμέτρησης στο ονομαστικό ποσό, εάν το αποσβέσιμο κόστος εκτιμάται ότι έχει σημαντική επίπτωση στα ποσά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Στην περίπτωση αυτή, το ποσό του προκύπτοντος τόκου αναγνωρίζεται κατάλληλα στα αποτελέσματα.

Τα σημαντικότερα άρθρα του Ν.4308/14 που συσχετίζονται με την λογιστική παρακολούθηση των εσόδων που προκύπτουν από πωλήσεις και περιγράφουν ορισμένες σημαντικές έννοιες είναι τα εξής:

- Άρθρο 8- Τιμολόγιο Πώλησης: Σύμφωνα με το άρθρο 8 , το τιμολόγιο είναι το νόμιμο αποδεικτικό στοιχείο που εκδίδει η οικονομική οντότητα για κάθε πώληση αγαθών και παροχή υπηρεσιών. Η έκδοση τιμολογίων είναι υποχρεωτική για κάθε συναλλαγή και στην περίπτωση εκπτώσεων ή επιστροφών θα πρέπει να εκδίδεται πιστωτικό τιμολόγιο. Τα εκδιδόμενα και τα λαμβανόμενα τιμολόγια αποτελούν μέρος των λογιστικών αρχείων της οντότητας.
- Άρθρο 9- Περιεχόμενο Τιμολογίου: Το άρθρο 9 ορίζει όλες τις υποχρεωτικές ενδείξεις που πρέπει να φέρει το τιμολόγιο. Πιο συγκεκριμένα, στο τιμολόγιο πρέπει να αναγράφονται η ημερομηνία έκδοσης του, ο αύξων αριθμός του, τα πλήρη στοιχεία των

συναλλασσόμενων, τον Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) του πωλητή και του πελάτη, τις ποσότητες, το είδος και τις αξίες των αγαθών ή των υπηρεσιών, το συντελεστή φορολόγησης (ΦΠΑ) κτλ.

- Άρθρο 11- Χρόνος Έκδοσης Τιμολογίου: Η οικονομική οντότητα είναι υποχρεωμένη να εκδώσει τιμολόγιο την στιγμή που πραγματοποιείται η αποστολή ή η παράδοση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η συναλλαγή. Συνήθως, το τιμολόγιο είναι δυνατό να εκδοθεί μέχρι την 15η ημέρα του επόμενου μήνα.
- Άρθρο 12- Εκδιδόμενα Στοιχεία για Λιανική Πώληση αγαθών ή υπηρεσιών: Αντί έκδοσης τιμολογίου όπως ορίζει το Άρθρο 8, εκδίδεται απόδειξη λιανικής πώλησης ή απόδειξη παροχής υπηρεσιών, για κάθε συναλλαγή που πραγματοποιείται σε ιδιώτες πελάτες.
- Άρθρο 13- Χρόνος Έκδοσης Στοιχείων Λιανικής Πώλησης: Το στοιχείο της λιανικής πώλησης εκδίδεται κατά τον χρόνο παράδοσης ή κατά την έναρξη της αποστολής των πωλούμενων αγαθών, με την ολοκλήρωση της παροχής υπηρεσίας, με την απόκτηση του δικαιώματος λήψης υπηρεσίας και στις περιπτώσεις συνεχιζόμενης παροχής υπηρεσιών το παραστατικό εκδίδεται όταν μέρος της αμοιβής καθίσταται απαιτητό για το μέρος της υπηρεσίας που έχει ολοκληρωθεί.

3.4 Διαφορές μεταξύ Διεθνών και Εθνικών Λογιστικών Προτύπων

Ανάμεσα στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα Αριθμοί 18 και 11 και στα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, με τον νόμο Ν.2190/20, υπήρχαν κάποιες διαφορές που αφορούσαν τους λογιστικούς χειρισμούς των εσόδων. Ορισμένες από αυτές τις διαφορές, ήταν τόσο σημαντικές, που καθώς παρείχαν στοιχεία πληροφόρησης, θα μπορούσαν να είχαν ερμηνευθεί εντελώς διαφορετικά από έναν λογιστή ή από έναν ελεγκτή, αν εφάρμοζε τους διεθνείς κανονισμούς σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων.

Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά περιπτώσεις παροχής μεγάλης πίστωσης για πελάτες, ενώ τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα υποδείκνυαν χρήση προεξοφλημένων αξιών, τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα δεν προέβλεπαν ανάλογο χειρισμό, αφού σαν έσοδο θεωρούνταν η συνολική αξία που αναγραφόταν στο παραστατικό, ακόμα και αν υπήρχε μακροπρόθεσμη πίστωση. Σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 18, οι προεξοφλημένες αξίες ορίζουν το

ποσό του εσόδου , και η διαφορά μεταξύ του ονομαστικού και του πραγματικού ποσού του εσόδου εμφανίζεται σαν χρηματοοικονομικό έσοδο. Πλέον, ο Ν.4308/14 συγκλίνει με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, συνεπώς όταν υπάρχει αναβολή πληρωμής τότε το έσοδο υπολογίζεται στο αποσβέσιμο κόστος με τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου και παράλληλα λογίζονται τόκοι από το έσοδο.

Επίσης, στις περιπτώσεις ανταλλαγής αγαθών ίσης αξίας, ο Ν.4308/14 πριν αναθεωρηθεί δεν αναγνώριζε λογιστικό χειρισμό όπως όριζε το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 18. Σύμφωνα με το πρότυπο, σε μία συναλλαγή ανταλλαγής αγαθών μπορούν να συμψηφιστούν η παράδοση και η παραλαβή και κατά συνέπεια να μην εμφανιστεί καθόλου έσοδο ή κόστος. Με βάση τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, σε μία τέτοια περίπτωση αντί να μην αναγνωριζόταν έσοδο ή έξοδο, θα εκδίδονταν τιμολόγια και για το κάθε τμήμα της συναλλαγής θα αναγνωριζόταν και έσοδα και έξοδα αντίστοιχα.

Η εφαρμογή του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 11 για τα έσοδα από συμβάσεις κατασκευής συμπίπτει με τις ρυθμίσεις του Ν.4308/14. Και στις δύο περιπτώσεις προβλέπεται η χρήση της μεθόδου ποσοστιαίας ολοκλήρωσης για τον λογιστικό χειρισμό των τεχνικών έργων, η οποία έχει σημαντικές επιδράσεις στα αποτελέσματα. Με τα εθνικά πρότυπα, ισχύει το ιστορικό κόστος και η αρχή ότι τα έσοδα και τα έξοδα πρέπει να λογίζονται κατά το χρόνο της πραγματοποίησης τους.

Επιπλέον, παρέχεται το δικαίωμα να συμπεριλαμβάνονται στο προϋπολογισμό οι απαιτήσεις της εταιρίας που δεν θεωρούνται οριστικές και μπορεί να αμφισβητηθούν από τον εργοδότη. Αντίθετα, πριν την ψήφιση του νόμου για τα ΕΛΠ , αυτό που προβλεπόταν ήταν η χρήση μεταβατικών λογαριασμών οι οποίοι αναπροσαρμόζονταν με βάση τα χαρακτηριστικά της κάθε τεχνικής εταιρίας. Το κόστος που συμπεριλάμβανε ένα μέρος των εργασιών που ήταν μη τιμολογημένες εμφανιζόταν στο λογαριασμό «Παραγωγή σε Εξέλιξη» ενώ για την παρακολούθηση των εγγυητικών επιστολών χρησιμοποιούσαν τους λογαριασμούς τάξεως.

3.5 Συμπέρασμα

Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς αποτελούν ένα ευρύ σύνολο λογιστικών κανόνων, με σκοπό την διασφάλιση της ενιαίας και ομοιόμορφης αντιμετώπισης των πρακτικών θεμάτων των οικονομικών οντοτήτων. Ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων χρησιμοποιεί την «κοινή γλώσσα» κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και στόχος είναι ο αριθμός αυτός να αυξηθεί. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας, οι χώρες επιδιώκουν να αναβαθμίζουν το εθνικό πλαίσιο λογιστικών αρχών και κανόνων που χρησιμοποιούν και να το εναρμονίζουν με το διεθνές. Το γεγονός αυτό, θα συμβάλει στην επίτευξη της σύγκλισης της εικόνας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που συντάσσουν και παρουσιάζουν οι οικονομικές οντότητες, πράγμα το οποίο εξυπηρετεί στην άντληση πληροφόρησης, στην αποτελεσματική αξιολόγηση και στην σύγκριση των οικονομικών οντοτήτων. Στην περίπτωση της Ελλάδας, με την ψήφιση και την εφαρμογή του Ν.4308/14, επιτεύχθηκε κατά μεγάλο βαθμό η εναρμόνιση των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται μία προσπάθεια να ερμηνευθεί το φαινόμενο της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Στόχος είναι η εννοιολογική προσέγγιση της δημιουργικής λογιστικής και η διάκριση της από την έννοια της απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Επίσης, αναφορά γίνεται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων και τις βασικές αρχές που καθορίζουν την ποιότητα τους, καθώς και στην σημαντικότητα της λογιστικής πληροφόρησης για τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων.

4.2 Οι Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις των Επιχειρήσεων

Η σύνταξη και η δημοσίευση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων αποτελεί βασική υποχρέωση σύμφωνα με τα Διεθνή αλλά και τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα. Σκοπός τους είναι η οικονομική πληροφόρηση των εσωτερικών χρηστών της οικονομικής μονάδας, δηλαδή των μετόχων και του προσωπικού, αλλά και των εξωτερικών χρηστών όπως είναι οι επενδυτές, οι προμηθευτές, οι πελάτες και οι ρυθμιστικές αρχές. Οι οικονομικές πληροφορίες αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο κατά την διαδικασία λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων.

Σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο-ΔΠΛ Αριθμός 1 «Παρουσίαση των Οικονομικών Καταστάσεων», παρ.10, μία πλήρης σειρά οικονομικών καταστάσεων αποτελείται από:

- Κατάσταση Οικονομικής Θέσης ή Ισολογισμό
- Κατάσταση Αποτελεσμάτων και Λοιπών Συνολικών Εσόδων

- Κατάσταση Μεταβολής Ιδίων Κεφαλαίων
- Κατάσταση Ταμειακών Ροών
- Σημειώσεις ή Προσάρτημα

Με βάση τον νόμο 4308/2014 που ορίζει τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, η ένταξη μίας οντότητας σε κατηγορία μεγέθους προσδιορίζει τις υποχρεώσεις της σε ότι αφορά τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που συντάσσει. Οι μεγάλες επιχειρήσεις οφείλουν να ακολουθούν τις συγκεκριμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι ίδιες καταστάσεις ισχύουν για τις μεσαίες και τις μικρές επιχειρήσεις, με εξαίρεση την κατάσταση των χρηματοροών.

Απαραίτητες αρχές για την ορθή σύνταξη και δημοσιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων αποτελούν σύμφωνα με το ΔΛΠ 1, παρ. 15-50 οι εξής:

- Ακριβοδίκαιη παρουσίαση και συμμόρφωση με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς : Οι οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση, την χρηματοοικονομική επίδοση και τις ταμειακές ροές της επιχείρησης και θα πρέπει να γνωστοποιούνται όλες οι απαραίτητες οικονομικές και μη οικονομικές πληροφορίες που ορίζονται από τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Οι παρεκκλίσεις θα πρέπει να γνωστοποιούνται, όπως και οι επιδράσεις που προκαλούν.
- Συνεχιζόμενη δραστηριότητα : Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να καταρτίζονται με βάση την αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας, εκτός αν η διοίκηση πρόκειται να προβεί σε ρευστοποίηση της οικονομικής οντότητας ή σε παύση των δραστηριοτήτων της.
- Λογιστικός χειρισμός με βάση την αρχή των δεδουλευμένων : Η θεμελιώδης αρχή των δεδουλευμένων ορίζει ότι η αναγνώριση των συναλλαγών καθορίζεται από την στιγμή που πραγματοποιούνται, ασχέτως αν έχουν διεκπεραιωθεί ταμειακά.
- Σημαντικότητα και συγκέντρωση : Παρόμοια στοιχεία σημαντικών κατηγοριών και στοιχεία διαφορετικού είδους ή θα πρέπει να απεικονίζονται ξεχωριστά , εκτός εάν αυτό δεν κρίνεται απαραίτητο.
- Συμψηφισμός : Ο συμψηφισμός των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων δεν είναι επιτρεπτός , εκτός αν απαιτείται, διότι οι χρήστες χάνουν την δυνατότητα κατανόησης των συναλλαγών.

- Συχνότητα παρουσίασης : Μία οικονομική οντότητα πρέπει να συντάσσει χρηματοοικονομικές καταστάσεις σε ετήσια βάση, τουλάχιστον.
- Ομοιομορφία παρουσίασης : Η εμφάνιση και η κατάταξη των οικονομικών στοιχείων θα πρέπει να διατηρείται η ίδια.
- Συγκριτική πληροφόρηση : Θα πρέπει να παρέχεται πληροφόρηση για προηγούμενες περιόδους, όταν πρόκειται για στοιχεία που εξακολουθούν να ασκούν επιρροή σε τρέχουσα χρήση.
- Εξατομίκευση οικονομικών καταστάσεων : Οι οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να εξατομικεύονται με σαφήνεια και να είναι διακριτές από τις υπόλοιπες πληροφορίες.

Με αντίστοιχο τρόπο ορίζονται και οι θεμελιώδεις αρχές σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με βάση τις διατάξεις του Ν.4308/2014, αρθ.17, με την σημαντικότερη από αυτές να είναι η αρχή του δεδουλευμένου.

Η λογιστική πληροφόρηση είναι σημαντικό εργαλείο για τα πρόσωπα και τους φορείς που συσχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τις οικονομικές οντότητες. Για το λόγο αυτό, είναι αναγκαία η τήρηση των απαιτήσεων σύνταξης και παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων. Επιπλέον, οι οικονομικές πληροφορίες θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από ορισμένα ποιοτικά γνωρίσματα όπως είναι η κατανοητότητα, η συνάφεια, η αξιοπιστία, η επαληθευσιμότητα και η έγκαιρη πληροφόρηση.

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρέχουν την απαραίτητη πληροφόρηση για την οικονομική θέση και την επίδοση μίας επιχείρησης, για τις μεταβολές στην οικονομική θέση της, και για την αποδοτικότητα της. Οι χρήστες βασιζόμενοι σε τέτοιου είδους πληροφορίες είναι σε θέση να αξιολογήσουν τις οικονομικές δυνατότητες της επιχείρησης, να προβούν σε εκτιμήσεις για την μελλοντική πορεία της και να οδηγηθούν στην λήψη ορθών επενδυτικών και χρηματοδοτικών αποφάσεων. Συνεπώς, η λογιστική πληροφόρηση αποτελεί την γέφυρα που συνδέει τους δύο κλάδους τις λογιστικής επιστήμης, την χρηματοοικονομική λογιστική και την διοικητική λογιστική.

4.3 Η Εννοιολογική Προσέγγιση της Δημιουργικής Λογιστικής

Ως δημιουργική λογιστική ορίζεται η παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων μίας επιχείρησης από τα στελέχη της διοίκησης, με την επιλογή του κατάλληλου τρόπου και με αποτροπή της παράβασης των λογιστικών αρχών και προτύπων. Η δημιουργική λογιστική σχετίζεται με λογιστικούς χειρισμούς που αντενδείκνυνται στη φιλοσοφία των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, και στόχο έχουν την παραπληροφόρηση των τρίτων σχετικά με την οικονομική πορεία μίας οικονομικής οντότητας.

Η δημιουργική ή αλλιώς επινοητική λογιστική αποτελεί ένα σύγχρονο πρόβλημα, αν και οι ρίζες του εντοπίζονται αρκετές δεκαετίες πριν. Ο Griffiths (1986) χαρακτήρισε το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής ως «το μεγαλύτερο κόλπο μετά το Δούρειο Ίππο». Σήμερα, υπάρχουν πολλοί ορισμοί για το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής. Οι περισσότεροι από αυτούς συμφωνούν στο γεγονός ότι πρόκειται για επινοητικούς τρόπους παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων, που αν και δεν είναι παράνομοι ως προς το λογιστικό πλαίσιο, παρεκκλίνουν από την ουσία των αρχών των προτύπων (Φίλιος, 2003).

Κατά την άποψη του Griffiths (1986), η δημιουργική λογιστική είναι μία τεχνική πλήρως θεμιτή. Η δημιουργική λογιστική πρόκειται για μία τεχνική μετασχηματισμού των λογιστικών πόρων από την πραγματική τους ύπαρξη, σε αυτό που επιθυμούν να μετατραπούν οι καταρτίζοντες των οικονομικών καταστάσεων, χρησιμοποιώντας τους υπάρχοντες κανόνες και πρότυπα (Κουμανάκος, 2007).

Σύμφωνα με τον Jones (2011), η δημιουργική λογιστική χρησιμοποιεί την ευελιξία που παρέχεται στο λογιστικό πλαίσιο, παρουσιάζοντας οικονομικές καταστάσεις με τρόπο που να εξυπηρετούν τους διαχειριστές και την διοίκηση. Ο στόχος των συντακτών των οικονομικών καταστάσεων είναι αυτός που καθορίζει την μέθοδο παραποίησης που αυτοί θα επιλέξουν (Belkaoui, 2003).

Ο Naser (1993) υποστήριξε ότι η δημιουργική λογιστική δεν αντιτίθεται στον νόμο. Αντίθετα, χρησιμοποιεί την ευκαμψία που χαρακτηρίζει τα πρότυπα προκειμένου να καταρτίσει οικονομικές καταστάσεις διαφορετικές από αυτές που ισχύουν πραγματικά. Ωστόσο, υπό μία αυστηρότερη θεώρηση μπορεί να λεχθεί ότι ορισμένες φορές η δημιουργική λογιστική μπορεί να παρακάμπτει τους κανονισμούς, όπως και ότι το φαινόμενο αυτό αντιτίθεται στο πνεύμα και την ουσία των νόμων.

Ομοίως, ο Jameson (1988) υποστηρίζει ότι η υποκειμενικότητα και η ελεύθερη κρίση στον τρόπο σύνταξης και παρουσίασης των λογιστικών καταστάσεων οδηγεί στη χρήση επινοητικής λογιστικής, και κατά συνέπεια παρέχει ευκαιρίες για παραποίηση, εξαπάτηση, ψευδή καταχώρηση και απάτη.

Η δημιουργική λογιστική μπορεί να περιγραφεί ως μία αθέμιτη πράξη. Ο κύριος λόγος είναι ότι με την δημιουργική λογιστική πραγματοποιείται εκμετάλλευση στις ελλείψεις και στις ασάφειες των λογιστικών κανόνων, προκειμένου να διαστρεβλώνεται η οικονομική πραγματικότητα της εταιρείας. Ως αποτέλεσμα, οι χρήστες λαμβάνουν ψευδή πληροφόρηση, και με αυτό τον τρόπο παραπλανούνται.

Ακόμα και στην περίπτωση που η δημιουργική λογιστική μπορεί για κάποιους να θεωρηθεί ένα θεμιτό μέσο, ωστόσο δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανείς ότι η πρακτική αυτή αποτελεί ένα πρόβλημα το οποίο θα διαιωνίζεται. Ως θεμιτό μέσο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, εφόσον η διακριτική ευχέρεια των συντακτών των οικονομικών καταστάσεων οδηγούσε σε οικονομικές καταστάσεις, που αν και θα παρουσίαζαν διαφορετικά αποτελέσματα, δεν θα παρέβαιναν την νομοθεσία ούτε σκοπό θα είχαν να παραπλανήσουν. Αντίθετα, θα στόχευαν στην αποτελεσματικότερη παρουσίαση μίας θετικής εικόνας, γεγονός το οποίο ορίζει τη δημιουργική λογιστική από μία διαφορετική σκοπιά, σύμφωνα με τους Deschow et al. (1996).

4.4 Ο Ορισμός της Απάτης

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240, «ως απάτη ορίζεται μία εκ προθέσεως πράξη από ένα ή περισσότερα πρόσωπα της οικονομικής μονάδας ή από την διοίκηση ή από εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με την διακυβέρνηση, από εργαζομένους ή από τρίτα μέρη, η οποία ενέχει παραπλάνηση για την απόκτηση ενός μη δίκαιου ή παράνομου πλεονεκτήματος. Η απάτη είτε πρόκειται για παραπλανητικές οικονομικές καταστάσεις είτε για υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων, μπορεί να οφείλεται σε κίνητρο ή πίεση για την διάπραξη της, μια ευκαιρία για να διαπραχθεί, καθώς και κάποια εκλογίκευση της πράξης. Οι παραπλανητικές οικονομικές καταστάσεις είναι αποτέλεσμα σκόπιμων σφαλμάτων, περιλαμβανομένων παραλείψεων ποσών ή γνωστοποιήσεων στις οικονομικές καταστάσεις, ώστε να εξαπατηθούν οι χρήστες των καταστάσεων αυτών».

Σύμφωνα με τους Λουμιώτης & Τζίφας (2012) η παραπλανητική χρηματοοικονομική αναφορά μπορεί να πραγματοποιηθεί με τους εξής τρόπους:

- Μέσω της χειραγώγησης, της παραποίησης και της αλλοίωσης των λογιστικών αρχείων ή της υποστηρικτικής τεκμηρίωσης βάσει των οποίων καταρτίζονται οι οικονομικές καταστάσεις.
- Μέσω της εσφαλμένης παρουσίασης στις οικονομικές καταστάσεις, ή της σκόπιμης παράλειψης από αυτές, γεγονότων, συναλλαγών, ή άλλων σημαντικών πληροφοριών.
- Μέσω της σκόπιμης μη ορθής εφαρμογής λογιστικών αρχών που σχετίζονται με ποσά, ταξινόμηση, τρόπο παρουσίασης ή γνωστοποίηση.

Ο Καζαντζής (2006) ορίζει ότι η απάτη αναφέρεται στην αλλοίωση των καταχωρήσεων, με απόκρυψη παραστατικών και καταχώρηση εικονικών συναλλαγών. Πρόκειται για μία εσκεμμένη πράξη, τόσο από άτομα που κατέχουν διοικητικές θέσεις όσο και από τους υπαλλήλους της εταιρείας.

Οι οικονομικές ατασθαλίες που συνιστούν απάτη πραγματοποιούνται τόσο προς όφελος όσο και εις βάρος της οικονομικής οντότητας. Η απάτη προς όφελος της εταιρείας παράγει κέρδος για την ίδια και εξυπηρετεί έμμεσα τα προσωπικά οφέλη των δραστών. Αντίθετα, η απάτη σε βάρος της οικονομικής οντότητας αποβλέπει στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων του εργαζομένου ή τρίτου προσώπου ή άλλης εταιρείας, και είναι επιζήμια για την εταιρεία (Νεγκάκης & Ταχυνάκης (2013).

4.5 Η Διάκριση της Δημιουργικής Λογιστικής και της Απάτης

Ο Belkaoui (2003) διαχώρισε τις έννοιες της δημιουργικής λογιστικής και της απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Παρά το γεγονός αυτό, δεν αποδέχτηκε την τεχνική της δημιουργικής λογιστικής ως ηθική.

Το είδος της χειραγώγησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που δεν εμπίπτει στους λογιστικούς κανόνες και στα πρότυπα θεωρείται απάτη. Αντίθετα, η χειραγώγηση εντός των πλαισίων της νομοθεσίας δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί απάτη. Το βασικό σημείο διαφοράς των δύο προαναφερόμενων εννοιών εντοπίζεται στο στόχο τους. Όσον αφορά την δημιουργική

λογιστική, ο κύριος στόχος είναι η εξομάλυνση των κερδών, που επιτυγχάνεται με την χρήση συγκεκριμένων πολιτικών λογιστικού χαρακτήρα επιτυγχάνοντας μία σειρά καθαρών εσόδων με χαμηλές διακυμάνσεις.

Παρά το γεγονός ότι και τα δύο φαινόμενα εντοπίζονται σε εταιρείες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, η δημιουργική λογιστική λειτουργεί εντός του νομοθετικού πλαισίου, σε αντίθεση με τα φαινόμενα απάτης τα οποία είναι εξ' ολοκλήρου παράνομα. Βέβαια, η δημιουργική λογιστική, αν και δεν εντάσσεται στο πλαίσιο της απάτης, δεν παύει να φέρει αρνητικό χαρακτήρα, καθώς μέσω αυτής καταρτίζονται οικονομικές καταστάσεις ανταποκρινόμενες στις απαιτήσεις των διαχειριστών, που παράλληλα αποτελούν διαστρέβλωση των επιδόσεων της εταιρείας.

Στον αντίποδα όμως, η δημιουργική λογιστική χαρακτηρίζεται και από καινοτομία, καθώς η εφαρμογή της συνεπάγεται τη δημιουργία βέλτιστης εναλλακτικής ως προς την παρουσίαση των οικονομικών πληροφοριών. Αποτέλεσμα αυτού, αποτελεί το γεγονός ότι οι ειδικοί στο αντικείμενο της δημιουργικής λογιστικής δύναται χρήσης αριθμοδεικτών-κλειδιών σχετικών με τις εταιρικές ανάγκες, εκτοξεύοντας τα κέρδη της εταιρείας στα ύψη και μειώνοντας παράλληλα την ζημιά. Από τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της εταιρείας που προκύπτουν κάθε φορά, επιλέγεται και ακολουθείται και η ανάλογη τεχνική, η οποία αποτελεί υποκατηγορία της δημιουργικής λογιστικής, με στόχο όλων την ωφέλεια της εταιρείας και κατ' επέκταση των εταιρικών κερδών, για τα οποία ακολουθείται η μέθοδος χειραγώγησης και εξομάλυνσης αυτών.

4.6 Οι Συνέπειες της Δημιουργικής Λογιστικής

Σύμφωνα με τον Balaciu(2008), το φαινόμενο της παραποίησης των εσόδων αποσκοπεί στο κέρδος και είναι αποτέλεσμα συμφερόντων τα οποία συγκρούονται. Η λανθασμένη αποτύπωση της χρηματοοικονομικής θέσης και κατ' επέκταση της απόδοσης μιας επιχείρησης έχει σοβαρές κοινωνικές επιπτώσεις, καθώς μεταφέρει τον πλούτο από τους μικροεπενδυτές στους μεγαλομετόχους (Φίλιππας, 2008).

Η χρήση της δημιουργικής λογιστικής οδηγεί σε δυσάρεστες συνέπειες, τόσο για τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων όσο και για την ίδια την επιχείρηση μακροπρόθεσμα. Σε μία οικονομική οντότητα που εφαρμόζονται τέτοιου είδους πρακτικές, τα αποτελέσματα δεν

αργούν να αποκαλυφθούν. Στα πλαίσια του φαινομένου της δημιουργικής λογιστικής, σε πρώτη φάση προκαλείται σύγχυση στους επενδυτές, οι οποίοι αδυνατούν να αντιληφθούν αν τα δοθέντα δεδομένα είναι γνήσια ή αλλοιωμένα. Επίσης, υπάρχει ελάχιστη πληροφόρηση για την λειτουργία της εταιρείας στις καταστάσεις των στοιχείων, αποκρύπτοντας σοβαρά λεπτομερειακά στοιχεία για την απεικόνιση της οικονομικής θέσης της επιχείρησης. Αποτέλεσμα των παραπάνω πράξεων αποτελεί η διαμόρφωση κλίματος δυσπιστίας και αισθήματος εξαπάτησης στα εμπλεκόμενα μέρη.

4.7 Συμπέρασμα

Το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής αποτελεί μείζον ζήτημα των χρηματαγορών λόγω ποικίλων εμπλεκόμενων σε κάθε είδους παρόμοια δραστηριότητα, καθώς και του γεγονότος ότι το παρόν θέμα σε μία εταιρεία αποτελεί σημαντικό μέτρο σύγκρισης της με αποδόσεις άλλων εταιρειών. Η εφαρμογή της δημιουργικής λογιστικής έχει αντίκτυπο τόσο στο εσωτερικό περιβάλλον όσο και στο εξωτερικό τμήμα της. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως ο τρόπος παρουσίασης των λογιστικών γεγονότων και συναλλαγών τις περισσότερες φορές στοχεύει στην παραπλάνηση των χρηστών. Ωστόσο, η επινοητική λογιστική δεν μπορεί να θεωρηθεί απάτη καθώς δεν αποτελεί τεχνική παραβίασης της νομοθεσίας. Είναι όμως μία ανήθικη πρακτική που οδηγεί σε παραπλάνηση του κοινού, μέσω της δημοσιοποίησης εσφαλμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιείται μία διεξοδική ανάλυση του φαινομένου της χειραγώγησης των κερδών. Αρχικός στόχος του κεφαλαίου είναι η προσέγγιση της έννοιας των οικονομικών στρεβλώσεων και των μορφών που αυτές μπορούν να λάβουν. Έπειτα, γίνεται μία προσπάθεια να ορισθεί το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών και να προσδιοριστούν τα σημαντικότερα κίνητρα που οδηγούν τα διοικητικά στελέχη των εταιρειών στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων τους. Τέλος, αναφέρονται οι βασικές στρατηγικές χειραγώγησης των κερδών καθώς και άλλες τεχνικές της δημιουργικής λογιστικής.

5.2 Η Έννοια της Χειραγώγησης των Κερδών

Σύμφωνα με τους Amat & Gowthroe (2004) η έννοια της δημιουργικής λογιστικής και της χειραγώγησης των κερδών ταυτίζονται. Πεδίο εφαρμογής των στρεβλώσεων των οικονομικών καταστάσεων αποτελούν όλες οι κατηγορίες αυτών, δηλαδή ο ισολογισμός, η κατάσταση των αποτελεσμάτων, η κατάσταση μεταβολής ιδίων κεφαλαίων, η κατάσταση των ταμειακών ροών και οι σημειώσεις.

Αδιαμφισβήτητα, η χειραγώγηση των κερδών είναι η σημαντικότερη έκφανση της δημιουργικής λογιστικής. Το ύψος των κερδών είναι το σημείο αναφοράς στην αξιολόγηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της οικονομικής οντότητας. Τα κέρδη έχουν ιδιαίτερη σημασία για μία επιχείρηση και για αυτό το λόγο οι λογιστικοί χειρισμοί εστιάζουν κυρίως στην κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης.

Το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών αποτελεί την βασικότερη εκδοχή του ευρύτερου φαινομένου της δημιουργικής λογιστικής. Η χειραγώγηση των κερδών, γνωστή σε παγκόσμιο επίπεδο και ως «earnings management», θεωρείται ως ένα από τα πιο κρίσιμα

ζητήματα ηθικής του χρηματοοικονομικού τομέα (Armstrong, 1993). Οι Ronen & Yaari (2008) υποστήριξαν ότι η χειραγώγηση κερδών είναι ένα σύνολο στρατηγικών της διοίκησης, που έχουν ως σκοπό την παραποίηση των κερδών, παρουσιάζοντας καταστάσεις που διαφέρουν από την ισχύουσα πραγματικότητα.

Σύμφωνα με τους Healy & Wahlen (1999) «η χειραγώγηση των κερδών λαμβάνει χώρα όταν η διοίκηση και τα στελέχη μίας επιχείρησης την χρησιμοποιούν με σκοπό να αλλάξουν τις οικονομικές εκθέσεις, προκειμένου να παραπλανήσουν ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη αναφορικά με τις σχετικές οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης».

Ο Schipper (1989) υποστηρίζει ότι η χειραγώγηση των κερδών είναι η επί σκοπού παρέμβαση στη διαδικασία γνωστοποίησης των λογιστικών καταστάσεων μίας επιχείρησης, για την αποκόμιση ιδιωτικού οφέλους. Ένας άλλος σημαντικός ορισμός που αφορά την χειραγώγηση των κερδών, ορίζει ότι πρόκειται για την εν δυνάμει χρησιμοποίηση των δεδουλευμένων με συγκεκριμένο τρόπο χρήσης, δημιουργώντας ιδιωτικά οφέλη για τους ιθύνοντες της διοίκησης των εταιρειών.

Σύμφωνα με το μοντέλο του Rezaee (2005), η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι αποτέλεσμα ακολούθησης συγκεκριμένων τακτικών, με στόχο τον επηρεασμό των λογιστικών κερδών. Οι τακτικές αυτές προκαλούνται και αναλύονται από τα αρχικά γράμματα του όρου «CRIME», δηλαδή έγκλημα. Αναλυτικά αυτό σημαίνει «Cooks», δηλαδή μάγειρες, «Recipes», δηλαδή συνταγές, «Incentives», δηλαδή κίνητρα, «Monitoring», δηλαδή έλεγχος και «Results», δηλαδή συνέπειες. Ως προς την σημασία αυτών, οι μάγειρες θεωρούνται τα εμπλεκόμενα πρόσωπα στην παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, και είναι κυρίως οι διευθυντές. Ως συνταγές, αναφέρονται οι μορφές που μπορεί να εκλάβει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Τα κίνητρα ερμηνεύονται ως τα κίνητρα οικονομικής φύσεως, με στόχο την προσέλκυση νέων επενδυτών. Ακολουθεί το στάδιο του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, και τέλος εμφανίζονται οι συνέπειες της παραποίησης, καθώς και η επίδραση που προκαλείται στις σχέσεις της επιχείρησης με άλλους επενδυτές αλλά και με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Ως προς την νομιμότητα της διαδικασίας, οι απόψεις φαίνεται πως δίστανται. Σύμφωνα με τους McBarnet & Whelan (1999), η χειραγώγηση των κερδών αποτελεί μία άκρως νομική διαδικασία. Μάλιστα, παρόμοια θέση φέρει και η θεωρία του Griffiths (1986) θεωρώντας την άκρως θεμιτή, καθώς σε ένα μεγάλο αριθμό εταιρειών που εφάρμοζε την παραπάνω πρακτική, καμία δεν παρουσίαζε παράβαση των Γενικών Αποδεκτών Λογιστικών Αρχών.

5.3 Κίνητρα Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων

Αιτίες πρόκλησης του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων αποτελούν το ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τις πιέσεις που δέχονται τα στελέχη των επιχειρήσεων, τα οποία βρίσκονται σε θέσεις διοικήσεως, ώστε να επιτευχθούν όλο και καλύτερα αποτελέσματα, εκμεταλλευόμενοι τα κενά της λογιστικής νομοθεσίας. Στόχος είναι να παρουσιαστούν παραποιημένα τα πραγματικά οικονομικά δεδομένα, ώστε να είναι αρεστά και ικανοποιητικά για τους managers, εμφανίζοντας σταθερά αυξανόμενα τα κέρδη της επιχείρησης, μειώνοντας δηλαδή την αστάθεια τους.

Η χειραγώγηση των κερδών χρησιμοποιείται συχνά ως λύση όταν οι συνθήκες το απαιτούν. Συγκεκριμένα, σε περιόδους ύφεσης και χρηματοπιστωτικής κρίσης, όπως αυτή που λαμβάνει χώρα παγκοσμίως, το φαινόμενο ενισχύεται. Η οικονομική κρίση είναι αρκετά σοβαρή και επώδυνη για τις οικονομικές ροές των επιχειρήσεων, επιδεικνύοντας τακτικές και πρακτικές που αποτρέπουν τη σωστή χρήση της λογιστικής, και επιδιώκουν την βελτίωση της εικόνας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων.

Το ζήτημα των κινήτρων αποτελεί εφιαλτήριο στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων εκ μέρους των στελεχών των επιχειρήσεων, τα οποία προέρχονται τόσο από το εσωτερικό τμήμα της επιχείρησης όσο και από το εξωτερικό περιβάλλον αυτής.

Οι πιέσεις από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές οδηγούν την διοίκηση της εταιρείας σε χειραγώγηση των κερδών της, για να επιτύχει ή και να ξεπεράσει τις προβλέψεις των αναλυτών, αλλά και τις προσδοκίες των επενδυτών. Η αποτυχία επίτευξης των στόχων και οι μεγάλες αποκλίσεις από τις προβλέψεις, συνεπάγονται πτώση της τιμής της μετοχής της επιχείρησης και αποστροφή της αγοράς (Jones, 2011).

Τα διοικητικά μέρη των επιχειρήσεων έχουν άκρως αυξημένα κίνητρα καταφυγής σε αλλοίωση των εταιρικών αποτελεσμάτων και οικονομικών δεδομένων, με σημαντικότερο την εξασφάλιση χρημάτων και κεφαλαίων από τα τραπεζικά ιδρύματα, τροποποιώντας με τάση βελτίωσης, τους βασικούς χρηματοοικονομικούς δείκτες, και έχοντας ως απώτερο στόχο την επίτευξη ευνοϊκότερων όρων ανάλογων των στόχων της.

Πιο συγκεκριμένα, σημαντικό καθίσταται το κίνητρο δανεισμού από τις τράπεζες, στις οποίες προσφεύγουν οι επιχειρήσεις για να χρηματοδοτηθούν, αφού οι πρώτες οδηγούνται σε

αξιολόγηση των επιχειρήσεων βάσει των οικονομικών τους δεδομένων, ώστε να ελεγχθεί εκ νέου η πιστοληπτική τους ικανότητα.

Επιπροσθέτως, η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων προέρχεται και από την άντληση κεφαλαίων από τις χρηματιστηριακές επενδύσεις των μετόχων . Οι επιχειρήσεις, φέρουσες έντονη ανάγκη για δανεισμό σημαντικών ποσών από μετόχους, οδηγούνται σε παραποίηση των οικονομικών τους δεδομένων, καθιστώντας ή μάλλον παρουσιάζοντας την επιχείρηση ως κερδοφόρα.

Όσον αφορά τους μετόχους, βασικός στόχος επίσης, αποτελεί η διανομή μερίσματος με ελκυστικό χαρακτήρα, έχοντας ως αποτέλεσμα, το ποσοστό μερίσματος που προκύπτει από τα διανεμόμενα κέρδη αλλά και η χρηματιστηριακή αξία της επιχείρησης να χαρακτηρίζονται από σταθερότητα. Η σταθερή μερισματική πολιτική αποτελεί βασική επιδίωξη των διοικήσεων των επιχειρήσεων (Baralexis, 2004).

Ακόμα, μέσω της φοροδιαφυγής και σε συνδυασμό με την παραποίηση των οικονομικών δεδομένων, πολλές επιχειρήσεις προσπαθούν να επιτύχουν ευνοϊκότερη φορολογική αντιμετώπιση. Σε περιπτώσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών απαιτείται η ωραιοποίηση των δεδομένων και της χρηματοοικονομικής θέσης των επιχειρήσεων, και μάλιστα πριν από την ανακοίνωση της εξαγοράς τους, ώστε να αποδοθεί και να επιτευχθεί το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα στην διαδικασία απόκτησης μεγάλου αριθμού μετοχών.

Ο Herworth (1953) υπέθεσε ότι τα διευθύνοντα στελέχη των επιχειρήσεων εξομαλύνουν τα κέρδη, καθώς επιθυμούν να δημιουργήσουν ένα κλίμα ασφάλειας για την επιχείρηση και τους πιστωτές της. Κατά κύριο λόγο, η άσκηση της δημιουργικής λογιστικής είναι έργο των διευθυνόντων στελεχών της επιχείρησης (Balaciu & Vladu, 2010).

Οι Jurinski & Lippman (1999) και οι Albrecht et al. (2008) υποστήριξαν ότι τα κίνητρα για χειραγώγηση των κερδών συχνά σχετίζονται με πιέσεις που δημιουργούνται στην επιχείρηση, από το εσωτερικό και το εξωτερικό περιβάλλον, και επιπλέον, σε προσωπικές φιλοδοξίες για υψηλότερες αμοιβές και ενίσχυση του κύρους των διοικούντων.

Πιο συγκεκριμένα, τα μέλη της διοίκησης πράττουν ότι είναι δυνατόν για να διατηρήσουν τις θέσεις τους στην ιεραρχία της επιχείρησης, στοχεύουν σε πρόσθετες αμοιβές ή bonus που προκύπτουν από την επίτευξη προκαθορισμένων στόχων, και απώτερος σκοπός τους είναι μία καλύτερη θέση στην ιεραρχική πυραμίδα, τόσο από άποψη απολαβών όσο και από άποψη κύρους.

5.4 Μορφές Στρέβλωσης των Οικονομικών Καταστάσεων

Η στρέβλωση στους λογιστικούς χειρισμούς και στην παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνει αποκλίσεις από την ορθή λογιστική πληροφόρηση και ανακρίβειες σε λογιστικές πράξεις που μπορούν να αλλοιώσουν τις οικονομικές πληροφορίες. Οι στρεβλώσεις των οικονομικών καταστάσεων δημιουργούν κινδύνους, καθώς οδηγούν σε αβεβαιότητες στην ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τον Φίλιο (2003), αυτές οι στρεβλώσεις μπορούν να έχουν τις εξής μορφές:

- Εκτιμήσεις της διοίκησης μπορεί να υπόκεινται σε άνευ δόλου λάθη ή παραλείψεις. Αυτό το εξ εκτίμησης λάθος, συνιστά μία κύρια αιτία λογιστικών στρεβλώσεων.
- Ανώτερα στελέχη μπορεί να χρησιμοποιούν την προαίρεση τους στην λογιστική, προκειμένου να "μαγειρέψουν" ή να δημιουργήσουν καλές εντυπώσεις με τις λογιστικές καταστάσεις. Αυτή η διαχείριση, μπορεί να δημιουργήσει σοβαρές λογιστικές στρεβλώσεις.
- Τα λογιστικά πρότυπα μπορούν να δημιουργήσουν λογιστικές στρεβλώσεις, λόγω αποτυχίας τους να συλλάβουν την οικονομική πραγματικότητα.

Η κρίση στην λογιστική συνεπάγεται την διοικητική προαίρεση, η οποία βελτιώνει το οικονομικό περιεχόμενο των λογιστικών πληροφοριών, επιτρέποντας στους διευθύνοντες να ασκούν επιδέξια την κρίση τους, επιλέγοντας τις κατάλληλες λογιστικές επιλογές και εκτιμήσεις. Όμως, η κατάχρηση αυτής της προαίρεσης και η άσκηση χειραγώγησης των κερδών, οδηγεί σε σοβαρές στρεβλώσεις των λογιστικών καταστάσεων, και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της εμπιστοσύνης του κοινού προς τις επιχειρήσεις. Οι λογιστικές στρεβλώσεις συχνά ανακύπτουν από την φύση της λογιστικής των δεδουλευμένων.

Η λογιστική των δεδουλευμένων δημιουργεί απαιτήσεις που συσχετίζονται με προβλέψεις και άλλες εκτιμήσεις, όσον αφορά τις ταμειακές ροές. Ωστόσο, οι εκτιμήσεις αυτές κάποιες φορές μπορεί να αποφέρουν λάθη, και κατά συνέπεια να διαστρεβλώσουν τους λογιστικούς αριθμούς.

Τα λογιστικά πρότυπα είναι μερικές φορές υπεύθυνα για στρεβλώσεις στις οικονομικές καταστάσεις. Αυτό, οφείλεται στην ύπαρξη εναλλακτικών λογιστικών μεθόδων που είναι κοινώς αποδεκτές, αλλά όχι συναφείς, σε λογιστικές πράξεις που επιδρούν σε αμφότερες

λογιστικές καταστάσεις, προκαλώντας διαφοροποιημένες έως αντίθετες επιπτώσεις, και στην συντηρητικότητα που χαρακτηρίζει τη σύνταξη των λογιστικών καταστάσεων και οδηγεί σε μία μεροληπτική απαισιοδοξία, η οποία είναι προβληματική για την ανάλυση της καθαρής θέσης.

5.5 Στρατηγικές Χειραγώγησης των Κερδών

Η δημιουργική λογιστική αποτελεί ουσιαστικά μία πηγή λογιστικής στρέβλωσης. Με την δημιουργική λογιστική εξωραϊζονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, και κατά κύριο λόγο ωραιοποιείται η κατάσταση οικονομικής θέσης της επιχείρησης, δηλαδή ο ισολογισμός. Η ωραιοποίηση της κατάστασης των αποτελεσμάτων εκμεταλλεύσεως και χρήσεως είναι γνωστή ως χειραγώγηση ή διαχείριση των κερδών.

Η χειραγώγηση των κερδών, είτε πρόκειται για μεταβολές σε λογιστικές μεθόδους είτε σε μεταβολές σε λογιστικές εκτιμήσεις και πολιτικές, είναι ένα φαινόμενο που οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων είναι υποχρεωμένοι να αποδεχτούν, καθώς αποτελεί επακόλουθο της λογιστικής των δεδουλευμένων.

Σύμφωνα με τον Kin Lo (2008), η διαχείριση των κερδών μπορεί να είναι κοσμητική και πραγματική. Με την κοσμητική διαχείριση τα στελέχη των επιχειρήσεων παραποιούν τα δεδουλευμένα, χωρίς ωστόσο να επηρεάζονται οι ταμειακές ροές. Με την πραγματική διαχείριση των κερδών τα διοικητικά στελέχη προβαίνουν σε ενέργειες με συνέπειες στις ταμειακές ροές για σκοπούς διαχείρισης των κερδών.

Οι στρατηγικές της κοσμητικής διαχείρισης των κερδών ή της διαχείρισης των δεδουλευμένων, με βάση τον Φίλιο (2003), είναι οι εξής:

- **Η αύξηση των κερδών**

Μία συνηθισμένη στρατηγική διαχείρισης των κερδών είναι η αύξηση του αναφερόμενου ή δημοσιευμένου κέρδους της τρέχουσας περιόδου. Σκοπός είναι η ωραιοποίηση της οικονομικής εικόνας που παρουσιάζει η επιχείρηση. Σε ένα σενάριο ανάπτυξης, οι αντιλογισμοί (αντίθετες εγγραφές) των δεδουλευμένων είναι μικρότερου ύψους από τα πραγματικά δεδουλευμένα της τρέχουσας περιόδου, και ως αποτέλεσμα το κέρδος αυξάνεται.

Συνεπώς, η επιχείρηση μπορεί να δημοσιοποιεί υψηλότερα κέρδη για μεγάλες χρονικές περιόδους, μέσω μίας άκρως επιθετικής διαχείρισης των κερδών. Ακόμη, οι επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα να διαχειρίζονται τα κέρδη προς τα επάνω και μετά να αντιλογήσουν (ακυρώσουν) όλα τα δεδουλευμένα την ίδια στιγμή, με χρέωση τους δηλαδή μόνο μία φορά. Η εγγραφή αυτή συχνά αναφέρεται ως έκτακτη, ανόργανη ή ουδέτερη δαπάνη και ως εκ τούτου, δεν λαμβάνεται υπόψη ως σχετική για την λειτουργία της επιχείρησης, σε οποιεσδήποτε λογιστικές αναλύσεις.

- **Τα «μεγάλα λουτρά»**

Η στρατηγική αυτή είναι γνωστή ως «Big Bath Accounting». Η περίοδος που συνήθως επιλέγεται είναι μία περίοδος ύφεσης, μία περίοδος με έντονα φτωχή απόδοση ή μία περίοδος με ασυνήθη γεγονότα όπως αλλαγή διοίκησης, συγχώνευση ή αναδιάρθρωση. Οι μανάτζερ χρησιμοποιούν την στρατηγική των μεγάλων λουτρών όταν προβλέπεται ότι τα κέρδη της χρήσης θα αποκλίνουν από τα αναμενόμενα. Τότε, καταγράφουν όσο το δυνατό μεγαλύτερες επιβαρύνσεις, καθώς θεωρούν πως εάν η τρέχουσα οικονομική κατάσταση της εταιρείας είναι κακή, τότε δεν υπάρχει πρόβλημα να παρουσιαστεί ακόμα χειρότερη. Η στρατηγική συχνά χρησιμεύει όταν χρησιμοποιείται συνδυαστικά με στρατηγικές αύξησης κερδών για άλλα χρόνια. Αυτό που συμβαίνει είναι η πραγματοποίηση όσο περισσότερων γίνεται αποσβέσεων και διαγραφών σε μία περίοδο. Τα έσοδα επιβαρύνονται με το κόστος διαγραφής και των αποσβέσεων της χρήσης, και κατά συνέπεια υπάρχει η δυνατότητα για μελλοντικές αυξήσεις κερδών.

- **Η εξομάλυνση των κερδών**

Η εξομάλυνση των κερδών αποτελεί την πλέον συνήθη μορφή διαχείρισης κερδών. Στόχος είναι η μείωση της αστάθειας στα κέρδη και η εμφάνιση τους ως σταθερά αυξανόμενα. Με την στρατηγική αυτή, τα στελέχη μειώνουν ή αυξάνουν το δημοσιοποιούμενο κέρδος προκειμένου να επέλθει ισορροπία. Η εξομάλυνση των κερδών συνεπάγεται την μη δημοσιοποίηση μέρους των κερδών σε καλές χρήσεις και τη μεταφορά του κέρδους αυτού σε ειδικούς λογαριασμούς αποθεματικών. Η δημοσιοποίηση των κερδών αυτών μπορεί να πραγματοποιηθεί σε επόμενες και πιο κακές χρονιές. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη υψηλής κερδοφορίας για ένα εύλογο χρονικό διάστημα.

Η πραγματική διαχείριση των κερδών περιλαμβάνει ενέργειες που σχετίζονται με τον χρόνο λήψεως των επιχειρηματικών αποφάσεων. Πιο συγκεκριμένα, τα διοικητικά στελέχη, ανάλογα με τον στόχο που επιθυμούν, επιλέγουν τον σωστό χρόνο για την λήψη μίας απόφασης λειτουργικού, επενδυτικού ή χρηματοδοτικού περιεχομένου. Συνεπώς, χειραγωγώντας τον πραγματικό χρόνο, λαμβάνουν αποφάσεις που οι ενέργειες τους έχουν άμεσο αντίκτυπο στις ταμειακές ροές, και κατ' επέκταση στα κέρδη της επιχείρησης. Παρόλο που η πραγματική διαχείριση των κερδών είναι δαπανηρή για την επιχείρηση, εντούτοις, περιλαμβάνει ενέργειες που είναι δύσκολο να εντοπιστούν σε πιθανή εξέταση από εξωτερικούς ελεγκτές.

5.6 Άλλες Τεχνικές Διαχείρισης των Κερδών

Σε σχετικό άρθρο οι Rahman et al. (2013) παρουσίασε μία σειρά τεχνικών διαχείρισης των κερδών και οι σημαντικότερες από αυτές αναλύονται παρακάτω.

- **«Cookie Jar Reserve»**

Η τεχνική αυτή συνδέεται άρρηκτα με την αρχή των δεδουλευμένων. Η αρχή των δεδουλευμένων ορίζει ότι η διοίκηση της οικονομικής οντότητας έχει την υποχρέωση να εκτιμά και να καταχωρεί υποχρεώσεις που πρόκειται να διακανονιστούν στο μέλλον, βάσει πράξεων και γεγονότων που συμβαίνουν στην τρέχουσα διαχειριστική χρήση. Καθώς η αβεβαιότητα υφίσταται στις περιπτώσεις που πραγματοποιούνται εκτιμήσεις για μελλοντικά γεγονότα, η έκβαση των προβλέψεων είναι αμφίβολη.

Πάνω σε αυτό στηρίζετε η τεχνική «Cookie Jar Reserve», και η διοίκηση έχει την δυνατότητα να προβαίνει σε εκτιμήσεις σύμφωνα με τα δικά της συμφέροντα. Συνεπώς, όταν επιθυμεί να δημιουργήσει ευκαιρία για την καταγραφή υψηλότερων κερδών στο μέλλον, φροντίζει να υπερεκτιμά τα έξοδα της τρέχουσας χρήσης, επιβαρύνοντας την. Όταν συμβαίνει αυτό, δημιουργούνται ειδικά αποθεματικά, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον για να καλυφθούν τυχόν προβλήματα που μπορεί να προκύψουν, τα οποία σε διαφορετική περίπτωση θα επέφεραν δυσμενείς συνέπειες στα αποτελέσματα της χρήσης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου είναι τα μελλοντικά έξοδα που θα προκύψουν να είναι χαμηλότερα από όσα η πρόβλεψη υπολόγισε. Παραδείγματα περιπτώσεων εκτιμήσεων που μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία αποθεματικών σχετίζονται με αποδόσεις πωλήσεων και επιχορηγήσεων, διαγραφές επισφαλών απαιτήσεων, κόστος εγγυήσεων, κόστος συντάξεων, απαξιώσεις αποθεμάτων και ποσοστά επικύρωσης μακροπρόθεσμων συμβάσεων.

- **«Big Bet on the Future»**

Η τεχνική αυτή αφορά την συμφωνία μεταξύ εταιριών κατά την διάρκεια συγχωνεύσεων. Πρόκειται για ένα «μεγάλο στοίχημα για το μέλλον» , καθώς εάν η διαδικασία οργανωθεί σωστά , αναμένεται αύξηση στα μελλοντικά αποτελέσματα της αποκτηθείσας επιχείρησης, και κατ' επέκταση στα ενοποιημένα κέρδη της εταιρείας . Η τεχνική αυτή υλοποιείται εντός του πλαισίου των Γενικά Αποδεκτών Λογιστικών Αρχών, που ορίζει ότι η απόκτηση μίας επιχείρησης από μία άλλη καταγράφεται ως εξαγορά.

Η τεχνική περιλαμβάνει την διαγραφή των εξόδων έρευνας και ανάπτυξης της εξαγοραζόμενης εταιρείας. Το γεγονός αυτό επιτρέπει την διαγραφή ενός τμήματος της τιμής αγοράς, αυξάνοντας τα έσοδα κατά το τρέχον έτος της αγοράς. Με αυτό τον τρόπο, προστατεύονται τα μελλοντικά κέρδη της επιχείρησης, τα οποία αναμένονται υψηλότερα από ότι θα ήταν σε άλλη περίπτωση. Επίσης, πραγματοποιείται ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της αποκτηθείσας επιχείρησης με τα αποτελέσματα της μητρικής, με αποτέλεσμα την αύξηση τόσο στα τρέχοντα όσο και στα μελλοντικά κέρδη, εάν η θυγατρική αποκτήθηκε υπό ευνοϊκούς όρους.

- **«Throw Out a Problem Child»**

Η τεχνική αυτή εφαρμόζεται όταν τα συνολικά κέρδη μίας οικονομικής οντότητας έχουν καθοδική πορεία και αυτό οφείλεται στην χαμηλή αποδοτικότητα μιας θυγατρικής εταιρείας. Η "προβληματική" εταιρεία πρέπει να αποβάλλεται, προκειμένου να απαλλαχθεί η μητρική εταιρεία από την αρνητική επιρροή στα τρέχοντα και μελλοντικά της κέρδη.

Οι επιλογές που υπάρχουν είναι τρεις. Αρχικά, υπάρχει η δυνατότητα πώλησης της θυγατρικής, με το κέρδος ή την ζημία που προκύπτει από την πώληση να καταχωρείται στην κατάσταση των αποτελεσμάτων της περιόδου που πραγματοποιείται η πώληση. Έπειτα, υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας μίας οντότητας «Ειδικού Σκοπού» (SPE) για χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία. Τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία μεταφέρονται σε εξειδικευμένες SPE, θεωρείται ότι έχουν πωληθεί και αποσύρονται από τον ισολογισμό, με τον εκχωρητή να καταγράφει κέρδος ή ζημία από την πώληση. Αυτές οι εταιρείες δεν ενσωματώνονται με τις οικονομικές καταστάσεις του εκχωρητή. Ακόμη, μπορεί να πραγματοποιηθεί απόσπαση (spin off) της θυγατρικής εταιρείας. Με τη μέθοδο της απόσπασης οι μετοχές της θυγατρικής διανέμονται στους υφιστάμενους μετόχους, και με αυτόν τον τρόπο καθίστανται οι ίδιοι, και όχι η μητρική, ως ιδιοκτήτες της θυγατρικής. Κανένα κέρδος ή ζημία δεν καταχωρείται με την διαδικασία αυτή, και όλα τα αρνητικά αποτελέσματα της θυγατρικής διαγράφονται από τις οικονομικές καταστάσεις της μητρικής, διότι τα πρότυπα απαιτούν την αναδιατύπωση των οικονομικών καταστάσεων της προηγούμενης περιόδου, ώστε αυτές να αντανakλούν τα αποτελέσματα της εναπομένουσας εταιρείας.

- **«Shrink the Ship»**

Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται όταν η διοίκηση της εταιρείας επιθυμεί να αυξήσει τα κέρδη της ανά μετοχή, συνεπώς μειώνει τον αριθμό των μετοχών που βρίσκονται σε κυκλοφορία, επιμερίζοντας τα κέρδη σε λιγότερες μετοχές. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι η πώληση και η επαναγορά των ιδίων μετοχών, με τα αποτελέσματα να παραμένουν ανεπηρέαστα, καθώς τα κέρδη ή οι ζημιές από την συναλλαγή αυτή δεν αναγνωρίζονται. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως με βάση τα GAAP, μόνο το κέρδος ή η ζημία που πραγματοποιείται μέσω συναλλαγών με μετοχές εκτός της εταιρείας καταχωρείται, και όχι με συναλλαγές που εμπλέκονται με τους ιδιοκτήτες της εταιρείας. Το μέγεθος που επηρεάζεται είναι ο αριθμοδείκτης των κερδών ανά μετοχή (EPS), ο οποίος αυξάνεται. Συνεπώς ακόμη και αν το ύψος των κερδών μίας περιόδου είναι το ίδιο με τα κέρδη της προηγούμενης, το ποσοστό που δείχνει τον ρυθμό αύξησης των κερδών ανά μετοχή, θα έχει αυξηθεί.

- **«Sale and Lease Back»**

Η τεχνική της πώλησης και επαναμίσθωσης είναι μία μέθοδος χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις, η οποία δίνει την δυνατότητα σε αυτές να βελτιώσουν την εικόνα του ισολογισμού τους. Συγκεκριμένα, όταν μία επιχείρηση έχει ανάγκη για αύξηση του κεφαλαίου κίνησης, προβαίνει σε πώληση ενός παγίου περιουσιακού στοιχείου προς μία εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης και στη συνέχεια το μισθώνει από αυτή. Τα περιουσιακά στοιχεία που πωλούνται με αυτόν τον τρόπο αποτελούν συνήθως αποσβεσμένα πάγια ή πάγια με πολύ μικρή αξία σε σχέση με την τρέχουσα εμπορική αξία τους. Υπάρχουν λεπτομερείς κανόνες που ορίζουν την διαδικασία, ανάλογα εάν η μίσθωση είναι λειτουργική, δηλαδή απλή ενοικίαση, ή χρηματοδοτική, όταν δηλαδή γίνεται μεταφορά των ουσιαστικών κινδύνων και ωφελειών.

Η διαδικασία αυτή προσφέρει τη δυνατότητα στη διοίκηση για λογιστική χειραγώγηση, μέσω της καταγραφής κερδών ή ζημιών. Οι ζημίες που μπορεί να προκύψουν από την πώληση αναγνωρίζονται άμεσα στα βιβλία του πωλητή. Αντίθετα, τα κέρδη αποσβένονται τμηματικά κατά τη διάρκεια ζωής του περιουσιακού στοιχείου, αν πρόκειται για χρηματοδοτική μίσθωση, ή σε αναλογία με τις πληρωμές του ενοικίου, εάν πρόκειται για λειτουργική μίσθωση. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα για διαχείριση των κερδών μέσω της μετατροπής ενός μη υποκειμένου σε απόσβεση περιουσιακού στοιχείου σε μίσθωμα, δηλαδή σε έξοδο, μειώνοντας τα κέρδη.

- **«Flushing the Investment Portfolio»**

Η τεχνική αυτή είναι γνωστή με τον όρο «Εμπλουτισμός Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου». Οι επιχειρήσεις προκειμένου να επενδύσουν τα πλεονάζοντα κεφάλαια τους, επιλέγουν να αγοράζουν μετοχές από άλλες εταιρείες. Όταν το ποσοστό συμμετοχής τους στο μετοχικό κεφάλαιο της αποκτηθείσας εταιρείας είναι μέχρι 20%, σύμφωνα με τις Γενικά Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές, η εταιρεία δεν υποχρεούται να συντάξει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Σε αυτή την περίπτωση οι επενδύσεις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα και διαθέσιμα προς πώληση. Για τα διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα, οι μεταβολές στην χρηματιστηριακή τους αξία ή τα πιθανά κέρδη ή ζημίες από την πώληση τους, καταγράφονται στα αποτελέσματα της οικονομικής περιόδου στην οποία συμβαίνουν. Για τα

διαθέσιμα προς πώληση, τα πιθανά κέρδη ή ζημιές από την πώληση τους καταγράφονται ομοίως στα λειτουργικά αποτελέσματα. Ωστόσο, δεν ισχύει το ίδιο όταν πραγματοποιούνται μεταβολές στην εύλογη αξία, αλλά η καταχώρηση των μεταβολών αυτών αφορά άλλα μη λειτουργικά έσοδα ή έξοδα.

Συνεπώς, προκύπτουν ευκαιρίες για χειραγώγηση των κερδών μέσω ορισμένων τεχνικών. Όταν η διοίκηση επιθυμεί να παρουσιάσει μεγαλύτερα κέρδη από τα πραγματικά, προβαίνει σε πώληση χρεογράφων που έχουν αποκτήσει αξία, καταγράφοντας το κέρδος από την πώληση στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Αντίστοιχα, όταν θέλει να μετριάσει τα αποτελέσματα της χρήσης, πουλά χρεόγραφα που έχουν χάσει μέρος της αξίας τους. Επίσης, η διοίκηση επιλέγει αλλαγή της πολιτικής διακράτησης ενός αξιόγραφου, από διαθέσιμο προς πώληση σε διαπραγματεύσιμο, ή το αντίστροφο. Αυτό σαν αποτέλεσμα έχει την μεταφορά κερδών ή ζημιών στα αποτελέσματα. Τέλος, υπάρχει και η δυνατότητα οριστικής διαγραφής των απαξιωμένων χρεογράφων.

- **«Use of Derivatives»**

Τα παράγωγα προϊόντα είναι συμβόλαια, η αξία των οποίων εξαρτάται από την αξία κάποιων άλλων υποκείμενων προϊόντων ή αλλιώς βασικών, καθώς και από δείκτες που προσδιορίζονται στην αγορά. Η τεχνική της δημιουργίας των παραγώγων προέκυψε ως αποτέλεσμα της ανάγκης για προστασία της οικονομικής οντότητας από διάφορους επιχειρηματικούς κινδύνους, όπως αλλαγές σε επιτόκια, αλλαγές σε συναλλαγματικές ισοτιμίες, μεταβολές στις τιμές των αγαθών και άλλα απρόβλεπτα γεγονότα.

Τα παράγωγα συνήθως είναι Προθεσμιακά Συμβόλαια (Forward Contracts), Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης- ΣΜΕ (Future Contracts), Δικαιώματα Προαίρεσης (Options) και Συμβάσεις Ανταλλαγής (Swaps). Αυτά, παρέχουν τη δυνατότητα της αντιστάθμισης του κινδύνου σε απρόβλεπτες εξελίξεις που συμβαίνουν στην αγορά. Τα παράγωγα δημιουργούν ευκαιρίες για χειραγώγηση των κερδών, αφού η λήξη και η έναρξη των συμφωνιών μπορεί να καθοριστεί οποιαδήποτε στιγμή.

- **«Early Retirement of Debt»**

Η τεχνική αυτή εφαρμόζεται όταν υπάρχουν μακροπρόθεσμες οφειλές, όπως για παράδειγμα ένα ομολογιακό δάνειο. Ένα ομολογιακό δάνειο λαμβάνεται όταν μία επιχείρηση έχει ανάγκη

από ρευστότητα και παράλληλα δεν υπάρχει η δυνατότητα για τραπεζικό δανεισμό. Συνεπώς, εκδίδονται ομόλογα από την επιχείρηση, πωλούνται στο ευρύ κοινό με ένα συγκεκριμένο επιτόκιο και η αποπληρωμή τους γίνεται σταδιακά, με την πληρωμή των τοκομεριδίων και της ονομαστικής αξίας στη λήξη του ομολόγου.

Οι μακροπρόθεσμες οφειλές καταγράφονται στην αναπόσβεστη τους αξία. Συνεπώς, όταν υπάρχει η δυνατότητα οι οφειλές αυτές να αποπληρωθούν νωρίτερα από την προσυμφωνημένη λήξη τους, προκύπτουν κέρδη ή ζημίες τα οποία καταχωρούνται στα έκτακτα αποτελέσματα χρήσης. Η δυνατότητα χειραγώγησης των κερδών προκύπτει από την δυνατότητα της εταιρείας να επιλέξει την χρήση που την εξυπηρετεί για να εξοφλήσει νωρίτερα το χρέος.

- **«Write off of long term operating Assets»**

Η τεχνική αυτή βασίζεται στην δυνατότητα που έχουν οι διευθύνοντες των οικονομικών οντοτήτων να χρησιμοποιούν την κρίση τους, κατά την διαδικασία διαγραφής των μακροπρόθεσμων περιουσιακών στοιχείων. Μέσω της διαδικασίας της απόσβεσης, τα μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία οδηγούνται σταδιακά σε υποτίμηση και σε πλήρη απαξίωση.

Οι πρακτικές που εμπεριέχει η διαδικασία αυτή αφορούν την επιλογή της λογιστικής μεθόδου διαγραφής καθώς και της χρονικής περιόδου που θα συμβεί. Πιο συγκεκριμένα, η διοίκηση μπορεί να επιλέξει τόσο ποια μέθοδος την συμφέρει ανάλογα με το κόστος της κάθε μεθόδου, όσο και την ωφέλιμη ζωή των παγίων σε σχέση με αυτή που πραγματικά μπορούν να αποδώσουν, ανάλογα με το συμφέρον που θα έχει η ίδια. Επίσης, η διοίκηση σε ορισμένες περιπτώσεις πρέπει να προεκτιμά την υπολειμματική αξία κάποιων παγίων, πράγμα το οποίο προσφέρει ευκαιρίες για χειραγώγηση των λογιστικών μεγεθών. Τέλος, η επιχείρηση μπορεί να καθορίσει την χρηστική ιδιότητα του παγίου ως λειτουργικό ή μη λειτουργικό, επομένως στη δεύτερη περίπτωση παύουν να διενεργούνται αποσβέσεις.

- **«Operating versus non operating income»**

Η τεχνική αυτή συσχετίζεται με την κατηγοριοποίηση των κερδών σε λειτουργικά και σε μη λειτουργικά. Τα λειτουργικά κέρδη είναι αυτά τα οποία προκύπτουν από τις δραστηριότητες της οικονομικής οντότητας και αναμένεται ότι θα συνεχιστούν και στο μέλλον. Τα μη

λειτουργικά οφείλονται σε έκτακτα γεγονότα και δεν μπορούν να διαμορφώσουν τα μελλοντικά κέρδη της επιχείρησης. Συνεπώς, οι οικονομικοί αναλυτές χρησιμοποιούν τα λειτουργικά κέρδη προκειμένου να προβούν σε προβλέψεις για τους μελλοντικούς ρυθμούς ανάπτυξης των κερδών της επιχείρησης. Κατά την κατηγοριοποίηση ορισμένων κονδυλίων οι διοικήσεις έχουν την δυνατότητα να χειραγωγήσουν τα αποτελέσματα σύμφωνα με την κρίση τους, επιλέγοντας τα κονδύλια που επιθυμούν να εμπίπτουν στα λειτουργικά αποτελέσματα ή στα μη λειτουργικά αποτελέσματα, δηλαδή σε ασυνήθιστες χρεώσεις ή σε υπερβάλλοντα κέρδη και ζημιές. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως το κανονιστικό πλαίσιο χαρακτηρίζεται από ασάφειες, πράγμα το οποίο διευκολύνει την χειραγώγηση.

- **«Introducing new standards»**

Σύμφωνα με την τεχνική αυτή, οι εταιρείες επιχειρούν μεταβολή των αρχών και των πολιτικών που εφαρμόζουν, με τρόπο όμως που να μην μεταφράζεται από την αγορά ως πτώση της ποιότητας των κερδών και ως αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται η αξία των μετοχών. Αν και η μεταβολή σε λογιστικές αρχές συμβαίνει σπάνια, υπάρχουν περιπτώσεις που αυτό λειτουργεί ευνοϊκά για την οικονομική οντότητα. Αρχικά, υπάρχει η δυνατότητα υιοθέτησης της εφαρμογής μίας λογιστικής αρχής εθελοντικά. Κατά καιρούς τα λογιστικά πρότυπα ανανεώνονται, δημιουργώντας ευκαιρίες για παρουσίαση υψηλότερων εσόδων. Επιπλέον, μία περίπτωση αποτελεί η υιοθέτηση νέων βελτιωμένων αρχών αναγνώρισης των εσόδων και των εξόδων, με την οποία παρέχεται η δυνατότητα χειραγώγησης των κερδών, ιδίως όταν η αλλαγή βασίζεται στην αρχή των δεδουλευμένων. Άλλες περιπτώσεις αφορούν τους τρόπους απόσβεσης των παγίων στοιχείων, της αποτίμησης των αποθεμάτων και των αναπροσαρμογών της αξίας των παγίων περιουσιακών στοιχείων.

5.7 Συμπέρασμα

Η τεχνική της χειραγώγησης των κερδών είναι η πιο διαδεδομένη μέθοδος αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων. Πολλά είναι τα κίνητρα που συμβάλλουν στην σκόπιμη αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων και πληροφοριών, και προέρχονται τόσο από τη διοίκηση και το προσωπικό της επιχείρησης όσο και από το εξωτερικό περιβάλλον, το κράτος, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τον ανταγωνισμό. Η χειραγώγηση των κερδών είναι η πλέον ενοχλητική έκβαση της λογιστικής των δεδουλευμένων. Η κρίση και η εκτίμηση στη λογιστική των δεδουλευμένων επιτρέπει στα στελέχη να εφαρμόζουν στρατηγικές προκειμένου να επιτύχουν τους σκοπούς τους, όσον αφορά την διαχείριση των κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

6.1 Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια ο επιχειρηματικός κόσμος έχει οδηγηθεί σε ένα μεγάλο αριθμό σκανδάλων λογιστικού τομέα, με κύριο χαρακτηριστικό την χειραγώγηση των κερδών. Αρκετές μεγάλες εταιρείες εφάρμοζαν συγκεκριμένα τεχνάσματα παραποίησης κερδών, έχοντας ως μοναδικό σκοπό την αύξηση των κερδών τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εταιρείες που εμπλέκονται σε τέτοιες πράξεις και καταστάσεις αποτελούν εταιρείες παγκοσμίου φήμης ή εταιρείες που βρίσκονται σε χώρες με ασθενή συστήματα προστασίας των επενδυτών και των μετόχων.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθεί το λογιστικό σκάνδαλο της ενεργειακής εταιρείας Enron που αποκαλύφθηκε το 2001, ορίζοντας την εταιρεία Enron ηγέτη στον τομέα των οικονομικών σκανδάλων. Επιπλέον, περιγράφεται το ασφαλιστικό σκάνδαλο της εταιρείας Ασπίς Πρόνοια, μίας από τις σημαντικότερες εγχώριες περιπτώσεις απάτης την οποία ο ελεγκτικός μηχανισμός δεν κατάφερε να εντοπίσει, η επιτυχημένη πορεία της, τα γεγονότα που συντέλεσαν στην κατάρρευση της, η τελική έκθεση ελέγχου και οι εξελίξεις μετά την ανάκληση της άδειας λειτουργίας της

6.2 Το Διεθνές Λογιστικό Σκάνδαλο της Εταιρείας Enron

6.2.1 Η Εταιρεία Enron

Η εταιρεία Enron ήταν μία εταιρεία παροχής φυσικού αερίου που ιδρύθηκε το 1930 στην Omaha της Νεμπράσκα, και αρχικά ονομαζόταν «Northern Gas Company». Η Northern, δεδομένης της ύφεσης που χαρακτήριζε την αμερικανική οικονομία την δεκαετία του '30, κατάφερε να αναπτυχθεί και να δημιουργήσει ένα εκτεταμένο δίκτυο πελατών, συμπεριλαμβανομένων τόσο νοικοκυριών όσο και βιομηχανιών. Σε αυτό το γεγονός

συνέβαλαν το σχετικά φθινό κόστος του φυσικού αερίου ως μέσω θέρμανσης παράλληλα με την επιτακτική ανάγκη για θέρμανση λόγω των καιρικών συνθηκών, καθώς και η ύπαρξη απεριόριστα φθηνού εργατικού δυναμικού, σε ένα περιβάλλον που η φτώχεια μάστιζε και η οικονομική κρίση επεκτεινόταν.

Όταν τα έσοδα και τα κέρδη της εταιρείας ξεκίνησαν να αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς, τότε η διοίκηση της εταιρείας ξεκίνησε μία εκστρατεία, εξαγοράζοντας δεκάδες μικρότερες ανταγωνιστικές εταιρείες του κλάδου της, με στόχο η Northern να εξελιχθεί στον μεγαλύτερο προμηθευτή φυσικού αερίου στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Το 1947 οι μετοχές της Northern εισήχθησαν στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, παρέχοντας στην εταιρεία την δυνατότητα να έχει πρόσβαση στις εγχώριες κεφαλαιαγορές και να αντλεί την χρηματοδότηση που χρειαζόταν προκειμένου να συνεχίζει την εκστρατεία των εξαγορών.

Το 1980 η Northern μετονομάστηκε σε InterNorth και επέκτεινε τις δραστηριότητες της στην αναζήτηση πετρελαίου, τα χημικά, την εξόρυξη κάρβουνου και το εμπόριο καύσιμων. Το 1985 εξαγόρασε την Houston Natural Gas Company και ως αποτέλεσμα κατάφερε να εξελιχθεί στη μεγαλύτερη εταιρεία παροχής φυσικού αερίου στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, ελέγχοντας ένα δίκτυο αγωγών φυσικού αερίου συνολικού μήκους 40.000 μιλίων.

Το 1986 η εταιρεία μετονομάστηκε σε Enron , μετέφερε την έδρα της στο Houston του Τέξας, και κορυφαίο στέλεχος της εταιρείας αναδείχθηκε ο Kenneth Lay. Ο Lay, πρόεδρος της εταιρείας Enron, υιοθέτησε την στρατηγική της επιθετικής ανάπτυξης που εφάρμοζε η εταιρεία από τα προηγούμενα χρόνια. Κατά την δεκαετία του '90, ο Lay προσέλαβε τον Jeffrey Skilling, ο οποίος ανέλαβε την ανάπτυξη και την εφαρμογή ενός σχεδίου που θα μετέτρεπε την Enron από ένα συμβατικό προμηθευτή φυσικού αερίου σε μία εταιρεία που θα είχε το ρόλο του μεσολαβητή ανάμεσα στους παραγωγούς προϊόντων ενέργειας, φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού, και στους καταναλωτές.

Το 1999 η Enron ανέπτυξε μία καινοτόμο λειτουργία, την Enron Online, που δραστηριοποιούνταν στην διεταιρική ηλεκτρονική αγορά ενέργειας μεταξύ των βιομηχανιών παραγωγής ενέργειας. Η υπηρεσία αυτή προσέφερε στην Enron μία αύξηση των χονδρικών πωλήσεων κατά 60% το έτος 2000, παρουσιάζοντας συναλλαγές ύψους 335 δισεκατομμυρίων δολαρίων μόνο κατά τον οικονομικό έτος αυτό. Το 2000 η Enron ανέφερε μικτά κέρδη 101 δισεκατομμύρια δολάρια και δεν θύμιζε σε τίποτα την εταιρεία που ήταν στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της.

Τα ανώτερα στελέχη της, ο Kenneth Lay και ο Jeffrey Skilling, αναδείχθηκαν σε ικανότατους επιχειρηματίες και απέκτησαν φήμη στον επιχειρηματικό κόσμο για τις

καινοτόμες ιδέες τους. Τον Ιούνιο του 2001 η εταιρεία Enron χαρακτηρίστηκε ως η πιο καινοτόμος εταιρεία των Ηνωμένων Πολιτειών, ενώ ο Skilling διακρίθηκε ως ο καλύτερος πρόεδρος σε ολόκληρη την χώρα. Ο Andrew Fastow, οικονομικός διευθυντής της Enron, επιβραβεύθηκε για την πολύπλοκη και ταυτόχρονα αποτελεσματική χρηματοδοτική διάρθρωση της εταιρείας, συμβάλλοντας στη θετική εικόνα αυτής.

6.2.2 Η Πτώση της Εταιρείας

Ο Kenneth Lay και ο Jeffrey Skilling υποστήριζαν ότι η εταιρεία Enron θα έπρεπε να επικεντρώνονταν αποκλειστικά στα κέρδη ανά μετοχή και να επιδίωκε όλο και μεγαλύτερες αποδόσεις, προκειμένου να καταφέρει να αναδειχθεί στην μεγαλύτερη εταιρεία του κόσμου. Ωστόσο, το όραμα τους δεν επιτεύχθηκε. Το 2001 η εταιρεία Enron κατέρρευσε, όταν αποκαλύφθηκαν δημοσίως οι αμφιλεγόμενες λογιστικές πρακτικές που χρησιμοποιούσε και οι οικονομικές αποφάσεις που είχαν εφαρμόσει οι λογιστές της εταιρείας, προκειμένου να συγκαλύψουν πράξεις δόλου, γεγονός το οποίο προκάλεσε πανικό στο επενδυτικό κοινό και επέφερε κατακόρυφη πτώση στην αξία της μετοχής της.

Το έτος 2001 η αξία της μετοχής της εταιρείας Enron σημείωνε συνεχή πτώση. Τον Οκτώβριο του 2001 η τιμή της μετοχής είχε φτάσει τα 30\$ από τα 80\$ που βρισκόταν τον Ιανουάριο του 2001, σημειώνοντας πτώση μεγαλύτερη από 50%. Τότε, πολλοί θεώρησαν πως η μείωση της αξίας της μετοχής οφειλόταν στην γενική πτώση που είχε σημειώσει η τιμή του φυσικού αερίου, είτε στις ανησυχίες που υπήρχαν για την προοπτική ανάπτυξης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας ή ακόμα και στην γενική ατονία της οικονομίας της χώρας. Κανένας δεν μπορούσε να φανταστεί πως μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες της χώρας, η οποία εμφάνιζε εντυπωσιακά και συνεχώς αυξανόμενα κέρδη την τελευταία δεκαετία, θα μπορούσε να οδηγηθεί σε πτώχευση. Ωστόσο, η ανακοίνωση για παραίτηση του Skilling από την θέση του προέδρου είχε ήδη αρχίσει να κινεί υποψίες πως κάτι δεν πήγαινε καλά.

Στις 16 Οκτωβρίου η Enron δημοσίευσε την τριμηνιαία έκθεση της για το τρίτο τετράμηνο του 2001, στην οποία αποκαλύφθηκαν οι τεράστιες ζημιές της ύψους 618 εκατομμυρίων δολαρίων. Παράλληλα, η καθαρή θέση της εμφανίζονταν μειωμένη κατά 1,2 δισεκατομμύρια δολάρια, γεγονός που προέκυψε μετέπειτα, από τον αντιλογισμό καταγεγραμμένων συναλλαγών ανταλλαγής μετοχών της Enron με εισπρακτέους

λογαριασμούς. Οι εισπρακτέοι λογαριασμοί δεν θα έπρεπε να καταγραφούν στο ενεργητικό της εταιρείας, αντίθετα θα έπρεπε να εμφανιστούν ως μείωση της καθαρής της θέσης. Στις 8 Νοεμβρίου του 2001, πραγματοποιήθηκε επαναδιατύπωση της Κατάστασης των Αποτελεσμάτων Χρήσης των τελευταίων πέντε ετών, που είχε ως αποτέλεσμα να εξαλειφθούν κέρδη ύψους 600 εκατομμυρίων δολαρίων. Η εταιρεία όφειλε μέχρι και 3 δισεκατομμύρια δολάρια που δεν είχε καταγράψει.

Καθώς τα γεγονότα εξελίσσονταν ραγδαία, ο Lay καθησύχαζε τους υπαλλήλους της εταιρείας και το επενδυτικό κοινό, ισχυριζόμενος ότι η πτώση της τιμής της μετοχής δικαιολογούνταν ως απλά υποτίμηση. Παρόλα αυτά, καθώς ο ίδιος γνώριζε τι επρόκειτο να συμβεί κατάφερε να πουλήσει 93.000 από τις μετοχές του και να αποκομίσει κέρδη 2 εκατομμυρίων δολαρίων, όσο η τιμή της μετοχής δεν είχε μειωθεί κατακόρυφα. Οι περισσότεροι επενδυτές της Enron δεν κατάφεραν να ρευστοποιήσουν τις μετοχές τους και υπήρξαν τεράστιες οικονομικές απώλειες ύψους 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων, καθώς σε σύντομο χρονικό διάστημα η τιμή της μετοχής έπεσε κάτω από 10\$.

Τον Αύγουστο του 2001, δημοσιεύθηκαν αποσπάσματα από μία επιστολή που είχε αποστείλει μία λογίστρια της Enron, η Sherron Watkins, στον Kenneth Lay. Το περιεχόμενο των αποσπασμάτων της επιστολής πρόδιδε τις παράνομες διαδικασίες της εταιρείας και τις ανησυχίες της λογίστριας για ενδεχόμενη κατάρρευση, γεγονός το οποίο δικαιολογημένα προκάλεσε δημόσια κατακραυγή και απώλεια εμπιστοσύνης.

Στις 2 Δεκεμβρίου του 2001 η Enron κήρυξε πτώχευση, δεχόμενη έντονες κριτικές και πιέσεις από τους πιστωτές της, οι οποίοι απειλούσαν ότι θα καταφύγουν στα δικαστήρια, καθώς και για τον λόγο πως οι εποπτικές αρχές είχαν ήδη αρχίσει σχετικές έρευνες. Η τελική τιμή της μετοχής της εταιρείας Enron λίγο πριν την πτώχευση είχε φτάσει τα 0,40\$.

6.2.3 Οι Εταιρείες Ειδικού Σκοπού - SPEs

Κατά την δεκαετία του '90 η εταιρεία Enron, στα πλαίσια άσκησης της επιθετικής της πολιτικής, ξεκίνησε μία διαδικασία ίδρυσης μικρών εταιρειών, τις εταιρείες ειδικού σκοπού - SPE (Special Purpose Entities), με τις οποίες συνήθιζε να συναλλάσσετε πολύ συχνά. Οι εταιρείες αυτές ήταν κατά βάση εικονικές και είχαν ευφάνταστα ονόματα όπως Braveheart, Rawhide, Raptor, Condor, Talon.

Οι εταιρίες ειδικού σκοπού είχαν κατά βάση την μορφή εταιρειών περιορισμένης ευθύνης και αποτελούσαν χρήσιμα εργαλεία για την χρηματοδότηση της ιδρύουσας εταιρείας, είτε για την απόκτηση ενός στοιχείου του ενεργητικού είτε για την κατασκευή ενός έργου. Με την βοήθεια των SPEs, οι μεγάλες εταιρείες μπορούσαν να αυξήσουν την χρηματοδότηση τους, με το δανεισμό κεφαλαίων, χωρίς να χρειάζεται να εμφανίζουν την αντίστοιχη υποχρέωση στον ισολογισμό τους. Έπειτα, παρουσίαζαν ως εισοδήματα τα κεφάλαια που είχαν δανειστεί. Ωστόσο, οι SPEs χρησίμευαν κυρίως ως κρυφά εργαλεία για την απόκρυψη διαφόρων υποχρεώσεων.

Ο βασικός κανόνας που όριζε μία εταιρεία ειδικού σκοπού ήταν «Ο Κανόνας του 3%». Σύμφωνα με αυτόν τον κανόνα, μία εταιρεία μπορούσε να μην συμπεριλάβει στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της το ενεργητικό και το παθητικό μίας SPE, με την προϋπόθεση ότι τουλάχιστον το 3% του κεφαλαίου της SPE κατέχονταν από τρίτους. Ο κανόνας αυτός ήταν αμφιλεγόμενος και χρησιμοποιήθηκε προς όφελος των μεγάλων εταιρειών, οι οποίες επεδίωκαν οι τρίτοι να κατέχουν το 3% του συνολικού κεφαλαίου της SPE, ενώ το υπόλοιπο 97% προερχόταν από δάνεια εξωτερικών δανειστών, για τα οποία η ιδρύουσα εταιρεία παρείχε εγγυήσεις.

Πολλές εταιρείες, όπως και η Enron, εκμεταλλεύτηκαν τον κανόνα του 3%, μεταφέροντας μεγάλα ποσά από τις υποχρεώσεις τους σε εταιρείες ειδικού σκοπού που δεν τις συμπεριλάμβαναν στον ενοποιημένο ισολογισμό τους. Εκτός από υποχρεώσεις, μετέφεραν και στοιχεία του ενεργητικού, τα οποία χαρακτηρίζονταν από χαμηλές αποδόσεις. Επίσης, η Enron πουλούσε συχνά στοιχεία του ενεργητικού της στις SPEs, και μάλιστα σε πολύ υψηλές τιμές, έτσι ώστε να εμφανίζει μεγαλύτερα κέρδη στα αποτελέσματα της, που όμως ήταν πλασματικά.

Ως αποτέλεσμα, η Enron εξέδιδε εντυπωσιακές οικονομικές καταστάσεις και διατηρούσε την τιμή της μετοχής της σε υψηλά επίπεδα. Όμως, ο κανόνας του 3% ουσιαστικά υπέσκαπτε την λογιστική αρχή της ορθής και ουσιώδους παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων, σύμφωνα με την οποία θα έπρεπε να συμπεριληφθούν στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις όλες οι επιχειρήσεις που ελέγχονταν από την μητρική εταιρεία.

Τα κίνητρα για την χρήση των SPEs δεν ήταν αλλά παρά η αυξανόμενη ανάγκη της εταιρείας για δανεισμό, που θα χρηματοδοτούσε το όραμα των Lay και Skilling για την μετάλλαξη της Enron στην μεγαλύτερη εταιρεία του κόσμου. Παράλληλα, κίνητρο αποτελούσε και η ανάγκη της Enron να διατηρεί την τιμή της μετοχής της υψηλή, καθώς πολλές από τις δανειακές συμβάσεις των SPEs, για τις οποίες η Enron εγγυούνταν, εξαρτιόνταν από τις τιμές της μετοχής της, και συγκεκριμένα επρόκειτο για τις συμβάσεις τιμών εκκίνησης ή «price

triggers». Στη περίπτωση που η χρηματιστηριακή τιμή της μετοχής μειωνόταν και έπεφτε κάτω από το επίπεδο της τιμής εκκίνησης, η Enron αναγκαζόταν να διαθέσει μετοχές για να αντισταθμίσει το δάνειο, να προβεί σε πληρωμές προς την SPE, να αναδιαρθρώσει προηγούμενες συναλλαγές της, ή ακόμα και να διαγράψει μία SPE και να συμπεριλάβει το ενεργητικό και το παθητικό της στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της.

Το πρόβλημα για την εταιρεία προέκυψε όταν οι εταιρείες ειδικού σκοπού άρχισαν να εμφανίζουν ζημιές που προέρχονταν από τα στοιχεία του ενεργητικού που είχαν αγοράσει από την Enron. Τα στελέχη της Enron αναγκάστηκαν να προβούν σε εκροές κονδυλίων προκειμένου να διατηρήσουν την φερεγγυότητα των SPEs. Παράλληλα, άρχισαν να κυκλοφορούν φήμες πως κάποια στελέχη της Enron είχαν ύποπτες συναλλαγές με τις εταιρείες SPEs, καθώς και ότι υπήρχαν κρυφές συμφωνίες με τους εικονικούς ιδιοκτήτες των SPEs που τους προστάτευαν από απώλειες των επενδύσεων τους.

Επιπλέον, η εταιρεία ήρθε σε δυσχερή θέση όταν οι συμφωνίες των συναλλαγών με τις εταιρείες ειδικού σκοπού, όσον αφορά το δανεισμό κεφαλαίων, είχαν αρνητική έκβαση. Τα δάνεια αυτά, ήταν εγγυημένα με ανταλλάξιμες μετοχές της εταιρείας Enron, οι οποίες είχαν συνήθως τιμή μεγαλύτερη των 100 δολαρίων. Όταν οι τιμές των μετοχών μειώθηκαν, οι κάτοχοι του χρέους άρχισαν να ανακαλούν τα δάνεια και η εταιρεία πλέον αδυνατούσε να συγκρατήσει τις λογιστικές της θέσεις.

Αξίζει να αναφερθεί ότι ο Fastow κατά την διάρκεια της θητείας του ως διευθυντής οικονομικού τμήματος της Enron, απέκτησε 30 εκατομμύρια δολάρια κέρδη από επενδύσεις σε εταιρείες SPEs, τις οποίες επέβλεπε. Το ίδιο και οι φίλοι του, που επένδυσαν στις εταιρείες SPEs, αποκομίζοντας κέρδη σε λιγότερο από δύο μήνες.

Καθώς η τιμή της μετοχής της Enron σημείωνε πτώση, το 2001, πολλές από τις εταιρείες ειδικού σκοπού που παρουσίαζαν ζημιές τέθηκαν υπό τον έλεγχο της Enron. Οι οικονομικές καταστάσεις των SPEs συμπεριλήφθηκαν στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της μητρικής, γεγονός το οποίο ανάγκασε την εταιρεία να επαναδιατυπώσει τα κέρδη της για τα προηγούμενα πέντε χρόνια.

6.2.4 Μακροπρόθεσμα Συμβόλαια Προϊόντων Ενέργειας

Εκτός από τις εταιρείες ειδικού σκοπού, η εταιρεία Enron έκανε εκτεταμένη χρήση και άλλων λογιστικών τεχνασμάτων. Η Enron είχε δημιουργήσει διάφορα χρηματοοικονομικά εργαλεία, τα οποία συσχετιζόνταν με το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο και είχαν ως στόχο τη μείωση των κινδύνων του επενδυτικού χαρτοφυλακίου, όπως για παράδειγμα τους κινδύνους που προέκυπταν από τις διακυμάνσεις των επιτοκίων. Τα εργαλεία αυτά ήταν συνήθως μακροπρόθεσμα συμβόλαια που αφορούσαν προϊόντα ενέργειας, όπως το φυσικό αέριο και τον ηλεκτρισμό. Οι λογιστές της εταιρείας είχαν την δυνατότητα να φουσκώνουν τα κέρδη που προέρχονταν από αυτά τα συμβόλαια χρησιμοποιώντας αστήρικτες προβλέψεις για τα επόμενα έτη.

Τα οικονομικά εργαλεία κάλυπταν τις δυνητικές ζημιές των επενδύσεων της Enron, όσο η τιμή της μετοχής της μπορούσε να διατηρείται σε ικανοποιητικά επίπεδα. Επιπλέον, πραγματοποιούνταν και κάλυψη των χρεών της Enron, αποκρύπτονταν δάνεια, και με αυτόν τον τρόπο δεν ήταν δυνατό να προκληθεί η οποιαδήποτε ανησυχία για την πιστοληπτική ικανότητα της εταιρείας. Η διοίκηση της εταιρείας κατά την δεκαετία του '90 κατάφερε να αποκρύψει χρέη ύψους 3,9 δισεκατομμυρίων δολαρίων εκμεταλλευόμενη τα πλεονεκτήματα των κανόνων των λογιστικών χειρισμών για λογαριασμούς με μεγάλα δάνεια από εταιρείες της Wall Street.

6.2.5 Η Ελεγκτική Εταιρεία Arthur Andersen

Η συνεργασία της εταιρείας Enron και της ελεγκτικής εταιρείας Arthur Andersen είχε ήδη ξεκινήσει από το 1986. Ο ιδρυτής της ελεγκτικής εταιρείας, Arthur Andersen, καθ' όλη τη διάρκεια της καριέρας του απαιτούσε διαφάνεια, αξιοπιστία και πληρότητα για τις οικονομικές καταστάσεις, πράγμα το οποίο ανέδειξε την ελεγκτική εταιρεία ως μία από τις ηγέτιδες ελεγκτικές εταιρείες των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Ο Andersen είχε ως βασική αρχή στην λήψη σημαντικών επαγγελματικών αλλά και προσωπικών αποφάσεων το ρητό «Σκέψου Ξεκάθαρα, Μίλα Ξεκάθαρα». Το ρητό αυτό, αποτελούσε κανόνα για αυτόν, όταν ερχόταν σε επαφή με τους πελάτες, με τις τράπεζες και με

τις εποπτικές αρχές. Το 1947 ο Andersen απεβίωσε και ο Leonard Spacek, έμπιστος συνεργάτης του, ήταν αυτός που τον αντικατέστησε συνεχίζοντας πιστά το έργο του ιδρυτή της Andersen. Ωστόσο, στα τέλη του 2001, η ελεγκτική εταιρεία Andersen ήρθε αντιμέτωπη με μία μεγάλη κρίση, προερχόμενη από τη συνεργασία της με την εταιρεία Enron και ως αποτέλεσμα η εταιρεία οδηγήθηκε σε κατάρρευση.

Η ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen έφερε σημαντικό μερίδιο ευθύνης για την εξέλιξη και τελικώς την κατάρρευση της εταιρείας Enron, καθώς τόσο η εφαρμογή των αμφιλεγόμενων λογιστικών πρακτικών όσο και οι οικονομικές αποφάσεις που έλαβαν οι λογιστές της Enron, είχαν αξιολογηθεί και είχαν εγκριθεί από την ανεξάρτητη ελεγκτική της εταιρεία. Η ευθύνη της ελεγκτικής εταιρείας Andersen προέκυψε από την ανεπάρκεια του συστήματος ελέγχου καθώς και από την στενή συνεργασία που αποκαλύφθηκε ότι είχαν οι ελεγκτές της Andersen με τα στελέχη της Enron.

Το 2002 η ελεγκτική εταιρεία Andersen κλήθηκε να εξηγήσει ενώπιον του Κογκρέσου τους λόγους για τους οποίους οι έλεγχοι απέτυχαν να εντοπίσουν τα λάθη στις οικονομικές καταστάσεις της Enron, καθώς και τους λόγους που για δεκαπέντε χρόνια παρείχαν πιστοποιητικά για τις οικονομικές καταστάσεις της Enron, χωρίς την οποιαδήποτε επιφύλαξη.

Μάλιστα, μία πληροφορία στην επιστολή της Watkins πρόδιδε την σύμφωνη γνώμη που είχε εκφράσει η ελεγκτική εταιρεία στους λανθασμένους, παρόλα αυτά, χειρισμούς της εταιρείας Enron και των εταιρειών της ειδικού σκοπού. Τότε, η ελεγκτική εταιρεία ομολόγησε ότι οι ελεγκτική ομάδα είχε διαπράξει ένα σοβαρότατο σφάλμα που αφορούσε μία τεράστια συναλλαγή με μία SPE το έτος 1999. Το 2001, ανακάλυψαν το σφάλμα, ζήτησαν την διόρθωση του από την Enron αλλά αυτή δεν ακολούθησε τις οδηγίες που δόθηκαν. Η ελεγκτική ομάδα θεώρησε ότι δεν θα είχε μερίδιο ευθύνης για αυτό που είχε συμβεί. Επιπλέον, η ελεγκτική εταιρεία είχε διαπιστώσει πολλά προβλήματα στα οικονομικά βιβλία της Enron, αξίας 51 εκατομμυρίων δολαρίων, για τα οποία η εταιρεία δεν θέλησε να προβεί στις κατάλληλες διορθώσεις. Η ελεγκτική εταιρεία Andersen εξακολουθούσε να υπογράφει για την ορθότητα και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων της Enron.

Καθώς η οικονομική κατάσταση της Enron χειροτέρευε και η κατάρρευση της ήταν ολοφάνερη, στην ελεγκτική εταιρεία Andersen αποφασίστηκε η καταστροφή των εγγράφων, τα οποία σχετιζόνταν με τους ελέγχους και τα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας Enron. Το γεγονός αυτό έδειξε ότι η αξιοπιστία της ελεγκτικής εταιρείας απειλούνταν και για το λόγο αυτό προσπαθούσε να αποτρέψει τις αρχές να καταφέρουν να αποκτήσουν στοιχεία που θα αποδείκνυαν την ενοχή της.

Η ενοχή της ελεγκτικής εταιρείας επιβεβαιώθηκε και από δημόσιες αναφορές για τις αμοιβές των ελεγκτικών υπηρεσιών. Η Andersen λάμβανε πολύ υψηλές αμοιβές για τις υπηρεσίες που παρείχε, και μάλιστα πρόσφερε πρόσθετες υπηρεσίες διοικητικού και συμβουλευτικού χαρακτήρα. Αναφέρεται ότι οι αμοιβές για τις υπηρεσίες της Andersen ήταν περίπου 52 εκατομμύρια δολάρια, εκ των οποίων μόνο τα 25 εκατομμύρια δολάρια σχετίζονταν άμεσα με τον λογιστικό έλεγχο για το έτος 2000. Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία, ήταν εμφανές πως οι σχέσεις των δύο εταιρειών ήταν αρκετά στενές, τόσο που εξέθεταν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία του ελέγχου.

Μετά την πτώχευση της Enron το 2001, η Andersen δέχθηκε μεγάλο πλήγμα εξαιτίας της δριμύτατης κριτικής, που την ανάγκασε να προβεί σε απολύσεις ποσοστού μεγαλύτερου του 25% του προσωπικού της προκειμένου να καταφέρει να ανταπεξέλθει και να μην καταρρεύσει. Το κόστος από τις απώλειες πελατών παράλληλα με τις τεράστιες αγωγές σε βάρος της ήταν τόσο μεγάλο που τελικά δεν κατάφερε να διασωθεί.

Όταν ο υπεύθυνος για τον έλεγχο της εταιρείας Enron, David Duncan, παραδέχτηκε την ενοχή του για την παρεμπόδιση της δικαιοσύνης και κατέθεσε ενάντια της ελεγκτικής Andersen στην οποία εργαζόταν, τότε η μακροχρόνια πορεία της ελεγκτικής εταιρείας διακόπηκε απότομα.

Ο οικονομικός διευθυντής της Enron, Andrew Fastow, το 2004 ομολόγησε την ενοχή του για συμμετοχή σε απάτη και καταδικάστηκε σε δεκαετή φυλάκιση και κατάσχεση 25 εκατομμυρίων δολαρίων από τα περιουσιακά του στοιχεία τα οποία είχε αποκτήσει κατά τη διάρκεια της θητείας του. Οι Kenneth Lay, Jeffrey Skilling, καθώς και άλλα στελέχη της Enron ήρθαν αντιμέτωπα με ανάλογες κακουργηματικές διώξεις από την δικαιοσύνη.

6.2.6 Συμπέρασμα

Το λογιστικό σκάνδαλο της Enron δημιούργησε ευρύτατο προβληματισμό τόσο όσον αφορά την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που παρουσιάζουν οι μεγάλες εταιρείες όσο και για το ελεγκτικό επάγγελμα. Τα τελευταία χρόνια έχουν καταγραφεί αρκετά εγχώρια και διεθνή λογιστικά σκάνδαλα στα οποία πολλοί επενδυτές έχουν πέσει θύματα εξαπάτησης, γεγονός που επέφερε απώλεια εμπιστοσύνης μίας μεγάλης μερίδας των επενδυτών. Στις περισσότερες περιπτώσεις ως εμπλεκόμενοι στα λογιστικά σκάνδαλα φαίνονται οι ελεγκτικές

εταιρείες, οι τράπεζες, οι μανάτζερς και τα υψηλόβαθμα στελέχη αυτών των οργανισμών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αμφισβήτηση της φερεγγυότητας των διευθυντών αλλά και των υψηλόβαθμων στελεχών του Διοικητικού Συμβουλίου, την πρόκληση αφερεγγυότητας των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου καθώς και τον κλονισμό των χρηματιστηριακών αγορών. Τα σκάνδαλα που συνέβησαν επέφεραν τεράστιες οικονομικές απώλειες σε κάθε εμπλεκόμενο μέλος της αγοράς, ξεκινώντας από τους επενδυτές, τους εργαζόμενους και φθάνοντας στους οικονομικούς αναλυτές και τους δημόσιους φορείς.

6.3 Η Ελληνική Περίπτωση Λογιστικής Απάτης: Η Εταιρεία «Ασπίς Πρόνοια»

6.3.1 Η Εταιρεία Ασπίς Πρόνοια

Η εταιρεία Ασπίς Πρόνοια ήταν μια ελληνική ασφαλιστική εταιρεία η οποία ιδρύθηκε το 1944. Η έναρξη της λειτουργίας της ξεκίνησε ένα χρόνο μετά, το 1945, όταν εξέδωσε το πρώτο ομαδικό ασφαλιστήριο ζωής στην Ελλάδα.

Το έτος 1952, η εταιρεία επιχείρησε την πρώτη συστηματική αναβίωση των ασφαλίσεων ζωής, και ένα χρόνο μετά προχώρησε στην εξαγορά της ασφαλιστικής εταιρείας Πατρής και στην ανάληψη της αντιπροσωπείας της αγγλικής ασφαλιστικής εταιρείας Sun Insurance Company για την δραστηριοποίηση της στις θαλασσοσφάλειες. Το 1956, η Ασπίς Πρόνοια και η Πατρής συγχωνεύθηκαν.

Το 1957, η ασφαλιστική εταιρεία Ασπίς ανέλαβε την κάλυψη των ασφαλιστικών αναγκών της νεοϊδρυθείσας Ολυμπιακής Αεροπορίας. Το 1969, η Ασπίς εξέδωσε το πρώτο αστρασφαλιστήριο συμβόλαιο στην παγκόσμια ιστορία. Το 1971, η Ασπίς και η Insurance Company of North America ίδρυσαν από κοινού την Interamerican Ζωής, όμως το 1973 η Ασπίς αποχώρησε από αυτό το μετοχικό σχήμα, μεταβιβάζοντας το μερίδιο της στην Insurance Company of North America.

Το 1986, ο Παύλος Ψωμιάδης έγινε κύριος μέτοχος της ασφαλιστικής εταιρείας Ασπίς Πρόνοια, όταν ο Α.Ταμπουράς μεταβίβασε σε αυτόν τις μετοχές του και αποχώρησε οριστικά.

Το 1989, ο ολλανδικός χρηματοασφαλιστικός όμιλος Aegon απέκτησε το 40% των μετοχών της εταιρείας.

Το έτος 1990 ξεκίνησε η δόμηση του Ομίλου της ασφαλιστικής εταιρείας Ασπίς. Ιδρύθηκαν σταδιακά η Ασπίς Πρόνοια Ζημιών, η Ασπίς Πρόνοια Αμοιβαίων Κεφαλαίων, η Aspis Bank και η Ασπίς Χρηματιστηριακή. Το 1993, η Ασπίς εξαγόρασε το μετοχικό πακέτο που κατείχε η Aegon και το 1994 ιδρύθηκε η Ασπίς Επενδυτική, με τις δύο εταιρείες να εισάγονται στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών.

Το 1997 εξαγοράσθηκε η Λαϊκή Ζωής και ενσωματώθηκε στην Ασπίς Πρόνοια. Το 1999 εξαγοράσθηκαν και οι εταιρείες Γκοταέρ Ελλάς, Nordstern Colonia Hellas, Nordstern Colonia Hellas Life και Commercial Union Life A.E.A.Z. Το 2001 ιδρύθηκε η Ασπίς Εστία.

Το 2002 εξαγοράσθηκε το δίκτυο λιανικής τραπεζικής της ABN Amro στην Ελλάδα. Η Ασπίς Πρόνοια απορρόφησε την Ασπίς Επενδυτική, έξι ασφαλιστικές του ομίλου ενοποιήθηκαν σε μία με την ονομασία Commercial Value A.A.E και επιπλέον ιδρύθηκε η Aspis Leasing.

Το 2003 ιδρύθηκαν οι εταιρείες Aspis Credit και Aspis Real Estate και παράλληλα εξαγοράσθηκε το δίκτυο λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα της Grindlays Bank. Το 2004, η Ασπίς ΑΕΔΑΚ και η ABN Amro ΑΕΔΑΚ συγχωνεύθηκαν υπό την επωνυμία Aspis International ΑΕΔΑΚ. Η Ασπίς Πρόνοια το 2004 γιόρτασε τα 60 χρόνια λειτουργίας της, ως μία εταιρεία από τις μακροβιότερες του κλάδου της στον ελλαδικό χώρο.

6.3.2 Τα Γεγονότα της Κατάρρευσης του Ομίλου Ασπίς

Την δεκαετία του '90, η ασφαλιστική εταιρεία Ασπίς Πρόνοια ήταν ηγέτιδα στην ελληνική αγορά, παρά τον έντονο ανταγωνισμό που δεχόταν. Ωστόσο, το 2000, έκαναν την εμφάνιση τους τα πρώτα προβλήματα, και η εξέλιξη των γεγονότων που ακολούθησαν οδήγησαν τελικά την εταιρεία στην κατάρρευση της.

Η εταιρεία από το 2000 δεν επένδυε σε μερίδια τα συμβόλαια «Aspis Bond», αντίθετα τα χρησιμοποιούσε για να καλύψει τις λειτουργικές της δαπάνες, τις δανειακές της υποχρεώσεις και τα υπόλοιπα ταμειακά της ελλείμματα. Το γεγονός αυτό, προμήνυε την ύπαρξη ενδεχόμενου κινδύνου, και όταν οι ασφαλισμένοι διαπίστωσαν πως οι καταβολές των προϊόντων των ασφαλιστήριων συμβολαίων δεν γίνονταν άμεσα, τότε κατήγγειλαν το γεγονός.

Το 2001, η ασφαλιστική εταιρεία Ασπίς Πρόνοια προχώρησε σε αναδρομικές αλλαγές στον Ισολογισμό της για το έτος 2000, καθώς προήλθε μία μείωση κατά 6,9 δισεκατομμύρια δραχμές στην αξία του χαρτοφυλακίου του εσωτερικού μεταβλητού κεφαλαίου της, εξαιτίας της υποτίμησης της αξίας των επενδύσεων της. Το ποσό αυτό αποφάσισε να το συμπεριλάβει στο ποσό των αποθεμάτων, ύψους 41 δισεκατομμυρίων δραχμών, και με αυτόν τον τρόπο να το μηδενίσει αυθαίρετα εξαφανίζοντας το από τους επόμενους Ισολογισμούς. Παράλληλα, προχώρησε στην προώθηση δύο νέων επενδυτικών προϊόντων ζωής, το «ASPIS PLUS» και το «ΔΚ», τα οποία πρόσφεραν το αρχικά επενδυμένο κεφάλαιο, προσαυξημένο κατά το επιτόκιο 4%. Δυστυχώς, το πιστοποιητικό φερεγγυότητας του έτους έκδοσης δόθηκε στην εταιρεία στο τέλος της επόμενης χρονιάς.

Το 2002, η εταιρεία Ασπίς κλονίσθηκε από την επιδείνωση της οικονομικής της κατάστασης. Η Ασπίς έπρεπε να αγοράσει από τις εισπράξεις των «ASPIS BOND» του έτους 2001, ύψους 66 εκατομμυρίων ευρώ, αντίστοιχο ποσό για τα μερίδια των ασφαλισμένων, τελικά όμως χρησιμοποίησε τα 42 εκατομμύρια ευρώ για να καλύψει αποθέματα και ζημιές συμβολαίων του 2000, καθώς και για να καλύψει άλλες υποχρεώσεις της.

Η ασφαλιστική εταιρεία είχε ανεπαρκές κεφάλαιο εξαιτίας του ελλείμματος των «ASPIS BOND». Για τον λόγο αυτό, επινόησε το ασφαλιστικό προϊόν «ASPIS PLUS», το οποίο μπορούσαν να αποκτήσουν οι ασφαλισμένοι που κατείχαν το «ASPIS BOND», εξαγοράζοντας το τελευταίο και μετατρέποντας το σε «ASPIS PLUS», κυρίως λόγω έλλειψης ρευστότητας. Η εταιρεία τότε προχώρησε σε λογιστικές πράξεις παραποίησης των οικονομικών της καταστάσεων και αύξησε τεχνητά το ύψος των κεφαλαίων της κατά 27 εκατομμύρια ευρώ.

Το 2003, η εταιρεία μετέφερε 30 εκατομμύρια ευρώ από το εσωτερικό μεταβλητό κεφάλαιο στην εταιρεία Ασπίς Όμιλος Εταιρειών ΑΕ και το αντικατέστησε με ομόλογο ισόποσης αξίας, χρονικής διάρκειας 7 ετών και με επιτόκιο 5%. Τα χρηματικά ποσά χρησίμευσαν στην ίδρυση και στην αύξηση κεφαλαίου άλλων εταιρειών του ομίλου.

Το 2003, η Γενική Γραμματεία Εμπορίου με επίσημο έγγραφο της έκανε αναφορά για τις καταγγελίες που είχε δεχθεί η εταιρεία Ασπίς Πρόνοια για την μη τήρηση των υποχρεώσεων της, η οποία ωστόσο συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια.

Το 2004, η εταιρεία αύξησε τα κεφάλαια της, μέσω της αυθαίρετης αναπροσαρμογής, κατά 50 εκατομμύρια ευρώ, της αξίας των ακινήτων της στην εύλογη αξία. Το 2005, έπειτα από έλεγχο των ορκωτών ελεγκτών, διαπιστώθηκε πως τα ασφάλιστρα των προγραμμάτων «ASPIS BOND», «ASPIS PLUS» και «ΔΚ» δεν επενδύονταν σε τίτλους ούτε αγοράζονταν

μερίδια. Ακόμη, δεν είχε γίνει πρόβλεψη ύψους 70 εκατομμυρίων ευρώ για κινδύνους, οι οποίοι δεν μπορούσαν να καλυφθούν από τα περιουσιακά της στοιχεία.

Το 2007, το Υπουργείο Ανάπτυξης προχώρησε σε κοινοποίηση των γεγονότων που αφορούσαν το έλλειμμα των αποθεμάτων, τις υπερβολικές υπεραξίες και τις παραποιήσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, στοιχεία τα οποία επηρέαζαν τόσο τα αποτελέσματα όσο και την κεφαλαιακή επάρκεια του ομίλου. Εκδόθηκε εισαγγελική εντολή για να διερευνηθεί η υπόθεση περαιτέρω, ενώ ενημερώθηκαν η Τράπεζα της Ελλάδος, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων και η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ΕΠ.Ε.Ι.Α.).

Το 2008, η ΕΠ.Ε.Ι.Α. πρότεινε στην Ασπίς Πρόνοια να δημιουργήσει ένα χρηματοδοτικό πλάνο ανάκαμψης, ωστόσο δεν έγινε καμία ενέργεια. Τότε, διαπιστώθηκε και νέο έλλειμμα 130 εκατομμυρίων ευρώ στα αποθέματα, που ούτε αυτό μπόρεσε να καλυφθεί.

Πλέον, η ανάγκη για ουσιαστική ανασυγκρότηση της εταιρείας απαιτούσε 237 εκατομμύρια ευρώ για να επιτευχθεί. Το 2009, η ΕΠ.Ε.Ι.Α ζήτησε από την Ασπίς Πρόνοια να σχεδιάσει πρόγραμμα για την βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση και την οικονομική ανασυγκρότηση της, και για άλλη μία φορά δεν έγινε καμία ενέργεια.

Το 2009, ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρείας, Παύλος Ψωμιάδης, κατέθεσε στην ΕΠ.Ε.Ι.Α μία εγγυητική επιστολή 550 εκατομμυρίων ευρώ από την τράπεζα HSBC. Μετά από έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος, διαπιστώθηκε ότι η συγκεκριμένη επιταγή δεν ήταν γνήσια.

Τον Σεπτέμβριο του 2009, η ΕΠ.Ε.Ι.Α προχώρησε σε οριστική ανάκληση των αδειών λειτουργίας των ασφαλιστικών εταιρειών Ασπίς Πρόνοια ΑΕΓΑ, Ασπίς Πρόνοια ΑΕΑΖ, Γενική Ένωση ΑΕΕΓΑ, Γενική Πίστη ΑΕΕΓΑ και Ασφάλειες Σκούρτη. Αργότερα, ανακλήθηκε και η άδεια λειτουργίας της Commercial Value ΑΑΕ για παραβάσεις της ασφαλιστικής νομοθεσίας.

6.3.3 Η Έκθεση Ελέγχου της Baker Tilly Hellas

Τον Ιανουάριο του 2010, η εταιρεία Baker Tilly Hellas ανέλαβε την εκκαθάριση της ασφαλιστικής εταιρείας Ασπίς Πρόνοια, συντάσσοντας μία μεγάλη έκθεση που αναφερόταν στους λόγους που οδήγησαν στην κατάρρευση της ασφαλιστικής εταιρείας. Αξίζει να αναφερθεί πως οι δύο ορκωτοί λογιστές χρησιμοποίησαν τις φράσεις «λογιστική αταξία» και

«ανορθόδοξες εγγραφές», προκειμένου να περιγράψουν με επιείκεια την κατάσταση που χαρακτήριζε την λογιστική διαχείριση της εταιρείας.

Οι ορκωτοί λογιστές υποστήριξαν ότι το έργο τους ήταν εξαιρετικά δυσχερές και χρονοβόρο, καθώς υπήρχαν ποσά κονδυλίων που μεταφέρονταν διαδοχικά σε άσχετους λογαριασμούς, παρεμποδίζοντας την εξακρίβωση της ειλικρινούς εικόνας των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας.

Ενδεικτικό παράδειγμα αποτέλεσε το ποσό των 7,1 εκατομμυρίων ευρώ, τα οποία μεταφέρθηκαν από τον λογαριασμό «χρεώστες ασφαλιστρών» σε άσχετο λογαριασμό της Aspis Holding, έπειτα σε άσχετους λογαριασμούς της Aspis Μεσιτείας Ασφαλιστών και στη συνέχεια σε χρέωση του λογαριασμού «προβλέψεις επισφαλειών». Ουσιαστικά, μια απαίτηση της εταιρείας Ασπίς Πρόνοια κατέληξε να κλείσει στα αποτελέσματα χρήσης και να εξαφανιστεί, με την αιτιολογία της ανεπίδεκτης είσπραξης.

Επίσης, ενδεικτικές είναι και οι απαιτήσεις ύψους 56,1 εκατομμυρίων ευρώ καθώς και οι υποχρεώσεις ύψους 71,9 εκατομμυρίων ευρώ, από και προς τις εταιρείες Ασπίς Κάπιταλ, Aspis Όμιλος Εταιρειών, Aspis Holding Public, Δωρογραφοτεχνική, Μπράιτ, Fewsley Holdings, Leda, Ασπίς Πρόνοια ΑΕΑΖ, αλλά και τα φυσικά πρόσωπα Τσιρίκος Χρήστος, Αυδής Βασίλης, Σπύρος Σπύρου και Παύλος Ψωμιάδης, οι οποίες πραγματοποιούνταν χωρίς να υπάρχουν πραγματικές εμπορικές συναλλαγές.

Ακόμη, διαπιστώθηκε πως υπήρχαν 56 επενδυτικά ασφαλιστήρια συμβόλαια αξίας 9,9 εκατομμυρίων ευρώ, τα οποία είχαν εκδοθεί, είχαν χαρακτηριστεί εισπραχθέντα, αλλά ποτέ δεν έγινε η εισροή των χρημάτων. Εκτιμήσεις των ελεγκτών ανέφεραν ότι αυτά αφορούσαν προσωπικές υποχρεώσεις του βασικού μετόχου Παύλου Ψωμιάδη, που όμως είχαν μετατραπεί σε υποχρεώσεις της εταιρείας.

Όσον αφορά τις ζημιές, ενώ αυτές φαίνοντας εξοφλημένες, δεν έχει απεικονιστεί στα βιβλία της εταιρείας η σχετική πληρωμή. Για 3.000 ασφαλιστήρια συμβόλαια αποδείχθηκε ότι οι ασφαλισμένοι κατέβαλαν μικρότερο εφάπαξ ποσό από αυτό που όριζε το συμβόλαιο. Για 2.500 φακέλους ζημιών έπρεπε να πραγματοποιηθεί ο προσδιορισμός του ύψους τους. Για άλλους 3.700 φακέλους ομαδικών ασφαλιστηρίων ζωής, έπρεπε να ελεγχθούν ως προς την ορθότητά των χρεώσεων τους.

Συνεπώς, ο κατάλογος των "ανορθόδοξων" προσαρμογών ήταν μεγάλος και περιλάμβανε ακόμη αναλήψεις μετρητών ύψους 5,1 εκατομμυρίων ευρώ και καταθέσεις 1,4 εκατομμυρίων ευρώ που δεν εμφανίζονταν στα βιβλία της εταιρείας, καθώς και αντίστοιχες

πιστώσεις 2,1 εκατομμυρίων ευρώ, 6,4 εκατομμύρια ευρώ αναλήψεις και 9,2 εκατομμύρια ευρώ καταθέσεις που παρέμεναν αδιερεύνητες.

6.3.4 Εξελίξεις Μετά την Ανάκληση της Άδειας Λειτουργίας

Ενώ από το 2004 ο αριθμός των καταγγελιών από τους εργαζόμενους της εταιρείας και από τους ασφαλισμένους αυξάνονταν συνεχώς, οι αρμόδιες αρχές δεν λάμβαναν τα απαραίτητα μέτρα. Σημαντικό ρόλο σε αυτό είχαν οι έλεγχοι των εποπτικών αρχών, αφού η εταιρεία συνέχιζε να λαμβάνει τα πιστοποιητικά φερεγγυότητας από το ελληνικό κράτος.

Το 2008, η πιστοληπτική ικανότητα της εταιρείας βαθμολογήθηκε με B+ από τον διεθνή οίκο Fitch και δύο μήνες αργότερα η ΕΠ.Ε.Ι.Α αποφάσισε να παγώσει τα περιουσιακά στοιχεία της Ασπίς. Ο οίκος Fitch υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα στη κατηγορία CCC, καθώς δεν είχε επαρκή πληροφόρηση για την εταιρεία.

Μετά την ανάκληση της άδειας λειτουργίας της ασφαλιστικής εταιρείας Ασπίς Πρόνοια, οι συνέπειες που ακολούθησαν ήταν ολέθριες. Η εταιρεία απασχολούσε 1000 υπαλλήλους και είχε πάνω από 1.000.000 ασφάλειες, εκ των οποίων οι 160.000 αποτελούσαν συμβόλαια ζωής. Με την κατάρρευση του ομίλου οι εργαζόμενοι έμειναν άνεργοι ενώ οι ασφαλισμένοι δεν μπόρεσαν να αποζημιωθούν.

Εναντίον του Προέδρου και Διευθύνοντα Συμβούλου, Παύλου Ψωμιάδη, ασκήθηκε ποινική δίωξη σε βαθμό κακουργήματος για απάτη, πλαστογραφία και για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα. Το 2010, ο Παύλος Ψωμιάδης συνελήφθει, αφού προηγουμένως είχαν ήδη τεθεί εναντίον του περιοριστικοί όροι, όπως απαγόρευση εξόδου από την χώρα και εγγύηση 100.000 ευρώ, την οποία είχε καταβάλει. Επίσης, με απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου δεσμεύτηκε η περιουσία του ίδιου, της συζύγου και των παιδιών του. Το 2013 συνελήφθησαν η σύζυγος, η κόρη και ο γιος του Παύλου Ψωμιάδη για την συμμετοχή τους σε εγκληματική οργάνωση, απάτη, απιστία, υπεξαίρεση, νομιμοποίηση παράνομων εσόδων και συνέργειας στις παραπάνω πράξεις.

Σύμφωνα με το πόρισμα της δικογραφίας, η ζημία που προκλήθηκε από το σκάνδαλο της εταιρείας Ασπίς ήταν πάνω από 200 εκατομμύρια ευρώ για τους επενδυτές αλλά και για το Δημόσιο. Ο Παύλος Ψωμιάδης για την υπόθεση της πλαστής εγγυητικής επιστολής ύψους 550 εκατομμυρίων ευρώ εκτίει ποινή κάθειρξης 8 ετών. Επιπλέον, του επιβλήθηκε προσωρινή

κράτηση για τα αδικήματα της υπεξαίρεσης και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομη δραστηριότητα, ποσού 5,8 εκατομμυρίων ευρώ, για την υπόθεση της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας το 2000, τα οποία κατέληξαν σε τραπεζικό του λογαριασμό. Οι συλληφθέντες για την υπόθεση της ασφαλιστικής εταιρείας Ασπίς Πρόνοια αναμένεται να οδηγηθούν στα δικαστήρια.

Το υπουργείο οικονομικών το 2009 εξέδωσε ανακοίνωση σύμφωνα με την οποία τόνισε ότι καμία ασφαλιστική εταιρεία δεν δικαιούται να παραβιάζει τα δικαιώματα των ασφαλισμένων, να μην τους αποζημιώνει, να μην πληρώνει τους εργαζομένους και να μην διαθέτει τα κεφάλαια και τα αποθεματικά όπως ο νόμος ρητά ορίζει. Έως το 2014, εκτιμάται ότι οι περισσότερες απαιτήσεις των ασφαλισμένων της Ασπίς και της Commercial Value AAE θα έχουν ικανοποιηθεί.

6.3.5 Συμπέρασμα

Η κατάρρευση της ασφαλιστικής εταιρείας Ασπίς Πρόνοια προκάλεσε τεράστιες οικονομικές ζημιές στον ασφαλιστικό κλάδο, στους επενδυτές, στους εργαζομένους και στο Δημόσιο. Οι εργαζόμενοι της εταιρείας έχασαν την δουλειά τους ενώ οι ασφαλισμένοι και το Δημόσιο ζημιώθηκαν ανεπανόρθωτα. Είναι βέβαιο πως οι ελεγκτές καθ' όλη τη διάρκεια ασκήσεως των αρμοδιοτήτων τους δρούσαν μεροληπτικά και εργάζονταν από κοινού με την διοίκηση, έχοντας προφανώς προσωπικά οφέλη. Αξίζει μάλιστα να αναφερθεί και το γεγονός πως το ελληνικό κράτος παρείχε στην εταιρεία πιστοποιητικό φερεγγυότητας, παρά το πλήθος των καταγγελιών, κάτι το οποίο θα έπρεπε να είχε διερευνηθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η χειραγώγηση των κερδών είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο το οποίο έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις σε εθνικό και σε παγκόσμιο επίπεδο. Με την βοήθεια λογιστικών τεχνασμάτων, στα πλαίσια της δημιουργικής λογιστικής, επιτυγχάνεται η ωραιοποιημένη παρουσίαση της χρηματοοικονομικής κατάστασης μίας επιχείρησης με τρόπο παραπλανητικό. Ο τρόπος αυτός περιλαμβάνει ενέργειες διαστρέβλωσης των χρηματοοικονομικών διαδικασιών και πληροφοριών, οι οποίες βασίζονται στην εκμετάλλευση των αδυναμιών και των ελλείψεων των λογιστικών αρχών και κανόνων. Ως προς την νομιμότητα τέτοιων ενεργειών οι απόψεις δίστανται, δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως μη νόμιμες, ωστόσο είναι παράνομες ως προς τον σκοπό για τον οποίο πραγματοποιούνται.

Η χρηματοοικονομική πληροφόρηση αφορά την χρηματοοικονομική θέση μία επιχείρησης, την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητά της, τις ταμειακές ροές της καθώς και την πορεία που έχει διανύσει στην πάροδο των ετών. Ο σκοπός των οικονομικών καταστάσεων είναι η παροχή πληροφόρησης τόσο για τους εσωτερικούς όσο και για τους εξωτερικούς χρήστες της επιχείρησης. Αυτοί συνήθως είναι οι μέτοχοι, οι μανάτζερς, οι υπάλληλοι, οι πελάτες, οι προμηθευτές, οι επενδυτές, οι ελεγκτές, οι τράπεζες και οι ρυθμιστικές αρχές. Η παροχή μη ποιοτικής πληροφόρησης, και πόσο μάλλον μη ανταποκρινόμενης της ισχύουσας οικονομικής πραγματικότητας ελλοχεύει πολλούς κινδύνους για την επιχείρηση αλλά και για το περιβάλλον της.

Το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών ενισχύεται τόσο λόγω της περιόδου ύφεσης και χρηματοπιστωτικής κρίσεως που διανύουμε, όσο και της ανάπτυξης του κλίματος ανταγωνισμού. Μεγαλύτερη επίδραση φαίνεται να δέχονται οι επιχειρήσεις των οποίων οι μετοχές διαπραγματεύονται στην χρηματιστηριακή αγορά. Τα κίνητρα που οδηγούν σε πρακτικές παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων προέρχονται από πιέσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος και από τις φιλοδοξίες των διοικούντων για την επιχείρηση και για τους ίδιους.

Πολλές επιχειρήσεις καταφεύγουν σε μία σειρά από τακτικές και πρακτικές για να παραποιήσουν τα αποτελέσματά τους, βελτιώνοντας την εικόνα των χρηματοοικονομικών

καταστάσεων τους. Το γεγονός αυτό έχει συντελέσει στην ανάδειξη της απάτης ως ένα από τα πιο κρίσιμα ζητήματα του χρηματοπιστωτικού τομέα. Το θέμα της απάτης είναι άκρως σοβαρό καθώς σε μία τέτοια κατάσταση εμπλέκονται όχι μόνο βασικά στελέχη της διοίκησης και υπαλληλικά μέλη μίας εταιρείας, αλλά και σώματα ελεγκτών λογιστών.

Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί και έχουν καταγραφεί πολυάριθμες υποθέσεις χειραγώγησης κερδών και λογιστικής απάτης δια της μεθόδου αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων. Στα προηγούμενα κεφάλαια πραγματοποιήθηκε μία εκτενής περιγραφή των λογιστικών σκανδάλων της διεθνούς εταιρείας φυσικού αερίου Enron και της ελληνικής ασφαλιστικής εταιρείας Ασπίς Πρόνοια. Οι εταιρείες αυτές έκαναν χρήση των πρακτικών της δημιουργικής λογιστικής, χειραγώγησαν τα κέρδη τους, διέπραξαν απάτες και τελικά κατέρρευσαν οριστικά προκαλώντας καταστροφικές συνέπειες στην αγορά.

Η εταιρεία Enron χρησιμοποιούσε τεχνικές δημιουργικής και επιθετικής λογιστικής, εμφάνιζε κέρδη τα οποία δεν υπήρχαν πραγματικά και απέκρυπτε ζημιές από τα αποτελέσματα της. Για να πετύχει τον σκοπό της, ο οποίος ήταν η διατήρηση υψηλής τιμής της αξίας της μετοχής της και η εδραίωση της ως την μεγαλύτερη εταιρεία παροχής φυσικού αερίου στον κόσμο, αξιοποιούσε με δημιουργικό τρόπο τις ασάφειες και τις παραλείψεις των αρχών και των κανόνων της λογιστικής.

Οι εταιρείες ειδικού σκοπού διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην πορεία της επιχείρησης. Η Enron ίδρυε τις εταιρείες SPEs προκειμένου να αποκρύπτει σε αυτές τις απώλειες και τα χρέη της καθώς και για να αντλεί έσοδα από αυτές. Αυτό το επιτύγχανε όταν δεν δανειζόταν με συμβατικούς τρόπους, αλλά λάμβανε δάνεια από τις εταιρείες SPEs προκειμένου να αυξάνει την ρευστότητα της. Ενώ αναγνώριζε τις αυξήσεις των κεφαλαίων ως κέρδη, παρόλα αυτά δεν κατέγραφε τις αντίστοιχες υποχρεώσεις προς τις SPEs και με αυτό τον τρόπο εμφάνιζε μία καλή εικόνα στις οικονομικές της καταστάσεις.

Οι εταιρείες SPEs χρησίμευαν και στη μεταφορά των προβληματικών περιουσιακών στοιχείων αλλά και των υποχρεώσεων της Enron σε αυτές σε συνδυασμό με την χρήση τους για οικονομικές συναλλαγές, και με αυτό τον τρόπο είχε δημιουργηθεί ένα ευφύες σύστημα μεταφοράς ζημιολόγων στοιχείων κυκλικά, ώστε η εταιρεία να παρουσιάζει μόνο κέρδη.

Επιπλέον, η Enron έκανε χρήση διαφορετικών μεθόδων κατά τον λογισμό κερδών και ζημιών. Για την ακρίβεια δεν ακολουθούσε τον κανόνα που όριζε ότι τα κέρδη και οι ζημιές θα πρέπει να λογιστικοποιούνται στην χρήση που προκύπτουν. Αντίθετα, σε συμφωνίες που αφορούσαν μελλοντικά συμβόλαια λογιστικοποιούνταν κέρδη χωρίς να έχουν προκύψει έσοδα και σε πολλές περιπτώσεις χωρίς να έχει βεβαιωθεί η συμφωνία. Οι συμφωνίες αφορούσαν

χρηματοοικονομικά προϊόντα για τα οποία χρησιμοποιούσε μία τεχνική όπου λόγιζε τα έσοδα και τα έξοδα για όλη την διάρκεια της συμφωνίας και προχωρούσε σε αναπροσαρμογές όταν προέκυπταν μεταβολές που το απαιτούσαν. Τα έσοδα που αναγνώριζε βασίζονταν σε πολύ καλές προβλέψεις, συνεπώς εμφάνιζε πολύ υψηλά κέρδη από ότι οι δαπάνες που καταχωρούσε. Καθώς οι δαπάνες ήταν πραγματικές ήταν σίγουρο πως ελλόχευε ο κίνδυνος ρευστότητας καθώς οι προβλέψεις ήταν κάτι παραπάνω από αισιόδοξες.

Από την άλλη πλευρά, η εταιρεία Ασπίς Πρόνοια έκανε χρήση της δημιουργικής λογιστικής αλλά προέβει και σε αρκετές ενέργειες που συνιστούσαν καθεαυτού απάτη. Κατά βάση η εταιρεία Ασπίς Πρόνοια αναγνώριζε έσοδα χωρίς να τηρεί την αρχή των δεδουλευμένων, βεβαιώνοντας την εισπραξιμότητα τους. Τα έσοδα, δεν τα αναγνώριζε απλά, αλλά τα χρησιμοποιούσε για να καλύπτει τις υποχρεώσεις της και τα ταμειακά ελλείμματα της.

Οι λογιστικές ατασθαλίες της εντοπίζονταν και σε συναλλαγές και μεταφορές που πραγματοποιούσε με της θυγατρικές του ομίλου της, οι οποίες δεν ήταν ξεκάθαρες. Επίσης, υπήρχαν συναλλαγές και αποτελέσματα που δεν καταχωρούνταν στα βιβλία της εταιρείας όπως θα έπρεπε. Μάλιστα, για να αποφύγει τον δανεισμό αποθεματοποιούσε έσοδα για μελλοντικές προβλέψεις, τα οποία κανονικά προορίζονταν για να καλυφτούν οι υποχρεώσεις της.

Αν και τα διοικητικά στελέχη υποκινούσαν τις διαδικασίες, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί αλλά και οι τράπεζες και οι ρυθμιστικές αρχές συγκάλυπταν τα γεγονότα και βρέθηκαν εμπλεκόμενοι στα σκάνδαλα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen στη περίπτωση του σκανδάλου της Enron. Στην περίπτωση της Ασπίς Πρόνοια, εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως ενώ οι κρατικές ρυθμιστικές αρχές είχαν ενδείξεις ότι κάτι πάει στραβά, παρόλα αυτά δεν αντιδρούσαν όπως θα έπρεπε.

Τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα επισήμαναν την σπουδαιότητα του φαινομένου της διαχείρισης των κερδών, αφού οι συνέπειες μετά την αποκάλυψη τους ήταν ολέθριες. Η αποκάλυψη φαινομένων απάτης δημιουργεί οικονομικές αναταράξεις, αναξιοπιστία όσον αφορά την ορθή λειτουργία των κεφαλαιαγορών και απώλεια εμπιστοσύνης για την χρηματοοικονομική πληροφόρηση των οικονομικών οντοτήτων. Επίσης, ως αποτέλεσμα προκύπτει η αμφισβήτηση της φερεγγυότητας των διευθυντών και των υψηλόβαθμων στελεχών των διοικητικών συμβουλίων, την πρόκληση αφερεγγυότητας των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου καθώς και την αμφισβήτηση της ανεξαρτησίας και της αποτελεσματικότητας των εξωτερικών ελεγκτικών εταιρειών.

Από τα παραπάνω προκύπτει η έντονη ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια και για την εύλογη απεικόνιση της χρηματοοικονομικής θέσης και της απόδοσης των οικονομικών

οντοτήτων. Προς τον στόχο αυτό έχει καθιερωθεί η εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, που συμβάλουν στην σύνταξη της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης σε κοινή και συγκρίσιμη βάση, η οποία ενισχύει τη διαδικασία λήψης ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων. Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς δεν είναι απλά μια υποχρέωση, αλλά ένα βασικό εργαλείο που εξελίσσεται συνεχώς προκειμένου να στηρίζει την επιχειρηματική στρατηγική.

Οι πρακτικές δημιουργικής λογιστικής εμφανίζονται ως αποτέλεσμα της ευελιξίας που παρέχουν πολλά από τα πρότυπα, καθώς δίνουν περιθώρια εναλλακτικών επιλογών στο λογιστικό χειρισμό διαφόρων θεμάτων. Για τον λόγο αυτό, τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς χρήζουν βελτίωσης προκειμένου να καλυφθούν κενά που δίνουν πρόσφορο έδαφος σε φαινόμενα χειραγώγησης κερδών να αναπτυχθούν. Εξίσου απαραίτητη είναι και η οργάνωση ενός ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου, παράλληλα με την αποτελεσματική συμβολή των ρυθμιστικών και ελεγκτικών αρχών.

Πολύ σημαντικό γεγονός αποτέλεσε το 2002 η νομοθετική πράξη Sarbanes Oxly Act, η οποία προέκυψε μετά την ξαφνική κατάρρευση της εταιρείας Enron. Σκοπός της πράξης είναι ο καθορισμός των λειτουργιών μίας επιχείρησης απέναντι στα μέλη που την αποτελούν και στην κοινωνία, προκειμένου να παρακολουθούνται και να ελέγχονται οι επιχειρήσεις, για την προστασία των συμφερόντων των εξωτερικών επενδυτών, ενάντια στις ατασθαλίες των εσωτερικών μελών.

Ωστόσο, το πιο σημαντικό από όλα είναι η υιοθέτηση ηθικής επιχειρηματικής συμπεριφοράς στο σύνολο του ανθρωπίνου δυναμικού. Είναι πλέον καιρός να αποκοπεί κάθε επιχειρηματικός νους από την σκέψη του "γρήγορου και εύκολου χρήματος", με τρόπο άνομο ή καθόλα παράνομο, ενισχύοντας παράλληλα την αξιοπιστία και την εμπιστοσύνη μέσω της διαφάνειας. Ταυτόχρονα, σε ότι αφορά την συμβολή των ελεγκτών θα πρέπει να ενισχυθεί η ανεξαρτησία τους και η αποτελεσματικότητα στο έργο τους, σε συνδυασμό με την κατάλληλη δημόσια εποπτεία.

Όσον αφορά την χειραγώγηση των κερδών, θα μπορούσε μελλοντικά να διερευνηθεί το ζήτημα της αποτελεσματικότητας των ελεγκτικών μηχανισμών στον εντοπισμό τέτοιων φαινομένων. Επίσης, σε αυτό θα συνέβαλε και η αναζήτηση των ενδείξεων παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- ❖ Καζαντζης, Χ., (2006), *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων*, Εκδόσεις Business Plus, Πειραιάς
- ❖ Κουμανάκος, Ε., (2008), "Η «χειραγώγηση» των κερδών", *Naftemporiki.gr*
- ❖ Κουμανάκος, Ε., (2007), "Χειρισμός των Δημοσιευμένων Κερδών από τις Ελληνικές Επιχειρήσεις", *Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών*
- ❖ Λουμιώτης, Β., (2013), *Πρακτικά Θέματα Εφαρμοσμένης Ελεγκτικής των Επιχειρήσεων, Έκδοση 4η, Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ΣΟΕΛ, Αθήνα*
- ❖ Λουμιώτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), *Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου(ΔΠΕ)*, Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ΣΟΕΛ, Αθήνα
- ❖ Μπατσινίλας, Ε. και Πατατούκας, Κ., (2016), *Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (Ν.4308/2014) Ερμηνεία και Πρακτικές Εφαρμογές*, Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ΣΟΕΛ, Αθήνα
- ❖ Νεγκάκης, Χ., (2015), *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς- Θεωρία και Εφαρμογές*, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη
- ❖ Νεγκάκης, Χ., (2015), *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς- Ειδικά Θέματα*, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη
- ❖ Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π., (2017), *Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου*, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη
- ❖ Ντζανάτος, Δ., (2008), *Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα με Απλά Λόγια και οι Διαφορές τους από τα Ελληνικά, 1η έκδοση, Τόμοι 1 και 2*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα
- ❖ Σπάθης, Χ., (2002), "Εμπειρική Διερεύνηση της Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων", *Λογιστής, Τεύχος 570, σελ. 1286-1294*
- ❖ Φύλιος, Β., (2003), *Δημιουργική Λογιστική, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα*
- ❖ Φίλιππας, Ν., (2008), "Τα Ψεύτικα Μεγέθη τα Μεγάλα", *Euro2day*

- ❖ Grant Thornton, (2016), *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, Τόμοι Α' και Β', 4η έκδοση, Εκδόσεις Grant Thornton, Αθήνα*
- ❖ *Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο Αριθμός 11: Συμβάσεις Κατασκευής Έργων (1998), Έκδοση Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Ελλάδος, Αθήνα*
- ❖ *Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο Αριθμός 18: Έσοδα (1998), Έκδοση Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Ελλάδος, Αθήνα*
- ❖ *Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 15: Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες (2016), Grant Thornton, Αθήνα*

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- ❖ Agrawal, A., Jaffe, J.F. & Karpoff, J.M. (1999), “*Management turnover and governance changes following the revelation of fraud*”, *Journal of Law and Economics*, Vol. 42, No.1, pp.309-342
- ❖ Albrecht, W. S. , Albrecht , C. & Albrecht , C. C. (2008), “*Current Trends in Fraud and its Detection: A Global Perspective*” , *Information Security Journal*, Vol.17
- ❖ Ali, A. & Zhang, W., (2015), “*CEO tenure and earnings management*”, *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 59, pp.60-79
- ❖ Amat, J. , Blake, J. & Dowds, J.(1999) , “*The ethics of creative accounting*”, *Economics Working Paper, journal of Economic Literature*, classification : M41
- ❖ Amat, O., and Gowthrope C., (2004), “*Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues*”, *Journal of Economic Literature Classification*
- ❖ Armstrong, M.B., (1993), *Ethics and Professionalism for CPAs, Cincinnati: South-Western*
- ❖ Balaciu, D. & Vladu, A.B (2010), “ *Creative accounting-players and their gains and loses*” , *Annals of Faculty of Economics*, vol. 1, Issue 2, pp. 8138-169
- ❖ Baralexis , S., (2004), “*The a priori relevance of earnings management to greek financial reporting*”, *Prague*
- ❖ Baralexis, S., (2004), “*Creative Accounting in small advancing countries: The Greek case*”, *Managerial Auditing Journal*, Vol.19, No.3, pp.440-461

- ❖ Beasley, M.S. (1996), “An empirical analysis of the relation between the board of director composition and financial statement fraud”, *The Accounting Review*, Vol. 71 No.4, pp. 443-465
- ❖ Becker , C.L , Defond, M.L , Jiambalvo, J. & Subramanyam, K.R (1998), “The effect of audit quality on earnings management”, *Contemporary Accounting Research*, Vol.15, No.1, pp 11-24
- ❖ Belkaoui, A.R (2003), “Accounting by principle or design”, Praeger publishers , London
- ❖ Burgstahler, D. & Dichev, I. (1997), “Earnings management to avoid earnings decreases and losses”, *Journal of Accounting and Economics* , 24, 99-126
- ❖ Chtourou, S., Bedard, J. & Courteau, L. (2001), “Corporate governance and earnings management”, working paper
- ❖ Dan-Bee Song, Ho-Young Lee & Eun-Jung Cho, (2013), “The association between earnings management and asset misappropriation”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 28 Issue: 6, pp. 542-567
- ❖ Dechow, P., Sloan, R. & Sweeney, A. (1996), “Causes and consequences of earnings manipulation: an analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC”, *Contemporary Accounting Research*, Vol. 13, pp. 1-36
- ❖ Griffiths, I (1986), “Creative accounting. How to make your profits what you want them to be”, Sidgwick & Jackson Ltd , London
- ❖ Griffiths, I., (1981). “Βίβλος του επιχειρηματικού κόσμου”
- ❖ Grosanu, A. (2013), “Creative accounting”, Editura ASE, Bucharest
- ❖ Healy, P.M. (1985), “The effect of bonus schemes on accounting decisions”, *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 7 No.1, pp. 85-107
- ❖ Healy, P.M. & Wahlen, J.M. (1999), “A review of the earnings management literature and its implications for standard setting”, *Accounting Horizons*, Vol. 13, No.4, pp. 365-383
- ❖ Herworth, S.R., (1953), “Smoothing Period Income”, *The accounting Review*, Vol.28, No.1, pp 32-39
- ❖ Hillison, W., Pacini, C. & Sinason, D. (1999), “A internal auditor as fraud-buster”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 14 No. 7, pp. 351-363
- ❖ Isai, V. & Hij, D. (2015), “Fraud-between delinquency and creative accounting”, *Risk in Contemporary Economy*, Volume 2, Number 1, pp.555-559(5)

- ❖ Jameson, M., (1988), *Practical Guide to Creative Accounting*, London: Kogan Page
- ❖ Jones , J.J (1991), “*Earnings management during import relief investigations*”, *Journal of Accounting Research* , Vol.29, No.2, pp.193-228
- ❖ Jones, M. (2011) , “*Creative accounting , fraud and international accounting scandals*”, *John Wiley & Sons Ltd*
- ❖ Jurinski, J., and Lippman, E., (1999), “*Preventing Financial Fraud*”, *Strategic Finance*, Vol.80, Issue 10, pp 64-67
- ❖ Kaminski, K.A., Wetzel, T.Z. & Guan, L. (2004), “*Can financial ratios detect fraudulent financial reporting?*”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 19 No. 1, pp. 15-28
- ❖ Kassem, R. & Higson, A.W. (2012) “*The new fraud triangle model*” , *Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences*, 3 (3), pp. 191 – 195
- ❖ Kasznik, R. (1999), “*On the association between voluntary disclosure and earnings management*”, *Journal of Accounting Research*, Vol. 37 No. 1, pp. 57-81
- ❖ Kin Lo, (2008), “*Earnings management and earnings quality*”, *Journal of Accounting and Economics*, Vol.45, pp. 350-357
- ❖ Kirschenheiter, M. & Melumad, N.D (2002), “*Can "Big Bath" and Earnings Smoothing Co-exist as Equilibrium Financial Reporting Strategies?*” ,*Journal of Accounting Research*, Vol. 40, No. 3
- ❖ Lendez, A.M & Korevec, J.J (1999), “*How to prevent and detect financial statement fraud*” , *The Journal of Corporate Accounting and Finance*
- ❖ Leuz, C. , Nanda, D. & Wysocki ,P.D. (2003), “*Earnings management and investor protection: an international comparison*”, *Journal of Financial Economics*, 69, 505-527
- ❖ McBarnet, D., and Whelan, C., (1999), “*Creative Accounting and the Cross-Eyed Javelin Thrower*, *John Wiley & Sons, Chichester*
- ❖ Milesi-Ferretti, G.M (2002), “*Good, bad or ugly? On the effects of fiscal rules with creative accounting*” , [*Journal of Public Economics, Volume 88, Issues 1–2*](#) , Pages 377-394
- ❖ Mustafa, S.T. & Ben Youssef, N. (2010), “*Audit committee financial expertise and misappropriation of assets*”, *Managerial Accounting Journal*, Vol. 25, No.3, pp. 208-225

- ❖ Naser, K.(1992), “A note on the use of creative accounting”, *The British Accounting Review*, Volume 24, Issue 2, Pages 111-118
- ❖ Naser , K.H.M (1993), “Creative financial accounting : its nature and use”, *Hemel Hempstead, Prentice Hall, New York*
- ❖ Rahman, M.M., Moniruzzaman M., Sharif M.J., (2013), “Techniques, Motives, and Controls of Earnings Management”, *Vol.11, No.1, 2012 JITBM&ARF*
- ❖ Reischmann, M. (2016), “Creative accounting and electoral motives: Evidence from OECD countries”, *Journal of Comparative Economics*, Volume 44, Issue 2, pages 243-257
- ❖ Rezaae, Z, (2005), “Causes, Consequences and Deterrence of Financial Statement Fraud”, *Critical Perspectives on Accounting*, Volume 16, Issue 3, pages 277-298
- ❖ Ronen, J. & Yaari, V. (2008), “Earnings management: emerging insights in theory , practice and research”, *Springer science and business media LLC, New York*
- ❖ Sellami, M. (2015) , “Incentives and Constraints of Real Earnings Management: The Literature Review”, *International Journal of Finance and Accounting*,4(4):206-213
- ❖ Schipper, K. (1989), “Commentary on Earnings Management, *Accounting Horizons*”, 3 (4), pp. 91-102
- ❖ Strong, J. & Meyer, J., (1987), “Asset writedowns: managerial incentives and security returns”, *Journal of Finance*, Vol. 42 Issue 3, pp. 643-661
- ❖ Zemankova, L.(2015), “Big bath as determinant of creative accounting in small and micro enterprises”, *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, Volume 63,164,Number 5:1779-1785

Ηλεκτρονικές Πηγές

- ❖ <http://www.kathimerini.gr/411888/article/oikonomia/epixeirhseis/ek8esh-kolafos-gia-to-skandalo-ths-aspis-pronoia>
- ❖ <https://www.investopedia.com/terms/s/sarbanesoxleyact.asp>
- ❖ <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/660>
- ❖ <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/>

- ❖ <https://www.news247.gr/oikonomia/aspis-apo-to-zenith-sto-nadir.6053094.html>
- ❖ <https://www.news247.gr/koinonia/eglima/synelifthi-i-oikogeneia-toy-payloy-psomiadi-gia-tin-ypothesi-tis-aspis.6242141.html>
- ❖ <https://www.news247.gr/gia-nomimopoiisi-esodon-apo-paranomes-drastiriotites.6083628.html>
- ❖ <https://www.news247.gr/ereyna-gia-tin-ypothesi-aspis-pronoia.6053111.html>